

उत्पलवर्ण

Downloaded from <http://dhamma.digital>

Dhamma.Digital

Downloaded from <http://dhamma.digital>

Dhamma.Digital

नेपालभाषा सफू गू- ६२

उत्पलवर्णा

मोतिलक्ष्मो उपासिका

पिकाकः-

नेपालभाषा परिषद्

३६१ न्यत, तुछे

कान्तिपुर-१३, नेपाल ।

न्हापांः- १००० (द्वःछि) गू

तिथिः- १११५ थिलाथ्व १५ (यःमरि पुन्हि)

वि. सं. २०५१, पीष २

Dhamma.Digital

मूः- २०।-

थाकूः-

बी. एस. प्रिन्टिङ्ग प्रेस, लगं दलाछि, ये ।

सफुतिइ दुने

<u>विषय</u>	<u>पौ ल्याः</u>
❧ साघुवाद ! - भिक्षु सुदर्शन-	क
❧ जिगु छत्वाःचा खँ- मोतिलक्ष्मी उपासिका-	ठ
❧ पिकाः पाखँ-	ण
१. उत्पलवर्णा-जन्म-	१
२. प्रव्रज्या-	२
३. श्ररहत्व-	३
४. बोधिचर्या-	३
५. खण्दीय जातक (जातक सफूया ल्याः-	
प्रथम भाग १५)-	४
६. तिपल्लत्य मृग जातक (" " १६)-	५
७. कण्ह जातक (" " २९)-	६
८. मुदुलवखण जातक (" " ६६)-	८
९. सारम्भ जातक (" " ८८)-	९
१०. कुरू घम्म जातक (तृ. भाग-२७६)-	१०
११. उरग जातक (" - ३५४)-	१३
१२. सिरि-कालकण्णि जातक (" - ३८२)-	१४
१३. भिसपुप्फ जातक (" - ३९२)-	१६
१४. मनोज जातक (" - ३९७)-	१८
१५. कुम्भकार जातक (च. " - ४०८)-	१८
१६. जागर जातक (" - ४१४)-	२०
१७. शङ्ख जातक (" - ४४२)-	२१

१८. भिस जातक	(च. भाग- ४८८)-	२५
१९. रोहन्त मिग जातक	(पाँ. " - ५०१)-	२९
२०. किछ्न्द जातक	(" - ५११)-	३०
२१. जयद्दिस जातक	(" - ५१३)-	३४
२२. तेसकुण जातक	(" - ५२१)-	३७
२३. उम्मदन्ती जातक	(" - ५२७)-	४०
२४. सुधा भोजन जातक	(" - ५३५)-	४३
२५. मूगपक्ख जातक	(ष. " - ५३८)-	५०
२६. महाजनक जातक	(" - ५३९)-	५६
२७. साम जातक	(" - ५४०)-	६०
२८. खण्डहार जातक	(" - ५४२)-	६३
२९. भूरिदत्त जातक	(" - ५४३)-	६७
३०. महा उम्मग्ग जातक	(" - ५४६)-	७१
३१. महा वेस्सन्तर जातक	(" - ५४७)-	८२
३२. 'उत्पलवर्णा स्थविरापदान'-		८७
३३. 'पद्योत्तर बुद्धया शासन काल'-		८८
३४. अन्धवनय् मारं ख्याःवःगु-		९१
३५. अग्रस्थान-		९२
३६. दापू-		९२
३७. ऋद्धिया छुं खं-		९३
३८. अष्ट-गुरु-धर्म-		१०६

साधुवाद !

उत्पलवर्णा बृद्धशासनय् तःसकं लुमंकोपि भिक्षुणीपिनि
पुचलय् छह्य भिक्षुणी खः । ह्य बांलाः थें विनय हनेगुली
क्वातुह्य, थुगु जुनिया मछि मछिगु ई-व्यलय् छिकाः छिकाः
पङ्गलः चीकाः चीकाः बांलाःगु, निगु जुनि हनाबिज्याः थें
धर्मया बाखंकरथं तःगू हे मछि जुनी बृद्धया बोधिसत्व चर्याय्
स्वापू दुह्य उत्पलवर्णा भिक्षुणीया खँ उकि हे बौद्धपिनि व्वने
मन दइगु, व्वंके न्ह्याइगु, कने मास्ते वइगु, न्यने यइगु जुया-
चवन । त्रिपिटकया 'सुत्तपिटक'य् न्यागूगु ब दकसिबय् लिपा
ल्याः खाइगु निकाय 'खुट्टक निकाय' खः । 'खुट्टक निकाय'य्
न्हेंगूगु सफूकरथं थौकल्लुक् आखः थासां थानाः सफू 'थेरीगाथा'
पिहां वः । 'थेरीगाथा'यापि न्हेस्वह्य थेरीपिनि इवल्य्
खीप्यह्यह्य थेरीकरथं उत्पलवर्णा थेरीयात न्ह्यथनातःगु दु ।

बृद्धया महापरिनिर्वाण जूगु नीन्यासःदं कयंबलय् अथवा
थथे घाये बृद्ध सम्बत् नीन्धासःदंथ् अनागारिका चन्द्रशीलां
नेपालभाषाय् भाय् हिलातःगु 'थेरीगाथा' सफू पिहां वल ।
अबलय् सफूया 'पताः' व्वयेकाबलय् चवपागु खः, 'बृद्धया

क

तप भङ्ग यायेत मारपुत्री तण्हा, रति व रगा जक वःगु मखू,
 अण (थेरीगाथाय्) चाला, उपचाला, शिशूपचाला, उत्पल-
 वर्णा व शुभाछि थेरीपिनिगु तप भङ्ग यायेत, साधनां विच-
 लित यायेत मारपुत्र वा (शब्दया अभावय्) मिजंपि अत्सरात
 नं वःगु दु ।” उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं शाल-कुंजय् चवनाः ध्यान
 गानाच्चवलय् मारं वसपोलयात लं द्वंकावीत मखुथाय्
 ह्वपवायेत घाल, “पुष्पित तरु-कुंजय् वयाः छ याकःवा मिमा
 कवय् च्वंचवन । छ अरक्षित सः ।” थन शाल वनय सुं मदु ।
 छन्त आः सुनानं वः बीमखू । थथे घकाः स्याः वःह्य मार
 युवकयात उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं लिसः बियाविज्यात- “छ थें
 जाःपि सलंसः, द्वलंद्वः वःसां जिगु सें छपु हे थो फइमखू ।”
 लिमलय् हानं मारं घाल, “जि अदृश्य जुयाः छंगु ह्यय द्रुहां
 वने । छंगु मिखाफुसी सुले ।” उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं लिसः
 बियाविज्यात- “जिगु चित्त जि घयार्थे दु । इट्ठिपाद सुभा-
 वित जू । जि खूगू अभिज्ञा ज्ञान (छलभिञ्जा) लाये घून ।
 जि बूद्धया शासन पूरा यायेघून ।”

थवयां गुदं लिपा, “आदर्श बौद्ध महिलापि” सफुती प्यपौ-
 त्याया खंगवलं थः मनं खंहा उफोस्वां थें बांलाःह्य उत्पलवर्णा
 भिक्षुणीयात अनागारिका माघवीं भाय्हिलाः न्ह्यव्वयाबिल ।

थवया नं गुदं लिपा, अथे घयागु बुद्ध सम्बत् १५१८ स
 पूज्य आचार्यं भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं “बुद्धकालीन
 श्राविका-चरित” भाग- १ स उत्पलवर्णा स्थविराया खं
 पाराजिका पालि, चुल्लवग्ग पालि, अङ्गुत्तर निकाय, संयुक्त

ख

निकाय, थेरीगाथा पालि, थेरी अवदान पालिया गुपु सूत्रं सार पिकथा: नेपाली भाषाय् चव्याबिज्यात । नुगलय् दुने ज्ञानया मत च्याःह्य पुण्यवती कुमारीयात वसपोलं वंचुगु पलेस्वांया उनह्य धका: न्ह्यथनाबिज्याःगु दु । प्रव्रजित जुया: बाःछि (अड्ढमास) दुवल्य् “आलोक कासिण” उत्पलवर्णा भिक्षुणी प्यंगु प्रतिसम्भदादि लिसें अरहत् जुयाविज्यात । आचार्य महास्थविरं बुद्धया इलय्या आपालं उत्पलवर्णाया खं न्ह्यथना: नीनिपु जातक बाखं नं न्ह्यथनाबिज्याःगु दु ।

अनं हानं भिदं लिपा, अथे घयागु बुद्ध सम्बत् २५२८ स “महान ऋद्धिमती उत्पलवर्णा स्थविरा” सफुती “छुं खं”य् छह्य नारीयागु वास्तविक चरित्र, वयागु समस्या, वयागु इच्छा व आकांक्षा, वया प्रति दयाचवनीगु सामाजिक कुदृष्टि, मां-बौपिनि न्ह्योने छह्य म्हाय्मचाया पाखे वइगु बोभ आदि खंया बांलाःगु चित्र धका: सफया म्हुं (व भाय् ह्यूम्ह) भिक्षु ज्ञानपूर्णिकं घयाबिज्यात । थूगु सफूया उत्पलवर्णा स्थविरा रूप-लावण्यं उत्पल थें जुया: वसपोलया नां उत्पल-वर्णा जूग, खः । वसपोलं भिकोटी जुनीतक बोधिसत्त्वया ज्याय् सहयोगी जुयाबिज्याये धुंका: गौतम बुद्धयात घयाचवना-बिज्यात, “हे ज्योतिर्वर ! जि छलपोलया म्हाय्मचा खः ।” थूगु सफूया मूर्ख्य् उत्पलवर्णा भिक्षुणीया फुकक खं मुना। पिदने मफुगु खं न्ह्यथनातःगु दु । अरु हानं ह्यय्दं लिपा बुद्ध सम्बत् २५३५ स आयुष्मान् भिक्षु बोधिसेनं पालि व नेपाली भाषाय् भाय् हिला: थेरीगाथाया निगूगु व्वति सफूती

उत्पलवर्णा भिक्षुणी न्ह्यव्वयातःगु दु, 'वसपोल भिक्षुणी मारं ख्यात नं मग्ग्याःह्य, काम वासनायात हानिसे ल्यहेथने धुकूम्ह परम ज्ञानया शुद्ध नमूना खः ।' अले "महान् ऋद्धि-मती उत्पलवर्णा स्थविरा" सफू बूद्ध सम्बत् २५३७ स हानं निगूगु संस्करणकथं हानं पिदन ।

थुकथं नेपालभाषाय् नं बूद्धया इलय्याह्य छह्य भिक्षुणी उत्पलवर्णाया खं तःभूमच्छि कुनं स्वयाः च्वयेगु ज्या जूवंगुया मूकारण उत्पलवर्णा भिक्षुणीया गूगं यानाः खः ।

थुगु सुथ्री मोतिलक्ष्मी उपासिकाया च्वसां पिज्वःगु उत्पलवर्णा सफू ह्लापा ह्लापा पिहां वयाच्वंगु सफू स्वयाः भिनकं हे थःगु कथंया विशेषता कःघानाः न्ह्यज्यानाच्वंगु दु । ह्लापां थुको उत्पलवर्णाया जन्म, प्रब्रज्या, अरहत्वया जीवनी न्ह्यथनातःगु दु । थ्वयां ल्यू गौतम बूद्धया बोधिचर्याया खं छुनाः वसपोलया उगु पूर्वजन्मय् उत्पलवर्णाया गथे गथे सम्बन्ध स्वापू दु सलत्तं न्ह्यानाच्वंगु दु ।

उत्पलवर्णा तःसकं बांलाःगुलि वयात यक्व यक्वसिनं ल्हाःवल । थुकि उत्पलवर्णाया अबु श्रावस्तीया श्रेष्ठीयात तःसकं हे मछिन । सुयात बियाः सुयात सुयातनि तंम्बयेकेगु जूवन । उकि भिक्षुणी जूवसा ज्यू घकाः घायेवं उत्पलवर्णाया जन्म-जन्मया पुण्य परिपाक जुयाः वयात भिक्षुणी जूवनेगु ई ध्वदुकः वःथे जुल । उत्पलवर्णा भिक्षुणी उपश्रयय् भिक्षुणी जुल । छन्हु भिक्षुणी उत्पलवर्णायात उपोसथादारय् सुचूकुचु-या ज्यायागु पाः वःवल्य् मत च्याकाः बंपुना हे च्वंगु खः,

मतय् वसपोलया मिला वन, मन वन । चित्त चैतसिकया
 प्रवाह तेजोकसिणय् दुब्वात । थ गु तेजोकसिणं विपश्यना
 जुल । आश्रव क्षय जुल । वसपोल “चतुपरिसम्भदा” लिसें
 अहंत् जुयाबिज्यात । अरु बुद्धया निहा अग्रश्राविकापि मध्ये
 खेमा भिक्षुणीयां लिपा वसपोल उत्पलवर्णा निहाह्य अग्रश्रा-
 विका जुल । ल्हय्दं बुद्धया ल्यूत्यु च्वनाः उत्पलवर्णां विनयय्
 पूर्वकं सीकाबिज्यात ।

थुगु सफुती शाक्यमुनि बुद्धया बोधिसत्व चर्यालिसे
 स्वाःगु उत्पलवर्णा भिक्षुणीया ह्लापा-ह्लापायाःगु जुनिया
 ग्वाहालि व आदर्श अनुकरण आदिया छपु छनु बाखं छगू छगू
 जातकया नामं न्हय्यनातःगुलि व्वने छि । खं अलमल मजुइक
 थुइके अःगु । याउंके लुमंकातयेत लिघंसा जू । बाखं चीहाकः
 चीहाकः जूसां दुग्यं । भाःय् अःपुसे च्वं थें न्ह्याइपुसे च्वं ।
 नेपालभाषा लहाइपिन्त व्वनीपिन्त जि स्वये थुजाःगु हे साहित्य
 माला नं च्वंगु दु । सम्बन्ध स्वापू जक लुमंकेत खःसा दिवंगत
 श्रीलङ्काया जी. पी. मल्लसेकरया *Dictionary of Pali
 Propernames* यागु ४२१ ल्याःया छपी पति हे गाः ।

खरादीय जातकय् (नं १५) उत्पलवर्णा बोधिसत्वया
 केहें मृगनी खः । पाजुह्य मृगमाया सःसां घयाखं मन्यंह्य
 भिचाह्य मृग व्याघाया ल्हाःतं सीगुलि नुगः खःह्य मांह्य
 मृगया बयान थन दु । अले पाजुं स्यनाव्यूगु मृगमाया स्यना-
 काःह्य भिचाह्य मृग व्याघाया जालय् लाःवलय् नं मांह्य
 मृगनी थः दाजुयाथाय् वनाः खःवन । तर मृगयामा स्यना-

कयात ह्य जुयाः भिचाह्य मृग तुरुन्त थन वइ, ख्वयेमते घकाः
 केहेयात वाःथे जालय् लाःह्य मृग तुरुन्त जालं मुक्त जुयाः
 वल । राहुलया शिक्षाकामी जीवनया थ्व पूर्वचरित्र तिपल्लत्थ
 जातक (नं १६) खः । थृपि निपुं जातकय् उत्पलवर्णा
 ह्यापाया जुनी बोधिसत्वया केहे जुयाच्चन । कण्ह जातकय्
 (नं. २९) उत्पलवर्णां मामं थें बोधिसत्व अकालक वृषमयात
 ममतां व्वलंकल । उकिं भ्यातनालय् तुंगु न्यासः गाडा सालाः
 दोळ्छि कार्षापण कमाय्याये थें ग.पतय् चिकाछ्वयाबिल । मुदु
 लक्खणा जातकय् (नं ६६) भीसं खना, ध्यानं न्यागू अभिज्ञा
 व च्यागू सम्पत्तिया थुवाः जूसां राग, द्वेष व मोहय् विजित
 मज्जुत्ते रूपया बांलाः हिसिदुइ तःक्यनाः जीवनय् थसाः
 क्वसाः वइ । तर मुदुलक्खणा रानीं थःगु बांलालय् तक्कनाः
 कुतुंव्ह्य ऋषियात यक्व उपाय यानाः थकयाबिल । थथे
 उत्पलवर्णां ह्यापाया जुनी बोधिसत्वयात संयमित चित्त हानं
 ह्येगुली ग्वाहालि यात । सारम्भ जातकय् (नं. ८८) थः
 लहिनातयाह्य वासायात "कूट कूट" घायेगु तोताः "हे भद्र"
 घाये सयेकल । वयात लाभ जुल । बोधिसत्वया पाखें ह्यापा-
 या जुनी उत्पलवर्णां फरुसवाचा तोताः खःगु खँ हे नं नाइक
 येक ल्हायेगु सयेका काल । कुरुधम्म जातकय् (नं. २७६)
 नगरशोभिनीं गणिकाया ज्या याये माःसां थःगु वाचाय्
 क्वातुगु चरित्र क्यनाच्चंह्य ह्यापाया जुनियाह्य उत्पलवर्णा
 भीसं खना । उरग जातकय् (नं. ३५४) उत्पलवर्णां ह्यापा-
 या जुनी दाजु सितं नं धैर्यं यानाः बोधिसत्व बौया त्वःह्य

च

म्हाय् जुया क्यन । सिरि कालकण्ण जातकय् (नं. ३८२)
 शील चरणया वरुण यानाः उत्पलवर्णां बोधिसत्वयात लय-
 तायेकल । न्हूगु आसन त्याकल । भिसपुप्फ जातकय् (नं.
 ३९२) शूद्ध शीलपिसं थःगु मखुगु क्यबया ह्वनाच्चंगु स्वांया
 नस्वाः तायेकेगु तकं मत्वः घकाः उत्पलवर्णां ह्लापाया जुनी
 देवी जुयाः भिक्षु जुयाच्चंह्य बोधिसत्वयात सचेत यात । मनोज
 जातकय् (नं. ३९७) थःत भितुनीपिं झां दुपिनि खं मन्यनेवं
 प्राणीपिं मखुगु अत्रस्थाय लाः वनीगु खं थः किजा सिहयात
 सिंह बोधिसत्वया म्हाय् जुयाच्चंह्य सिंहनी उत्पलवर्णां
 घयाच्चंगु जुयाच्चवन । कुम्भकार जातकय् (नं. ४०८) उत्पल-
 वर्णा ऋषि कन्या जुयाच्चवन । जागर जातकय् (नं. ४१४)
 उत्पलवर्णां देवी जुयाः बोधिसत्वयाके न्ह्यसः न्यनाबिज्यासां
 शंख जातकय् (नं. ४४२) मेखलादेवी जुयाः बोधिसत्वयात
 रत्नया दुङ्गाय् तथाबिल । भिस जातकय् (नं. ४८८) बोधि-
 सत्वया केहं कञ्जनदेवी जुयाः दाजुलिसें अभिनिष्क्रमण याना-
 बिज्यात । रोहन्त जातकय् (नं. ५०१) बोधिसत्व मृगराज-
 या केहें सुवर्णमती सुतना मृगनी जुयाः भ्रातृस्नेह क्यनाः
 उत्पलवर्णां थः दाजुयात जालं मुक्त यात । किछन्द जातकय्
 (नं. ४४२) नं उत्पलवर्णां ह्लापाया जुनी नदी देवकन्या जुयाः
 बोधिसत्वयात लंपु क्यंगु जुयाच्चवन । जयट्टिस जातकय् (नं.
 ५१३) सत्यक्रियां थः दाजुयात यक्षभयं मुक्त जुयेमा घकाः
 प्रार्थना यानाच्चंह्य ह्लापाया उत्पलवर्णां भीसं खं । तेसकुण
 जातकय् (नं. ५२१) उत्पलवर्णां वार्डभत्तु जूनी च्वनाः नं

बोधिसत्त्वया न्ह्याय् थं स्नेह काल । उम्मदन्ती जातकय् (नं. ५२७) ईं घालं थःपाखे मस्वयेवं न्ह्याथे याइपि ब्राह्मणतये फताः खं उलाक्यंगु दु । सुधा भोजन जातकय् (नं. ५३५) आर्यंगुणं सम्पन्नह्य देवीयागु उत्पलवर्णाया पूर्वं चरित्र प्रेरणा-दायी जू । मूगपक्ख जातकय् (नं. ५३८) उत्पलवर्णां छत्रय् च्वंह्य देवी जुयाः बोधिसत्त्वयात अभिनिष्क्रमणया निम्ति प्रेरणा बियाः दान पारमिता पूर्णं याकल । महाजनक जातकय् (नं. ५३९) महासमुद्रय् लाःबलय् न्हेन्हुतक लाल कयाच्वंह्य बोधिसत्त्वयाके अनेक न्ह्यसः तयाः नं हतोत्साह मज्जु खनाः बोधिसत्त्वयात इच्छाकथं मिथिलाय् थ्यंक व्यूम्ह समुद्रया मणिमेखला देवी उत्पलवर्णा खः । साम जातकय् (नं. ५०) सोम सामया मिखां मखपि मां-बौ व काशीया पिलिय यक्ख जुजु थूपि सकसिगुं ज्यानया उगु सङ्गीन इलथ् वचे यानाब्यूह्य बहुसो-दरी देवकन्यायागु उत्पलवर्णाया पूर्वं चरित्र घात्थे हे नुगलय् ग्यः । खण्डहार जातकय् (नं. ५४२) ब्राह्मण पुरोहितं मौका दयेवं गुलि ग्यानापुक थः स्वार्थय् घाः लाःगुया पलिसा काये-त्यन । व्वेबलय् ह्यहे चिचिमि । थःगु घूस नयेगु न्याय यायेगु लजगाः छखेलाके व्यूम्ह उपराजायात स्यायेत एकराजा जुजुयात ह्यगस्य् खंगु थं जाःगु स्वर्गय् थ्यंकावीगु धर्मं यज्ज याके बियेत स्वत । अजाःगु लक्षणं लाःह्य उपराजा चन्द्र-कुमार स्यायेमाःगु अतिदान व अवध्य वध्य यायेगु धार्मिक अनुष्ठान यायेत खण्डहार पुरोहित ब्राह्मणं जुजुयात उत्साहित यात । ह्यगस्य् खंगु थं जाःगु स्वर्गय् वनेत ब्राह्मण पुरोहितं

ज

धार्थे काय्-म्ह्याय्, कलापि यज्ञय् बलि वीत जुजु तयार
 जुल । थुगु भवस्थाय् जुजुया म्ह्याय् जुयाच्चंहा शैलकुमारीं
 थः दाजु बोधिसत्त्वयात यज्ञय् बलि विद्वत्त्वंबलय् विलाप याःगु
 करुण वर्रांन हे थन उत्पलवर्णिया ह्लापाया जुनीया चरित्र
 खः । भूरिदत्त जातकय् (नं. ५४३) नं यज्ञ, वेद व ब्राह्मण-
 या मखुगु प्रशंसा अले मिथ्यादृष्टिया बत्लाःगु खण्डन दु ।
 तःसकं थाकु क बोधिसत्त्वं क्षान्तिपारमिता पूर्वकाः उपोसथ
 शील पालन यानाच्चंहा भूरिदत्त नागप्रति स्नेह याःह्य
 (चमाजुया म्ह्याय्) केहेयाःगु चरित्र हे उत्पलवर्णियागु थन-
 या ह्लापाया जुनीया चरित्र खः । महाउम्मगग जातक (नं.
 ५४६) गम्भीर-प्रज्ञा, विस्तृत प्रज्ञा व करुणा जाःगु प्रज्ञाया
 बाखं खः । महोषध जातककथं नं भिक्षु अनिरुद्ध महा-
 स्थविरयागु तःपंगु सफू हे पिहां वये धुकूगु दु । भेरी परि-
 ब्राजिकां महोषधालिसे ल्हाःभाय् यानाः खं ल्हाःगु अले
 जुजुया न्ह्योने उकिया अर्थ ध्यानातःगु न्ह्याइपुसे च्वं । थुकथं
 प्रज्ञापारमिता पूर्ण यानाच्चंहा बोधिसत्त्वयात ह्यसीका विइगु
 ज्याय् भेरी परिव्राजिका जुयाः स्वाहालि याःह्य उत्पलवर्णा
 खः । नेपाली बौद्धपिन्त अरु नेपालभाषाया बौद्धजनं महा-
 वेस्सन्तर जातकया (नं. ५४७) खं आपाः भति सिहे स्यू ।
 आचार्य भिक्षु महास्थविरया अनुदित वेस्सन्तर जातक तःगु-
 मद्धि संस्करण जुयाः पिहां वये धुकूगु दु । म्ये प्याखं नं दवु-
 लिइ वये धुकूगु दु । थुगु बोधिसत्त्वया अन्तिम चर्या जातकय्
 उत्पलवर्णा दान उपपारमिताय् थः वसपोलमा म्ह्याय् कण्हा-

जिनी जृयाः बोधिसत्वयात उत्पलवर्णा उगु जुनिइ ग्वाहालि यात ।

थुकथं थुगु सफुतिइ उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं आपालं जन्मय् बोधिसत्वयात ग्वाहालि यानाबिज्यात । बोधिसत्वया केहें आदि जुयाः ह्वनाबिज्यात । जातकया अरु महाजातकया खे चोहाकः यानाः च्वयेगु अःपु मज् । थ्व अःपु मज्गु ज्या चय् न्यादंया जिथि उमेरयाह्य उपासिकां नेपाःमि उपासिकापिसं तकं थुइकथं च्वयेगु ज्या यानादिल । थ्व चीधंगु उद्योगया खं मखु । थ्वयां त्य् थुगु सफुतिइ उत्पलवर्णा भिक्षुणीया वर्णन स्थविरापदानकथं जुयाच्चंगु दु । अनं लिपा एतदग्ग सूत्रय् वःकथंया उत्पलवर्णा भिक्षुणो बुद्धया आबिकापिनि दथुइ ऋद्धिमती दकसिबय् च्वन्हाःह्य अग्रतम आबिका जूगु खं न्ह्यथनातःगु दु । अले दापू शीर्षकया दुने त्रिपिटकया विभिन्न थाय्या प्रसंग न्ह्यथनाः तुलना व विश्लेषण यानातःगु च्वमिया दकसिबय् च्वन्हाःगु विचाःया मूतिथे जितः ताल ।

मोतिलक्ष्मी उपासिका नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् गुलि च्वजाःह्य जिथि-नकि खः घकाः सकसिनं हे सियाच्चंगु दु । यक्व च्वसुं लिपा, चिनाखे लिपा संघ, मोतिमाः, चखुंचिया सर्बय् सफू पिहां वयेघुंकाः आः वय्कःया बाखे सफू नं पिहां हे वइन घाःगु न्यना । संघ सफू अन्वेषणया स्रोतयागु सफू इवल्य् च्वंच्वंगु दु । थुपि सफूयां त्य् थुगु उत्पलवर्णा सफू नं थःगुहे देन दुगु सफू खः । चय् न्यादंया उमेरय् तकं, थः ह्य कथं गनं वने च्वने मफयेकाः तकं थथे च्वयाच्च्वने फुगु जि

ब

स्वये यः हे साहित्य साधना अथवा साहित्य साधना घयागु हे
 थः जुइ फुगुया हे दसु खः । कवि-केशरी भी कवि चित्तधर
 “हृदयं” थः त गथं नेपालभाषा, साहित्य व संस्कृती समर्पित
 यानाभाल, वय्कःया केहे मोतिलक्ष्मी उपासिकां नं थः त
 अथे हे समर्पित यानाः चय्न्यादया जीवन हनाच्चनादिल ।
 अरु घायेसा थेरवाद दृष्टिइ बौद्ध चरित्रया पालनय् छभाःया
 चित्तधर उपासकसिबय् छपलाः पलाः अरुः न्हाचिलाः
 वय्कः उपासिका पूज्य नारद भन्तेया ल्लापां ल्लापां बिज्याः-
 बलय् निसंघा आः तर्क शील गुण धर्म पालन व बुद्ध शासनय्
 उपासिका ज्याचवनादीह्य थुगु सफूया च्वमि छे सं लक्ष्मी थे
 च्वनाः मोति थे थोह्य उपासिका खः । वय्कःया बुद्धोपासिका
 गुण-धर्मया पुण्यकार्यय् अले उत्पलवर्णा थे जाः म्ह थोरे
 क्षीणाश्रवी भिक्षुनीया चरित्र सफूया च्वज्याय् दुगु वय्कःयागु
 कुतलय् जिगु आपालं आपालं साधुवाद दु ।

नगर मण्डप श्रीकीर्तिविहार — भिक्षु सुदर्शन

वयपू, ये

४ चित्लागाः १११४

जिगु छत्वाःचा खँ

ध्व उत्पलवर्णा सफुउ गथे गथे जितः ह्मगस्य् थें लाः-
वल । च्वयेत ला 'उत्पलवर्णा' घइगु लेख छपु जक च्वयेगु
विचारं च्वयागु खः । च्वच्वं जातक सफुउ छकी पुइका सोया,
सोसों जातकय् ला आपाः हे बांबांलाःगु घटनात खंन ।
भगवान बुद्धया तःगुउ हे जन्मय् उत्पलवर्णांलिसे सम्बन्ध दुगु
जुयाच्वन ।

पेदं न्यादं न्ह्यो आनन्द कोशल्यायन भन्तेयागु हिन्दी
जातक पहिला भाग सोया । उकिइ 'इत्थिवर्ग'य् मिखा वन ।
उगु वर्गय् च्वंगु 'मुदुलकखण' जातक व 'उच्छङ्ग' जातक
निपु भावार्थकथं भाय् हिलागु नेपाल ऋतुपतिइ पिदन । उक्त
'मुदुलकखण' जातकय् मुदुलकखण महारानी उत्पलवर्णा
जुयाच्वन ।

आः 'उत्पलवर्णा' घकाः छपु लेख च्वयेगु विचार वल ।
अले च्वयेत विषयवस्तु माल । उकि जातकनि पुइका सोया ।
जातकय् उत्पलवर्णाया बोधिसत्वलिसे सम्बन्ध दुगु कथा

जक सोया यंकावल्य् द्वितीय भाग छगुलिइ जक मद्दु, मेगु न्यागुलि भागय् दुगु जुयाचवन । सोया-सोयागु बांलाः, छपु नं तोते जिउगु मद्दु । सोसों नीह्लय्पु बाखं खात । गगु तःसकं ताहाकःगु नं दु । ध्व जितः अति समस्याया खं जूल । अले विचार यायां संक्षेपाति संक्षिप्तं च्वच्चं बोधिसत्वया उत्पलवर्णालिसे सम्बन्ध दुथाय्तक थेकेकथं यानाः च्वयायंका । अथे नं ताहाकः हे जुल । उकि ध्व सफुउचिगु रूप हे काल ।

जितः सफुउ च्वयेत लिघंसा सफुउत माको दुगु मखु । जिके दुगु पूज्यवर अमृतानन्द भन्तेयागु “बृद्धकालिन श्राविका चरित्र”, पूज्यवर अनिरुद्ध भन्तेयागु धर्मपद अर्थकथा, पूज्यवर अनानन्द कौशल्यायन भन्तेयागु जातक व उगु थुगुं छगुउ निगुउ सफुउत सोयागुया भरय् जक च्वयागु । ध्व छु जुल गथे जुल जि घाये मफु ।

ध्व च्वयागु सुथां लाःला मलाःला सुदर्शन भन्तेयात छको केने माल, वसपोल म्हं फुला मफुला घकाः फोन छको नि यानासोया । वसपोल हे फोन ल्होनाबिज्यात । जि नेना- “म्हं फुला भन्ते ?” वसपोल- “आः ला भचा याउं” घयाबिज्यात । अले जि थः घायेमाःगु खं घयाः- “ध्व छको बांलाक सोयाः भूमिका छकुउ नं च्वयाबिज्याये फइला भन्ते ?” वसपोल “जिउ बिया हति, जि सोयेका ।” घकाः याउंके लिसः बियाबिज्यात । जितः ला तचोतं हे मन याउंसे च्वन ।

घात्यों वसपोलं ला चोनिसें कोथ्यंके जातक नापं बांलाक सोयाः, ताःहाकःक, बांलाक भूमिका नं चोयाः बियाहया-

बिज्यात । एव वसपोलया तःधंगु मंत्रीभाव ला । जि वसपोल-
या सदां ऋणी जुयाचवनी ।

चवयेगु ज्या सिघयेके धुन, भूमिका नं दत । आः छापय्
यायेगु तःधंगु समस्या दनि । सकलें लिमलाःपि, ज्या आपाः
दुपि । उकिं ज्या बोये हे मछालाचवन । जिगु धुगु अवस्था
थुइकाः अष्टमुनि गुरुजुं “धमंतुं प्रुफ सोयाः थःथाय् प्रेसय् हे
छापय् यानाबिइ” धकाः भाला कयाबिज्यात । अथे हे सफुयात
त्वय्क छवः चवयेगु ज्या कलाकार भाजु बत्सगोपाल वंछजुं
यानाबियादिल । उकिइ रञ्जना आखलं सफुउया नां भाजु
शरद कसाःजुं चवयाबियादिल । वय्कःपि सकसितं नुगलं-
निसे सुभाय् देछाया ।

१११५ थिलाध्व पुह्लि
(यःमह्लि पुह्लि)

—मौतिलकमी उपासिका
तुंछेंगल्ली, ये ।

Dhamma.Digital

पिकाः पाखे

नेपालभाषा परिषद्यात- लः बियाः, साः तयाः, फय्, निभाः आदि सकतां माक्व ज्वलं जुयाः व्वलंकेगु ज्याय् थःगु जीवन हे पानाः, तःघ चीघं सकतां खँय् च्यूताः तयाः परिषद् छपलाः न्ह्यज्याकेगुलिइ एकाग्र चित्तह्य, नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् चीर परिचितह्य च्वमि मय्जु मोतिलक्ष्मी उपासिकाजु खः ।

थौं वय्कःया सफू 'उत्पलवर्णा' नेपालभाषा परिषद्पाखे पिकाये दुगु तसकं लसताया खँ खः । खतु थुगु सफू वय्कलं ल्हापां छपु च्वसुया रूपय् जक च्वयेत स्वयादीगु खः । आखिरय् वनाः सफूया रूप हे कयाबिल । बौद्ध साहित्यय् वय्कःया ववसाःगु नुगः व अर्ध्ययनशील स्वभावया कारणां थुगु संयोग चूलाःवःगु खः ।

थासं-यासय् जातक बाखंतय्गु त्याःतकं न्ह्यव्वयाः चिक्चा चिक्चाहाकय्क, स्वये-व्वने अःपुक, यइपुगु शौली वय्कलं बुद्धकालिन श्राविकामध्यय् ऋद्धिइ अग्रश्राविका

जुयाच्चंहा व्यक्तिवया जीवन चरित्र भीगु मिखा न्होने
छर्लङ्ग जुइक उला: कयनाब्यूगु दु- धव भीगु साहित्यया लिसें
बौद्ध साहित्यया छगू उपलब्धी हे खः ।

थगु अद्भूत्यगु साहित्यरत्न थम्हं सिर्जना याना: नेपाल-
भाषा परिषद्यात पिथनेत लःल्हानादीगु जक मखसें थम्हं हे
व्याक्क खर्चया भाला कया: सफू धवाका: पिथनेगु ज्या याना:
परिषद्या घूकू जायेकेगु ज्याय् वय्कलं तिब: बियादिल,
थुकियात न्ह्यागुकथं सुभाय् व्यूसां ह्यो हे जक जुइ ताया ।
अथेसां सुभाय् देछाया । थथे हे- सफू धवायेगु ज्याय्- छब:
चवया: ग्वाहालि यानादीह्य कलाकार भाजु बत्सगोपाल वैद्य,
छब:यात रञ्जना आख: चवयादीह्य भाजु शरद कसा:यात
नं आपालं आपा: सुभाय् देछाया ।

सफूयात दुग्गयेक वात्तूवाला: स्वया: ग्यसुग्गं क भूमिका
चवयाबिज्या:ह्य श्रद्धेय भिक्षु सुदर्शन महास्थविरजुया गुण
ग्रहण यासे वसपोलयात नं नेपालभाषा परिषद्पाखें सुभाय्
देछाया ।

Dhamma.Digital

नेपालभाषा परिषद्

१११५ यःमहिं पुत्तिं

भ्यत, तुठेंगल्ली, येँ ।

मां

ज्ञान लक्ष्मी

मुथ ह्लापां लुमकेमाःह्य जिमि मां ज्ञानलक्ष्मी गुह्य
थः आखः मःसमां कपितं बोंगु नेनाः थमं कण्ठ याना तयेफुह्य
जिमि मांयात जि ध्व सफुउ नेके मखेन । आः ह्लापा मामं
गथे आखः सोयाः बों थेंच्वंक वोनिगु 'सः' यागु लुमन्तिइ ध्व
सफुउचा देछायाचवना ।

-मोतिलक्ष्मी उपासिका

Downloaded from <http://dhamma.digital>

Dhamma.Digital

उत्पलवर्णा

जन्म:-

उत्पलवर्णा:- कल्पानुकल्प ह्यापांनिसे अनेक जन्म कथाः
आपालं पुण्यकर्म यानावःह्य ख. । आः व गौतम बुद्धया
जीवमान शासन कालय्, श्रावस्ती नगरय् छह्य तःमिह्य साहुया
कुलय् जन्म जुल । व मिसामचायात उफोस्बां थें बांलाःह्य
जुउगुलि 'उत्पलवर्णा' धकाः नां छुत ।

उत्पलवर्णा ल्यासे जुयावल । मिसामचात ल्यासे
जुइव बांमलाःपि नें वांलाना वइगु । बांलाःह्य ला भं बांला-
इगु हे जुल । मांवीपित म्हाय्मचा दयेव तंता आपाः ।
बांलाःपि छकथं म्छिसा वांमलाःपि मेकथं म्छिनिगु । उह्य
साहुयात म्हाय् बांलाःगुलि म्छिनावल ।

उगु श्रीवस्ती नगरय् आपालं धनिपि साहुपि दु । अथेहे
राजकुमारपि नं दु । बांलाःपि सकस्यां यइगुला जुहे जुल । उह्य
उत्पलवर्णायात साहुपिसं, राजकुमारपिसं यकोसिनं त्हाके
हयाच्चन । सुयातनिं बिइगु । मबिउसा तंचाइगु भय, उकि
व साहुया अथे याये थथे याये मदयाच्चन ।

उत्पलवर्णा, म्हायमचा जुउसां बुद्धि दुह्य व पुण्य
दुह्य जुउगुलि वं थःगु निमित्त अबुया दुःख जुयाच्चंगु थुइकाः
विचार यात । जि दुगुलि जि अबुया दुःख जुयाच्चन । थुगु
दुःख तंकइह्य नं जिहे जक दु ! आः जि छुयाये माल घकाः
मती लुइकु लुइकुं भगवान बुद्ध लुमंस्य वल । अले वसपोल-
या श्राविका भिक्षुनीपि लुमन- गुपि शान्त, दान्तपि शील-
वतीपि खः । अले वयात उपाय लुल ।

प्रव्रज्या

थथिजाःपि रानी महारानीपि ला अपाय् अपाय्घंगु राज-
कीय सुख भोग तोताः तथागतया शासनय् प्रव्रज्या कयाः भिक्षां
जीविका यानाच्चन घासेलि जि जक थ्व छे तोताः छाय् प्रव्र-
जित मजुइगु ? बरु मां अबुपिके न्यने छु आज्ञा जुइ अथे
याये । थूलि मनय् तथाः मां-बौपित थःगु विचार पोकल ।
तर मां-बौपिसं छु घाइ ? अपि स्वयं विवस जुयाच्चंगु दु ।
उकि अमिमं नुगः हीक तथाः नं बचं विइमाल ।

बचं काये घुसेलि उत्पलवर्णाया मनय् हर्षया खुसि न्हात,
व लयल्यतातां वन्यगु दि ल्याःख्याना जुल । मां-बौपि निह्मा-
स्यानं म्हाय्यागु लयतालिसे थःपिनिगु नं पिने लयता केनाः
परिस्कार आदि माको ज्वलं ताःलाकाः मान सत्कारपूर्वक
भिक्षुनीन्याय् यंकाः प्रव्रजित याये यंकल ।

अरहत्व

उत्पलवर्णा स्वभावं हे नम्र शील स्वभाव दुह्य खः ।
जन्म-जन्मनिसे कुशल कर्म याताः बःगुया पुण्यबलं परिपूर्णा
जुउह्य उह्य उत्पलवर्णा भिक्षुनी जुर्मेल भं सुविनीत जुइगु ला
जुहे जुल । उकि उह्य नव प्रव्रजिता भिक्षुनीन विहार्य सुचु-
पाचु यायेगु, थकालिपिनिगु सेवा-सुश्रुषा यायेगु, ई-व्यो सोया,
इलय् व्यलय् माःवल्य् माःमाःकथं ज्या यायेगुलिइ अलसि
मचासे ज्या यायेगु याताचवन ।

छन्हु वहनी वषात उपोसथागार्य् बं पुयेगु पाः बिल ।
वं अन मत च्याकाः बं पुनाचवन । बं पुपुं वया मतजलय् मिखा
वन । व मतया जलय् तेजो कसिणा'या संज्ञा उत्पन्न जुल ।
उकी हे चित्त स्थीर याताः दनाःतुं एकाग्र चित्त याताः ध्यान
यात । अथे ध्यान यायां चित्तमल (अविद्यारूपी चित्तय् दुने
च्वंगु खिति) हहुं वनाः आस्रव क्षय ज्ञान प्राप्त जुल । आस्रव
क्षयया नाप नापं विशेष रूपं ऋद्धिविध ध्यान नं प्राप्त जुल ।
थुगु प्रकार चतुप्रतिसाम्भीदादि विशेष ज्ञान लानाविज्यात ।
अथे माक्व ज्ञान लानाःलि प्रव्रजित जुयाः निवाःया दुने प्यंगू
आर्य सत्ययात थुइकाः अरहत्व प्राप्त याताविज्यात ।

बोधि-चर्या

बोधि-चर्या-बोधिज्ञानया ज्या ।

बोधि- सम्यक् सम्बोधि, प्रत्येक बोधि, श्रावक बोधि ।

ध्व थःथःगु प्रणिधि अनुसारया बोधिज्ञान ।...

सम्यक् सम्बुद्ध जुड्पि बोधिसत्त्वपिसं दशपारमिता, दश उपपारमिता, दशपरमार्थ पारमिताया ल्पाखं स्वीगू पारमिता पूर्णं यायेमाः । उकि बोधिसत्त्वपि विभिन्न योनी जन्म काइ ।

ध्व भव-संसारं पार यंकइहा व्यक्ति थःनि ल्लापां भव-सागरय् कोब्बां वनि । अले भव-चक्रय् चाःचाःहिहिउं सुजन दुर्जनपिलिसे होहो सुख-दुःखयागु अनुभव यानाः जान मालेगु बोधिसत्त्वपिनि चर्या खः ।

बोधि चर्याया निर्मित आपालं ज्वल माः । आपालं व्यक्ति-पिनिगु सहायता माः । देवतापि, मनुष्यपि, पशु-पक्षीत, नागत, यक्षत, राक्षसगण, मिसात, मिजंत आदि सकल प्राणीपिलिसे गुगुं जन्मय् गुम्हंलिसे, गुगुं इलय् गुम्हंलिसे गुगुं व्यवहार गुम्हंलिसे यायेमालाचवनी । अर्थेहे भी वर्तमान बुद्धया बोधिसत्त्व कालय् उत्पलवर्णा गुगु गुगु जन्म कयाः गुगु गुगुकथं बोधिसत्त्वलिसे होनावःगु खः जातक वाखनय् खंगु छुं खं थन न्ह्यबोये तेना ।

Dhamma.Digital
खण्दीय जातक

ध्व जातक छहा अत्यरिहा भिक्षुया कारणय् वुद्धं कना-विज्याःगु खः ।

जातक कथाया बोलिकथं— 'परापूर्व कालय् ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य यानाच्चवंबलय्' घायेगु चाला दु । ध्व उलि थुलि घइगु संख्या मदुगुलि ध्वया अर्थ 'यको ल्लापा' घइगु खः । ब्रह्मदत्त

जुजु घड्गु नं वाराणसी राज्ययापि सकासित धाड्गु जुयाच्चन ।
उकि धव जातकय् नं 'वाराणसी नगरय् ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य
याना च्वंवल्य्' घड्गु हे जुयाच्चन ।

उगु समयय् बोधसत्व मृग योनी जन्म जुयाः मृग गण-
पिन्त मृगमाया (शिकारोतय्त छलं लायेगु विद्या सेनेगु यानाः
मृगतय् जुजु जुयाच्चन । छन्हु केहेहं थः कायात नं 'मृगमाया
सेना बिउ' घाल । तर व अत्तोरीह्य मचां स्यंमवः । वयात
शिकारीं स्याना यंकल । केहेह्य खोवल । व मचां स्यंमवः
घड्गु खं कनाः केहेयात बोध यात । अथे अत्तोरी जुउगुलि
बोधसत्व थः भिचायात हे उपकार याये मफुत । व चला
मचा आःयाहा अत्तोरी भिक्षु हे जुयाच्चन । मांहा उत्पलवर्णा ।

थन उत्पलवर्णा दाजु केहे जुयाः बोधसत्वलिसे होना
वल ।

तिपल्लत्थ मृग जातक

Dhamma.Digital

धव जातक 'राहुल शिक्षाकामी' घड्गु खंय् 'आः जक मखु
राहुल ह्लापा नं थूगु प्रकार 'शिक्षाकामो' घकाः बुद्ध' धव
जातक कनाबिज्यात ।

धव जातकय् नं ह्लापा बोधसत्व मृग जुयाः मृगमाया
सेनाः मृगतय् जुजु जुयाच्चन । थः भिचित नं मृगमाया पूवक
सेनाबिल । छन्हु व चला मचा शिकारीया जालय् केन ।

वया पासापिसं मांहासित कंवन । अले व दाजूया राय् खोवन ।
 दाजूम्हं घाल- “छं काय्यागु छुं घन्दा कायेमो, वइत जि
 जालय् केनिबलय् शिकारीयात छलं लायेगु खूगुउ प्रकारया
 मृगमाया बांलाक सेनातयागु दु । यथे थन व्वांवइ व । घायें
 व मचा तिति न्हुयाः व्वांवल । व मचा ‘राहुल’ खः घका
 राहुल ह्लापा नं शिक्षाकामी’ घइगु खं कनाबिज्यात ।
 मांहा थन नं उत्पलवर्णा थुकथं बोधिसत्वया केहेँ जुयाः होना
 वःगु जुयाच्वन ।

कण्ह जातक

ह्लापा छगू समये बोधिसत्व थुसा जूयाः जन्म जूल । सा
 थुवाल व थुसाचा छह्य दुःखीह्य मिसायात त्रिल । व थुसा-
 आर्यका-कालक । वइत व मिसां बांलाक नके त्वंके, सुसाः
 कुसाः यानाः थः मचा थें लहिनातल । वइत मेपि सातलिसें
 जयेके छोइ । व थुसाचा तःधकः जुयावल, ह्लोनावल, वल-
 वान् जुयावल । व विचार यात ‘जि मां चीमि, जितः थः नसें
 मनसें बांलाक नके त्वंके यानाः लहिनातल । जि वइत छाया
 तःमि याना मविइ ।’ ...

छन्हु जये यंकूबलय् न्यासःगू गाडाय् माल ववबुइकाः
 बंजाः छह्य बेपार याःवनेत वहे लं वयाच्वन । व बंजाःया
 न्यासःगुलि गाडा खुसिया जग्गाय् लानाः सोतुनावन । व बंजाः
 गोशास्त्रज्ञ जुयाच्वन । वं सा पुचलय् सोयाः आर्यका-

कालकयात 'वृषभ आजानीय' घकाः खंकल । वं थ्व सुया सा
घकाः साजवाःयाके नेन । साजवानं 'थ्वया थुवाः थन मदु,
साय्के यंकि' घाल । बंजालं वइत संके हे मफु । अले वं
सिइकल, थ्वइत ज्याला नि कोछिइमाल । अले वं घाल 'छन्त
छगः गाडा थकायेव निगू कार्षापणया दर न्यासःगू गाडाया
दोछि दां बिइ' घाल । अले व थःहे सरासर वनाः छगू छगू
बलं छगः छगः गाडा थत कयाः, न्यासःगुलि गाडा थत कया-
बिल । तर बंजालं छगू गाडाया छगू जक कार्षापणया दर
न्यासः दां जक पोचिनाः गःपतय् चिनाबिल । तर वं सिइकल
थ्व बछि जक बिल घकाः । उकिं व लेंय् दनाः लं पनाच्वन ।
वइत सुनानं चिइके मफु । वं भाव थुइकाः दोछि पोचिना
बिइव सरासर छेंय् वन । मांहास्यां न्यन- 'मिखामाखा
ह्याउंक न्यय्क गन वनावयागु?' घयाः गःपतय् पोचिनातःगु
फनास्वल । दां खनाः 'थ्व दां गन कयाः हया? घकाः नेनाच्वन ।
गांयापि मचातय्सं ब्याक्क खं कंसेलि खं थुयाः थः काय् थ
यानाः लहिनातइह्य थुमा खनाः करुणा चायाः घाल- "छाय्
वाबू छं थुलिमछि दु खसिया कमाय्यानाः हयागु ? जि
छंगू कमाइ नये माःगु नं मखु" घाधां नुग मछिकाः, वइत बल
दइगु वस्तु नके-त्वंके यानाः चिकंचाकं बूकाः याउंक तल ।

सम्यक् सम्बुद्धयात यमक प्रातिहार्यया विषयय् ऋद्धि केनेत
वःपि सुनानं त्याके मफु । भी शास्ता असम-धुर घकाः बुद्ध-
यागु प्रशंसा यानाच्वपि भिक्षुपिन्त 'आः ला जि बुद्ध जुइघुन ।
ह्लापा जि बुद्ध मज्जुयानिवलय् पशु योनी जन्म जुयाच्वना-

बल्य् ला जि सुनानं कोबुइ मफुगु कु कोबुयाः सुनानं त्याके
मफुकथं असम जयाचवना' घयाः थ्व जातक कनाबिज्यात ।

उबल्य् आर्यका-कालक जिहे व जिथि उत्पलवर्णा ।
उगु जनी उत्पलवर्णा बोधिसत्वयात मां थे जुयाः अथे सेवा
यानावल ।

मृदुलक्षण जातक

ह्लापा वाराणसी ब्रह्मदत्त जूजु राज्य यानाचवबल्य्
बोधिसत्व ऋषि प्रव्रज्यां प्रव्रजित जुयाः हिमालय प्रदेश्य्
चवनाः ध्यान भावना यानाः, पञ्चाभिज्ञा, अष्टसमापत्ति
आदि ध्यान लाभ यानाः ध्यान सुखं सुखी जुयाः अन आनन्द-
पूर्वकं विहार यानाचवन ।

छुं दिन लिपा व ऋषि वाराणसी नगर्य् भिक्षा वल ।
वाराणसी जुजू अत्यन्त श्रद्धावान्हा जूउगुलि व ऋद्धिवान्ह
प्रज्ञावान्ह ऋषियात थःगुहे क्यव्य कुटि दयेकाः ह्लित्थं
धःथासं हे भोजन आदि माःमाःगु सेवा यायेगु यानातल । व
ऋषि नं राजकुल्य् भोजन यानाः राजपरिवारपिन्त उपदेश
विइगु यानाचवन ।...

व जुजुया मृदुलक्षणा घइह्य रानी तसकं बांलाः । व
ऋषि मृदुलक्षणाया रूप्य् आशक्त जुयाः थःगु ध्यान लाभ दक्वं
लोप जुइकाः, नहे मनसे मानसिक रोगं क्यकाचवन ।

मृदुलक्षणा रूपवती जक मखु, गुणवती, बुद्धिमती नं

खः । वं उह्य ऋषि (बोधिसत्व) यात थःगु युक्ति बलं
 न्ह्यलं चायेकाबिल । ऋषिया थः तनेधुंकूगु ध्यान हानं प्राप्त
 यानाः आकाश मार्गं तु हिमालये लिहां बिज्यात ।...

छह्य भिक्षु छह्य मिसायाके आसक्त जुयाः गंसि जुइका
 जुउगु खनाः वस्पोल बूद्धं ह्यापा स्वयं थःत हे जुउगु घटना,
 'ध्व जातक' कनाः वइत बोध यानाबिज्यात । थन रानी
 मृदुलक्षणा, आः उत्पलवर्णा खः घकाः आज्ञा जुयाबिज्यात ।
 ध्व जातकय् उत्पलवर्णा थुकथं बोधिसत्वलिसे सम्पकं तयाः
 तंगु स्मृति ह्येके बिया बल ।

सारम्भ जातक

ह्यापा बोधिसत्व न्यासःगु जाःगु, गाडा घाकःचां साले
 फुह्य सारम्भ घइह्य वासा जुयाः जन्म कयाचन । व वासाया
 थुवाः ब्राह्मणं वइत 'हे कुट !' घकाः बांमलाक सःतेगु याना-
 चन । वया अथे बांमलाः कथं सःतूगु मययाः गाडा साला हे
 मबिउ । लिपा हे भद्र ! घकाः सःतेव तिनि गाडा साला-
 बिल । बांमलाःगु वचन घइगु पसूतम् हे मयो घकाः- वचन
 बांमलाःपि भिक्षुपिन्त न्वानाबिज्यात । लिपा व सारम्भ थःत
 बांलाक नके त्वंके यानाः लहिनातःपि ब्रम्हू, वःम्हुणीपिन्त यको
 गाडा सालाः तःमि यानाबिल ।

व ब्रम्हू व वःम्हुणी निम्हं आः आनन्द व उत्पलवर्णा,
 सारम्भ जिहे खः' घकाः बूद्धं आज्ञा जुयाबिज्यात । ध्व
 जातकय् बोधिसत्वलिसे उत्पलवर्णा थुकथं होनाबल ।

कुरु धम्म जातक

कुरु राष्ट्र अत्यन्त प्रख्यातगु राष्ट्र । श्व राष्ट्र अति समृद्धि सम्पन्नगु जुउगुलि भी छुं खँय् छुं वस्तु मचाः मगाः मजुउ घायेत कुरु क्षेत्र घायेगु चलन दु । अनयापि मनूत सकलें सदाचारी, धार्मिक ।...

वहे कुरु क्षेत्रय् धार्मिक राजकुलय् बोधिसत्व जन्म जुल । अन बोधिसत्त्वं नं दश राज-धर्मयात त्वय्क कुरु धर्म पालन यानाच्वन । उकि अन दुर्भिक्ष आदि छुं नं भय मदु ।

उगु इलय् कलिङ्ग राष्ट्रया दन्तपुर नगरय् कलिङ्ग राजाया राज्यय् वा मवयाः अन अनावृष्टि-भय, रोग-भय, अकालमृत्यु-भय आदि विविध भयं प्रजागण भयभीत जुयाः माको शान्ति-स्वस्ति यातनं वा मवल । अले मन्त्रोगणपिनिमु सल्हां कुरु धर्म पालन यायेगु निर्णय यात ।...

कुरु धर्म- न्यागु शील खः । जुजु व शील पालन यायेगु मनय् तयाः उगु शील च्वया कायेत लुँपौ (स्वर्गपत्र) बियाः कुरु क्षेत्रय् कुरु धर्म फोके छोट ।...

अन कुरु राष्ट्रय् जुजुनिसें बेश्यां तक नं शील पालन याः । अपि थःगु शीलय् ध्यान ततं छुं खँ मनय् जक लुया वःगुयात नं 'शील स्यन' धकाः अनूताप कयाच्वनिपि जुयाच्वन ।

अन कलिङ्ग जुजुया दूतपि वल । अमिसं थःपि वयागु कारण कन । लुँपौ न्ह्योने तयाः जुजुयाके शील फोन । जुजु

घाल- 'जि कुरु घर्म पालन यानाच्चवनागु ला खः । तर छन्दु
 चनुष श्रीडा ह्मिताबलम् छपु तीर पुखुली लाःवन । व तीर
 थहां वःगु मखं । अवश्य व तीरं न्यायात सुयाः न्या सित जुइ
 घकाः जितः अनुताप जुयाच्चन । उकि जिगु शील परिशुद्ध
 मजुउ । जि शील बिइमफु, वरु कुरु घर्म च्वया यंकेसा च्व'
 घयाः च्वकल । -जीव हिंसा याये मजिउ, खूया काये मजिउ,
 मभिकथं काम सुख भोग याये मजिउ, मखुगु खं ह्माये मजिउ,
 अय्ला, ध्वं आदि छु प्रकारयागु नं काइगु वस्तु नयेगु, तोनेगु
 वा मेकथं छु प्रकारं नं सेवन याये मजिउ । ध्व न्यागु शील
 परिशुद्ध पालन यायेगु कुरु घर्म खः । अमिसं व ब्यावकं स्वर्ग
 पत्रम् च्वयाकाल । 'आः ध्व शील सुं शीलवान्पिनि म्हुतुं न्यने
 मा जिमि मां अत्यन्त शीलवती, अनयापाखेरं शील काःसा
 भि जुइ ।' थवं घायेवं अपि राजमातायाथाय् वन । वं नं थःगु
 शीलम् त्रुटि जुउगु खं कना... थः भौ अग्रमहिषीयाथाय् छोत ।
 वं किजाभत उपराजयाथाय् छोत... । वं पुरोहितयाथाय्,
 वं 'दगु'याथाय्, वं 'सारथी'याथाय्, वं 'सेठ'याथाय्, वं द्रोण
 मापक'याथाय्, वं 'द्वारपाल'याथाय्, वं 'नगरशोभिनी'याथाय्
 छोत । थुगु प्रकारं अपि भिच्छथाय् वने धुकल । अमिसं घाः-
 घाःगु नं लुपतिइ च्वयाकाल । ...

कुरु घर्मय् 'नगरशोभिनी' (बेइया)या शील - 'छह्य
 मिजंयाके बैना काये धुंकाः मेह्मस्यां अपो घेबा तनाः बैना बिउ
 वःसां वंके बैना काये मजिउ, बैना वियावंह्य मिजं मवयेकं
 हानं मेह्मसिके नं बैना काये मजिउ । व मिजंयागु बैना नि

चुकति यायेमाः ।...

छन्दु व नगरया नगरशोभिनीयाथाय् देवराज इन्द्रं वइग्गु परीक्षा यायेत, छह्य त्याय्ह्य मनुया रूप कयाः, वइत बैना दां बियाः सुम्क स्वर्ग्य वन । स्वदं दत व वःगु हे मखू । वया थःयाय् दु-दुगु ननं छुं नयेगु मदयाः छाहे लात । अले न्याया-लय वनाः न्यंवन । न्यायाध्यक्षं मेह्यसिके बैना का' घइगु निर्णय यात । वइगु निर्णय सिइकाः त्याय्ह्यत व्वांवल ।

निर्णय अनुसारं बैना कायेत वं ह्लाः जक छु ह्लोन इन्द्र ह्लापायागु रूप कयाः न्होने दंवल । अले वं थःगु ह्लाः लिसालाः "आमु दां मोल, ह्लापा दां बियावंह्य वल" धाल ।

देवराज इन्द्र खूसी जुयाः, थःगु देवरूप तुं कयाः आका-शय् च्वनाः अन मनुत मुं वःपिन्त सम्बोधन यानाः घाल- 'जि थ्वइगु परीक्षा यायेत दोछि दां विद्यावनागु स्वदं दत । शील रक्षा यायेगु ज्सा थ्वं थें यायेमा.' अकाः उपदेश बियाः वइगु छंय सप्त-रत्नं जायेकाः आर्वलि अप्रमादो जुयाः च्वं' घयाः इन्द्र देवलोक्य तुं वन । ...

व खं लुमंकाः वं थय घयाच्वन- 'जि ह्लापा विउह्यासिगु बैना चुकति मजुइकं लिपा विउह्यासिगु बैना कायेत ह्लाः ह्लोने लात । उकि जिगु शील परिशुद्ध मजू ।'...

थये लोक निन्दनीय बेश्यावृत्ति जीवन हनाच्वनाः हे नं देवराज इन्द्र थें जाःह्यस्यां प्रशंसा यायेमाः कथं शील पालन यानाच्चवंह्य कुरू क्षेत्रयाह्य मिसा उत्पलवर्णा हे जुयाच्वन । थ्व जातकय् नं उत्पलवर्णा वोधिसत्वलिसे थुकथं होनावल ।

उरग जातक

ह्लापा बोधिसत्व वाराणसी ब्राह्मण कुल्य जन्म कया-
चवन । व ब्राह्मणया कलाः, काय्, म्हाय्, भौ, भ्वाति, थः
खुह्म परिवार दु । बोधिसत्त्वं थः परिवारपित त्थित्थं शील
पालन या, उपोसथ व्रतय् च्वं, मरणानुस्मृति भावना या, थः नं
सिइ मानि, प्राणीपि सिइमाः, थुलितक म्वाइ घाये मफु, व्याक्क
संस्कार अनित्य, क्षय-व्यय स्वभावगु खः । उकि चां-त्ति अप्र-
मादी जुयाजु । थये त्थित्थं उपदेश वियाचवनी । अमिसं नं
बोधिसत्वयागु उपदेश थं अप्रमादी जुयाः मरणानुस्मृति आदि
भावना यायेगु यानाचवन ।

छम्हु काय् बौ निह्म बुंइ ज्या याना चोबलय् काप्ह्य सर्पं
न्यानाः सित । बौम्हं काय्पात गां फायेकाः थः बुं पालातुं
चवन । वं छद्द मनु थःगु छेपाखेर वनिह्म खंकाः वइत घाल-
'छ्ज जिथाय् छेय् वनाः थौं छद्दासित जक जा ज्वनावा, छिपि
प्यम्हं मोल्हुयाः नस्वाः नस्वाःगु स्वां ज्वना वा' घयाब्बु ।...

थ्व खं न्यानाः अमिसं काय्म्ह सित घकाः सिइकल । अथे
हे यानाः अपि प्यम्हं वन । अन थ्यनेव सिइम्हसित स्वानं
पूत्रा यात ।...

बौम्ह्म्या नं जाजि नल । सिंसां मालाहल । न्याम्हं
जानाः 'सी' उत । तर छम्ह नं मखी, महाः । अमि थः थः
मनय् बूवि सकलें सिइमाः, व्याक्क संस्कार अनित्य, घइगु
आदि भावना यायां 'सी' उनाचवन । तर सुइगुं मिखाय् खोवि

छफुति नं मवः । अमिगु उगु शीलादिचरणया तेजं इन्द्रया
आसन क्वात ।...

देवराज इन्द्र मनुष्य रूप कयाः अन वल । अमिके छु
उनागु ? घकाः न्यन । अमिसं- 'काय्, दाजु, भाःत आदि
घकाः कन । अले थमिके म्हतिलिसे मखोयागुया कारण नेन ।
अमिसं कारण सहित थःथःगु लिसः बिल । अमिगु भावपूर्ण
लिसः नेनाः देवराज इन्द्र अत्यन्त खूसी जुल ।...

ध्व जातक काय् सिनाः खोया जूम्ह छम्ह उपासकयात
उपदेश विइत कनाविज्याःगु खः । ध्व उपदेश सिधयेव व
उपासक श्रोतापन्न जुल ।

ध्व जातकय् उत्पलवर्णा बोधिसत्वया म्ह्याय् जुयाः बोधि-
सत्वलिसे होनावःगु जुयाच्वन ।

सिरि-कालकण्णि जातक

ह्लापा वाराणसी बोधिसत्व सेठ कुलय् जन्म कयाः सेठ
जुयाच्वन । वं दान, शील, उपोसथ शील आदि पालन याना-
च्वन । अर्थे हे वया कलाः, मचाखाचा, च्यो, भ्वाति आदि
सकल परिवारं नं अर्थे हे शील पालन यानाच्वन । उकि वइत
शूचि-परिवार सेठ घाइगु जुयाच्वन ।...

छन्हु वं विचार यात- 'यदि सुं जियासिकं पवित्रतायागु
विचार याइपि वःसा थमं छ्छलातये धुंगु लासा, फांगा आदि
च्वनेत, छनेत विइगु योग्य मजू' घकाः न्हूगु छज्वलं दयेकाः

उपस्थान शालाय् छसि लिक लायातल ।...

उगु समयय् 'सिरि' घइम्ह व 'काल-कण्णि' घइम्ह निम्ह देवकन्यापि अनोतप्त दहलय् मोल्हुयेत वल । अन अमि निम्ह-स्या थःथःगु गुण वर्णन यानाः— 'जिके थजा-थजागु गुण दु' घइगु आदि थःथःगु गुणया विशेषता बियाः त्वापु यानाच्चन । अपि देवलोकय् थँकः वनाः न्यंवन नं देवराज इन्द्रं हे नं अमिगु त्वापुयात थमं निर्णय मयासे शुचि-परिवारयागु न्हूगु लासाय् सु छने फइ वं ल्हापा मोल्हुये दइ' धाल ।

थूलि धायेवं कालकण्णि तुरन्त देवलोकं अन्तरघान जुयाः शुचि-परिवार सेठया उपस्थान शालाया च्वय् आकाशय् च्वनाः थःगु वंचुगु उन, वंचुगु हे नीलमणिया तिसा, वंचुगु हे ज्योति प्रकाश यानाः सेठं खनीकथं च्वंच्वन । सेठं वइत खंकाः नेन— 'छ सु, गनं वयाम्ह, सुया म्हाय्, छाय् थन वयागु ?' वं थःगु परिचय बियाः थः वयागु कारण नं कन । सेठं धाल— 'छंगु स्वभाव छु ?, छं गजाःगु आचरण याइम्ह मनू यः ? गृकि जि छन्त म्हासिइके फइ । अले कालकण्णि थःके दुगु गुण स्वभाव व थुगु थुगु गुण स्वभाव दुम्हलिसे होने यः धाल । तर सेठं वइगु खंय् गुण छुं मखं, अवगुण जक खन । उकि सेठ धाल— 'आमजागु गुण जिके मदु, छ थनं याकनं लिचिलाः मेथाय् छं यःथाय् हुं'... थथे धायेवं व तंचायाः वन ।

व वनेव सिरि (श्री) वल । लुंया उन, लुंया तिसा, लुं-यागु हे ज्योति प्रकाश यानाः उपस्थान शालाया लुखाय् बंय् तुनि निपां प्यपुंक तयाः, गौरव पूर्वक दनाच्चन । सेठं वइत

खन । वङ्गु परिचय नं नेन । वङ्गु स्वभाव नं नेन । हानं छ
 गजा.गु स्वभावम्हसिथाय् च्वने न्ह्याः' घकाः नेन । उकिया
 लिसलय् वं 'जि थजाम्ह व्यक्तिथायाय् च्वने न्ह्याः' घकाः वं
 उद्योगीया वर्णन स्वपु श्लोक, शीलाचरण आदि अनेक गुणयागु
 वर्णन यानाः गुपु श्लोक बोनाः— थःगु इच्छा प्रकट यात । अले
 बोधिसत्वं (सेठ) सिरिदेवीयागु अजागु बांलाःगु खं नेनाः,
 वइत मान यानाः घाल— 'थ्व मछेलानिगु नी तिनिगु, च्वनेगु
 आसन, छनेगु लासा छन्त हे लो । छ थ्व आसनय् च्वं, लासाय
 छं' घाल । अले व सिरि (श्री) देवी व लासाय् च्वन ।...

थ्व लासा सिरिदेवीं उपभोग याःगु जुयाः सिरि-श्री शैय्या
 घायेगु आःतक नं व्यवहारय् वयाच्वंगु दनि ।

थ्व आसन त्याकुम्ह देवपुत्री उत्पलवर्णा खः । थ्व जात-
 कय् थुकथं विद्वतापूर्णं लिसः बियाः उत्पलवर्णां बोधिसत्वयात
 खुसी यानाः न्हूगु आसन त्याका वल ।

भिसपुष्प जातक

Dhamma.Digital

ह्लापा छगू समयय्, बोधिसत्त्व ब्राम्हण कुलय् जन्म जुयाः
 ऋषि प्रब्रज्यां प्रब्रजित जुयाः, पलेस्वां पुखूया सत्तिक वास
 यानाच्वन । छंहु व पलेस्वां पुखूया सिथय् दनाः होयाच्वंगु
 पलेस्वांया 'ने' (गन्ध) नतुनाच्वन । अन छह्य देवकन्या
 सिमाया होलय् च्वनाः श्लोक बोनाः घाल— "आम स्वां छन्त
 मबिउनि छं नतुनाच्वन । थ्व नं खूंज्या खः । हे मित्र ! छ
 गन्वचोर खः ।

अले बोधिसत्त्वं घाल- 'जि कया यंकागु नं मद्दु । त्वःथु-
लागु नं मद्दु । जि तापाकं नंतुनागु जक खः । जितः छाया खूं
घया ? ”

उयाय्लावक हे छह्य मनु वयाः स्वांसि तोथुलाः पाले-
पिले यानाचवन । अर्थे यानाचवंगु खनाः बोधिसत्त्वं घाल-“जि
तापाकं नंजक तुनाः नं खूं घाल, ध्वइत छाया छूं मघया?”

देवकन्यां लिसः विल- “गुह्य लोभय् दुनाचवंह्य मनु,
गुह्यस्या चित्त अपरिशुद्ध, अजाह्य मनूयात छूं घायेगु जिके
शब्द मद्दु । तर गुह्य निर्दोषी, गुह्य ह्लित्थं पवित्रताया निमित्त
प्रयत्नशीलह्य, गुह्यस्यां सँ चवका बहर पापयात नं महामेष
थें खनी, अजाह्य श्रमणयात घायेगु जि उचित ताया ।

देवकन्यायागु वचनं सम्वेदित जुयाः बोधिसत्त्वं घाल-
“हे देवते ! छं जितः ह्यहे सिल । उकि जितः अनुकम्पा
तयाः, यदि हानं हानं नं थथे हे छूं दोष खन घाःसा उगु दोष
न्ह्यन्वयाबिउ ।”

देवकन्यां- “न जि छंगु भरय् च्वनेमाःह्य, न जि छंगु
तलव नयाचवना । हे भिक्षु ! छं हे सिइ, छूं सुकमं सुगति
वनी ।” थूलि उपदेश बियाः देवकन्या थःगु विमानय् तुं वन ।

ध्व जातकय् देवकन्या जुयाचवंह्य उत्पलवर्णा खः । थुगु
प्रकारं उत्पलवर्णा बोधिसत्त्वलिसे, शीलय् सचेत जुयाचवने-
माःगुलिइ चेटावनी बियाः ह्वनावःगु जुयाचवन । ध्व जातक
छह्य गन्धचोर घायेकाचवंह्य भिक्षुयात कंगु खः ।

मनोज जातक

ध्व जातक छह्य घइगु खँ मन्यंहा भिक्षुया विषयय् कना-
बिज्याःगु खः । ह्लापा वोघिसत्व सिंह योनी जन्म जुयाः काय्
म्ह्याय्, कलाः, भौ व थः यानाः न्याह्य परिवार मुनाच्वन ।
वया काय् मनोज घइह्यास्यां घोचा छह्य पासा वोनाहल ।
बौम्हं काय्यात घाल- 'अथे दुष्ट स्वभावह्यालिसे बुलेमते' ।
तर बौया खँ मन्यं ! वं दुष्टह्य पासाया खँ न्यनाः जुजुया सल
लानाः नया जुल । छन्हु वयात जुजुया मनुखं बिष दुगु तीर
कय्काः स्यानाविल । थथे कुजनयागु कुसंगतं यानाः सिइ-
माल । थथे घकाः अमि प्यह्यासिनं थःथःगु विचार पोंकाः थिथि
खँ ह्लानाच्वन । ध्व 'मनोज' घइह्य आः ध्वहे घइगु खँ मन्यंहा
भिक्षु हे खः । ध्व धर्म देशना नेनाः व भिक्षु सोतापन्न जुल ।
धन वोघिसत्वया म्ह्याय् उत्पलवर्णा जुल ।

ध्व जातकय् उत्पलवर्णा वोघिसत्वलिसे बौ-म्ह्याय् जुयाः
होनावल ।

कुम्भकार जातक

भगवान बुद्ध जेतवन महाविहारय् विहार याना च्वना
बिज्याःधलय् न्यासःम्ह पासापि बुद्ध शासनय् प्रद्रजित जुउ
वल । वस्पोल बुद्धं अमिगु अरहन्त जुइगु पुण्य खकाः हानं
कामुक वित्त नं खंकाबिज्यात । अले अमित वस्पोलं चच्छया
स्वको, ह्लिच्छिया स्वको, चच्छि ह्लिच्छिया खुको ध्यान यायेगु
रियातल । छन्हु वाचा इलय् अपि ध्यान यानाचोपि भिक्षुपिनि

मन्य काम-संकल्प विकल्पं तोतोपुउ वयाच्चन । अमिगु उगु व
 अरवस्था वस्पोल बुद्धं गन्धकुटि तुं खंकाः अपि दको सःताः,
 बुद्धासनय् विज्यानाः अमित उपदेश ब्रियाविज्यात । ध्वहे
 उपदेशय् ह्लापा प्यहा प्रत्येकबुद्धपिसं थःपिन्त जुउगु घटना कंगु
 कनेत ध्व कुम्भकार जातक कनाविज्यात ।

ह्लापा बोधिसत्त्व कुह्याःया कुलय् जन्म जुयाच्चन । छन्हू
 वं प्यहा प्रत्येकबुद्धपि भिक्षा विज्याःगु खंकाः थःथाय् तलय्
 विज्याकाः भोजन याकाः वस्पोलपिके कुशलादि समाचार नेन ।
 वस्पोलपि कलिङ्ग जुजु, गान्धार जुजु, विदेह जुजु, पाञ्चाल
 जुजु— प्यम्हं जुजुपि जुयाच्चन । वस्पोल प्रत्येकबुद्धपिनि ह्यति
 ह्यति थःथः छगुउ छगुउ घटना खंगुलि विरक्त जुयाः प्रब्रजित
 जुयागु घइगु खं व्याक्कं कनाः— काम तृष्णां थूलितक दुःख
 जुइयो घकाः थःपिसं थुइकागु अनुभवया खं नं कनाविज्यात ।

बोधिसत्त्वं कलाःयात घाल— “अपाय्घंपि जुजुपिसं ला
 अथिजाःगु राज्य तोताः प्रब्रजित जुल । जि जक छाय् मजुइगु?”
 कला ह्यस्यां खः घकाः घयाः थः नं प्रब्रजित जुइगु थःगु मनया
 खं नं घाल । अले भाःतहा सुम्क च्वन । कलाःम्हं ‘जि हे
 ह्लापा लाके’ घकाः मनय् तयाः घंप छगः जोनाः घाल—
 “मचात स्वयादिसं न्है, जि लः कयावये ” ... । तर थथे
 घया वनाः व छथाय् आश्रमय् थ्यंकाः प्रब्रज्या काल ।

बोधिसत्त्व काय्, म्हाय् निहा मचा तःधिकः मजुउतले
 लहिनाः लिपा थःथितिपित मचात निम्हं लःह्लानाः प्रब्रजित
 जुयाः ध्यान लाभ यानाः आयु फुसेलि ब्रह्मलोक वन

ध्व उपदेश नेनाः अपि न्भास.ह्य भिक्षुपि अरहन्त जुल ।
ध्व जातक्य् उपलवर्णा बोधिसत्त्वलिसे होनावल ।

जागर जातक

छद्दु तथागत जेतवन महाविहार्य् विहार याना विज्याः-
बल्य् छद्दु स्रोतापन्न आर्यश्रावक उपासक चच्छि न्ह्यलं
चायेकाच्चंगुलि खंतुय्सं खुये मफुत, स्याये मफुत' धइगु खंतु
ध्व जातक कनाविज्यात ।...

ह्नापा बोधिसत्त्व ब्राह्मण कुलय् जन्म जूयाः, ऋणि प्रब्रज्या
कयाः, हिमालय च्वनाः, अभिजावि ध्यान प्राप्त यानाः, अन
छ्गुउ चडक्रमण यायेगु थाय् दयेकाः, चच्छियंक मयंसे चडक्रमन
यानाच्वन । अन चडक्रमन स्थलया च्वसं च्वंगु सिमाय् च्वनाः
छद्दु देवतां गाथा बोनाः नेन- "न्हेलं चायेका चोपिन्थाय् यना-
च्वंहा सु ?, यना चोपिन्थाय् न्हेलं चायेकाच्चंहा सु ?, ध्व
जिगु प्रश्न सिउमह सु ?, जितः शुक्रिया लिसः विइमह सु ?"

॥१॥

बोधिसत्त्वं - "जि न्ह्यलं चाःपिथाय् यनाच्वनामह खः ।
जि न्ह्यो वयेकाच्चंपिथाय् न्ह्यलं चायेकाच्वनामह खः । ध्व
प्रश्न जि सिउ । जि छःत लिसः विइ ।"

॥२॥

हानं देवतां- "न्ह्यलं चाःपिथाय् न्ह्योवःमह धइगु गथे ?,
न्ह्योवःपिथाय् न्ह्यलं चायेकाच्वनामह धइगु गथे ?, ध्व गुकथं
सिल ? जितः गथे लिसः विइगु ?"

॥३॥

बोधिसत्त्वं- "गुमिसं घर्म घइगु मसिउ, संयम-दमन
घइगु नं सिउगु मखु हे देवता ! अजापि दानाच्चंपिथाय् जि
दनाच्चनाम्ह खः ॥४॥ गुम्हसिके राग, द्वेष व अविद्या नाश
जुइधुंकल, हे देवता ! अथे न्ह्यलं चाःपिनि न्ह्योने जि दाना-
च्चनाम्ह खः ॥५॥ थुकथं जि दानाच्चंपि स्वयाः दानाच्चना ।
अुकथं हे दानाच्चंपि स्वयाः दानाच्चना । थुकथं सियाः थुकथं हे
लिसः बियाच्चना ॥६॥

बोधिसत्त्वयागु थथे लिसः नेनाः देवता खूशी जुयाः वइगु
प्रशंसा यानाः हानं मेगु इलोक वोनाः धाल - "थिक हे खः छ
दंपि स्वयाः दंम्ह खः । दंपि स्वयाः दंम्ह नं थिक हे खः ।
छं खः थें हे सिउगु खः । जितः छं त्वय्क हे लिसः विल । ७॥

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वयागु स्तुति यानाः देवता थःगु
विमानय् तुं लिहां वन । थ्व जातक कनाः उम्ह देवता आः
उत्पलवर्णा' घकाः आज्ञा जुयाविज्यात । उत्पलवर्णा ह्यापा
थुकथं बोधिसत्त्वलिसे होनावःगु जुयाच्चन ।

शङ्ख जातक

श्रावस्ती च्वंम्ह छम्ह उपासकं बूद्ध प्रमुख भिक्षुसंघयात
लाकांसहित परिस्कार तयाः म्हतिलिसे दान यात । उगु
दानयागु अनुमोदना यानाः वस्पोल बुद्धं लाकांयागु विशेषता
स्त्रियाः उपदेश यानाविज्यात । माः ला थ्व तथागतमहित
भिक्षुसंघयात विउगु दानयागु पुण्यया संख्या हे मडु । ह्यापा
बूद्ध शासन मदुवल्य् प्रत्येकबूद्धयात लाकां छजु दान बिउगु

पुण्यया फलं डुङ्गा तज्यानाः समुद्रय् कुतुवंहयात ला समुद्रं
थकाः वःम्ह दत धकाः घयाविज्यासे थ्व जातक कनाविज्यात ।

ह्लापा वाराणसीया नां मोलिनी जुयाचवन । अन ब्रह्मदत्त
जुजुं राज्य यानाचवन । वहे राज्यय् बाधिसत्व शङ्ख घइम्ह
तःमिम्ह ब्राह्मण जुयाचवन । वं पेखेरं नगर द्वारय्, नगर दथुइ,
हानं थःगु लुखाय् खुगू दानशाला दयेकाः व दानशालाय् दुःखी
दरिद्रपित ह्लि लखलखया ल्याखं दान विइगु यानाचवन । छन्हु
वं विचार यात— थथे दान जक यायां थ्व घन ला फुना हे
वनी, अले जिं दान विइ खनीमखु । आः हे स्वर्ण-भूमी वनाः
ब्यपार याःवने माल ।

वं थःगु योजना थें— माःमाःगु मालसामान तथा डुङ्गा
आदि नं यिक यानाः थः परिवारपित घाल— “जि लिहां
मवःतले नं थ्व दानशालाय् आः थेतुं छिमिसं नं ह्लित्थं मदिक
दान बियाच्वं” घयाः व शङ्ख ब्राह्मण स्वर्ण-भूमी वनेत वन ।

उगु समयय् गन्धमादन पर्वतय् चोह्य प्रत्येकबुद्धं थःगु
ध्यानं व महापुरुष घन कमाय्यायेत स्वर्ण-भूमिइ वनेत वना-
चवंगु खंकल । हानं थ्वयात समुद्रय् छुं भय दइला’ घकाः
स्वयाविज्यात । भय दुगु नं खंकल । थ्वं जितः दान विइला
मबिइ घकाः स्वयाः ‘विइ’ घइगु खंकाः आकाशमार्गं बिज्या-
नाः, भचा तापाकंनिमें मि थें क्वाःगु फिब्वय् लाकां, कुसा
मदयेक न्यासि बिज्यानाचवन ।

अथे प्रत्येकबुद्धयात व ब्राह्मणं खनाः, व्वांवनाः सिचुथाय्
सिमावय्य फेतुकाः तुति सिकाः तुतिइ चिकं थाकाः थःगु लाकां

तोयाः न्ह्याकाः कुसां कुयाबिज्याहु' घकाः लाकां, कुसा दान यात । अले प्रत्येकबुद्धं लाकां न्ह्यानाः, कुसां कुयाः वं खंक आकाशमार्गं गन्धमादन पर्वतय् बिज्यात । वस्पोल बिज्याःगु बोधिसत्वं (ब्राह्मणं) अत्यन्त प्रसन्नचित्त यानाः स्वयाच्वन । वस्पोल खने मदयेव बोधिसत्व नांचाय् च्वनाः स्वर्ण-भूमि वनेस वन ।

समुद्र छिना वंवं समुद्रया दथुइ थंकाः नांचा तज्यात । मेपि सकलं सित । बोधिसत्व छहा थः सेवकलिसे उत्साहपूर्वक थःगु छंया दिशापाखर स्वयाः लालकयाः वनाच्वन । तर अमिसं ह्लय्हु दतनं समुद्रया सिथ खंगु मखुनि ।

व बेलाय् चतुर्महाराजापिसं मणि-मेखला घइम्ह देवीयात लोक रक्षा यायेत समुद्रय् नियुक्त यानातःगु जुयाच्वन । गुम्ह व्यक्ति त्रिशरण कयाच्वंम्ह, गुम्ह सदाचारी, गुम्हस्यां मां-बौ पिनित द्यो थं मानय् यानाच्वनी । अजाःम्ह व्यवित यदि नांचा तज्यानाः समुद्रय् दुःखसियाच्वन घाःसा व देवीं वयात रक्षा यायेमाः । तर देवी ह्लय्हुतक थःगु ऐश्वर्यय् मग्न जुयाच्वन । ह्लय्हु दुखनु लूमसे वयाः समुद्रय् ववसोबलय् ह्लय्हुतक अपायघंम्ह सत्पुरुष दुःखसियाच्वने धुकुगु खंकाः 'यदि थ्व सित घाःसा जिगु तचोगु निन्दा जुइ' घकाः हथाय्चायाः, अनेक प्रकारया दिव्य भोजन ज्वनाः देवलोक अन्तरधान जुयाः बोधिसत्व लाल कयाच्वंगु समुद्रया च्वय् आकाशय् च्वनाः घाल- 'हे ब्राह्मण ! छ द्यांलाःगु ह्लय्हु दत, थ्व दिव्यभोजन या' वं थस्वयाः घाल- 'जितः आम दिव्यभोजन मो, जि उपोसथ

अत कयाच्चवनाम्ह" थुलि घया: हानं वेनं- "छ सु ? देवी ला अथवा मानुषी ?" देवीं धाल- "हे शङ्ख ! जि महाप्रतापी देवी ख: । छंगु हित कामनां जि थन समुद्रय् वयाच्चवना । थ्व समुद्रय् नसा, त्वंसा, लासा तथा घइघइगु गसा नं दु, छन्त छु मा: ? छं इच्छा या:गु सकतां जि छन्त विइ" । बोधिसत्वं विचार यात । आ: ला समुद्रया सिथ नं खनेदत, थ्व देवी अन दना: थथे धयाच्चव न । थ्व जिगु पुण्यया फलं ला, व देवीयागु थ:गु हे प्रतापं ला सेनेमाल' घका: नेन ।...

देवीं धाल- "छं मिं थें क्वा:गु फित्रीय्, खालि तुति वाल्हिस्या निभालय् तांनोय्क, कुसा नं मदयेक न्यासि वया- च्वंम्ह, प्रत्येकबुद्धयात लाकां, कुसा दान बियाव:गु पुण्य आ: छन्त कामधेनु थें जुयावल"... ।

अहो ! अथे लाकां छजु दान बियागु पुण्यं जित: थजा:गु सङ्कट कालय् नं तरप्याइम्ह दत । प्रत्येकबुद्धयात बियागु दान गुलि जक सुदान जुल' घका: लय्ताया: बोधिसत्वं देवीयात धाल-

"हे देवी ! जित: नांवा छग: दयेकाविउ । गुगु नां होहो मगनीगु, फमं मपुइकइगु, न्ह्याथाय् वनेमा:सां मेगू गसा हिले मोगू, थौंहे जित: व नांवां मोलिनीनगर थेंकाविउ ।

वइगु खं नेना: देवी लय्ताया: च्यागुउ उसभ दु दुगु, प्यंगुउ उसभ व्या दुगु रत्तमय डङ्गा दयेका:, उकिइ नये, तोने, च्वनेत मा:मा:गु ज्वलं नं तया:.. ल्लय्गू रत्त आदि घन सम्पत्ति जायेक तया:, बोधिसत्त्वयात बुया: डङ्गाय् तल । तर

सेवकम्ह मतः । अले बोधिसत्त्वं मतःगुया कारण सिद्धकाः थमं यानागु पुण्य वयात नं इनाबिल । वं नं पुण्य अनुमोदन याना काल । अले वयात नं देवी बूयाः नांचाय् तथाः, मोलिनी नगरय् वया छेय् थेंक तथाबिल । देवी थ.थाय्तुं वन ।

थव जातकय् मणि-मेखलादेवी उत्पलवर्णा घकाः कना- बिज्यात । थुगु प्रकारं उत्पलवर्णां बोधिसत्त्वलिसे होनाः ग्वहालि यानावःगु जुयाच्चन ।

भिस जातक

तथागत जेतवनय बिहार यानाच्चंवलय् छहा काम रागं उद्विग्न चित्त जुयाच्चंम्ह भिक्षुयात आजा जुयाविज्यात- “हे भिक्षु ! छ थजाःगु कल्याणकारी बूद्ध शासनय् प्रन्रजित जुयाः नं छाया् छ आमथे काम रागं उद्विग्न चित्त जुद्धकाच्चना ? ह्लापा बूद्ध उत्पन्न मजुउनिगु समयय् हे पण्डितपिसं पिनेयागु प्रन्रज्या कयाः, काम लोभ आदि संजायात पाःफयेकाः तापाका च्वन ।” घयाः थव जातक कनाविज्यात ।

ह्लापा वाराणसी ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य यानाच्चंवलय् बोधि- सत्त्व तःमिगु ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । वया नां महाकञ्चन, वया कोसं उपकञ्चन आदि खुम्ह किजापि व दकलय् कोय् कञ्चनदेवी घइम्ह केहे छम्ह नं दत । मां-बौपिसं अमि विवाह यानाबिइ' घकाः यको घाल नं छम्हसित हे खं नेंके मफु । मां- बौ निराश जुयाः अथे परलोक जुयावन । अले महाकञ्चन पण्डितं धन सम्पत्ति ब्याक्क दुःखी दरिद्रपित दान वियाः,

किजापि खुम्ह, केहें छम्ह, सेवक छम्ह, सेविका छम्ह व मित्र
छम्ह, अपि भिम्ह बोनाः बोधिसत्वं महान् अभिनिष्क्रमण
यात ।

अले अपि हिमालय प्रदेशय् वन । अन छथाय् बांलाःगु
छिगु थाय् सोयाः, थःपित, केहेयात म्हति म्हति च्वनेत छिक
आश्रम दयेकाः प्रव्रजित जुल ।

अन अभिसं फलमूल खाःवंसां सकलें नापं जङ्गलय् वनाः
योम्हस्या योगु, साःसाःगु खानाः नयेगु, आश्रमय् चोसां मुनाः
मुनाः च्वनेगु यानाच्वन । छन्हु बोधिसत्वं विचार यानाः घाल—
“भी चय्गुउकोति धन त्याग यानाः प्रव्रजित जुउवयापि, थन
फलमूलया निमित्त थये लोभी जुयाजुइ मलो, आवंलि जि हे
फलमूल क्याहयेगु याये, छिपि धन च्वनाः श्रमण धर्म
यानाच्वं ।”

अले उपकञ्चनपिसं घाल— “आचार्य ! जिपि छलपोलया
आधारय् प्रव्रजित जुयापि । उकि छलपोल, केहें कञ्चनदेवी,
वयात पासा सेविका, स्वम्ह थन च्वनाविज्याहुँ, जिपि च्याम्ह-
स्यां पालंपाः फलमूल खाःवनेगु याये ।” व खंय् सकस्यां
सहमत जुल । अपि च्याम्हस्यां पालंपाः हित्थं फलमूल आदि
खाःवनेगु यानाच्वन ।

हित्थं अमि दिनचर्याकथं— पाःलाःम्हं वनय् वनाः फल
आदि खानाहुइ । न्होनेसं तगोगु लोहँ फाँट दु । व लोहंतय्
भिछवो बोधलाः तइ । थःगु छबो काइ, मेपित सूचं विइकथं
गं यानाः थः च्वनेगु कुटी दुहां वनी । मेपिसं नं गं सः तायेकाः

थ.थःगु बो काःबइ । अथं सकस्यां उति ग्यंक फलमूल भोजन
यानाः घोर तपस्या यानाच्चन । अइलय् सुं नं पिहां वयेमो,
पिहां नं वइमखु ।

अमिसं निर्लोभचित्तं यानाच्चंगु तपस्याया तेजं इन्द्रया
आसन क्वात । वं सुनां छ यानाच्चन घकाः सोबलय् अमित
खन । अले वं निर्लोभचित्तयागु परीक्षा याये घकाः बोधिसत्व-
यागु बो लोप यानाविल । म्वन्हुक थःत बोति मद्दुसेलि
बोधिसत्वं अइलय् गं थात । गं सः तायेव सकलं पिहां बल ।
‘सुनां गं थाःगु’ घकाः नेन । बोधिसत्वं ‘जि थानागु’ घाल ।
हानं ‘ह्मिइग फल काःवनेगु सुया पाः?’ घकाः नेन । पाःलाःह्म
‘जिगु पाः’ घकाः न्ह्योने दंवल । ‘छं जितः बोति तये लोमन
ला?’ घकाः नेन । ‘मखु, छःपिन्त जि तःबोक बोति तयागु
दु ।’ ह्मिगः सुया पाः ? व नं न्ह्योने दंवल । वं नं अथे हे
‘तःबोक बोति तया’ घाल । हानं थोया पाःलाः नं नेन । वं
नं अथे हे घाल । अले बोधिसत्वं घाल— “उलिमछि घन
सम्पत्ति त्याग याना वःपिसं सुनां थ्व बोति लोभ यानाः खुया-
नल जुइ, थ्व ज्या अत्यन्त अयुक्त ।

थ्व खं अमि चित्तय् संवेद प्राप्त जुल । अले ह्मापालाक
उरकञ्चन दनाः दाजुया न्ह्योने ह्माः विन्ती यानाः ‘मेपिनिगु
खं जि मसिउ, जि थःगु खं ह्माये ला’ घकाः नेनाः, दाजुयागु
वचन कयाः लोभादि कामभोगयागु निन्दा यानाः ‘यदि जि
दाजुयागु भिस (बोति) नयागु दःसा जि थथे जुइमा, अथे
जुइमा’ घकाः श्लोक बोनाः पाःफयेकल ।

यथे ह्यति ह्यति छद्म-छद्मस्यानं अथे हे श्लोक बोनाः
 भिह्यस्यानं नं पाःफयेकल । थ्व घटना सोयाः अन गुंइ च्वंपि
 देव, यक्ष, नाग, पशू, पक्षी आदि मूं हे संवेग मजुउपि मन्त ।
 अले सुनानं मखंक सोयाच्चंहा इन्द्रं घाल- “ग्यायेमते, ग्याये-
 मते, परीक्षा यायेत जि उगु भिस-बोति अन्तरघान यानाबियागु
 खः ।” थुलि घयाः प्रकटरूपं बोधिसत्वया न्ह्योने वयाः प्रणाम
 यानाः नेन- “गुगु मालेत सकलं लोकय चा.चाः हिलाजुइ,
 गुगु थ्व जीवलोकय् आपाःस्या योगु, बांलाःगु, मन च्वनिगु,
 अजागु कामभोगयात ऋषिगणपिसं प्रशंसा मयासे खइपातः थं
 छाय् निन्दा यानाच्चंगु ?”

बोधिसत्वं- “कामभोगं यानाः प्राणीपि सिइ मालेयो,
 कामभोगं वन्धनय् लाकाच्चने मालेयो, कामभोगं दुःख जुइ,
 भय जुइ । हे शक्र ! कामभोगय् मत्त जुउपिसं पाप कर्म याइ,
 पाप कर्म यानाः दुःख सिइमाली, सिनाःलि नर्क वनी । ऋषि-
 गणपिसं कामभोगयागु थजागु दुष्परिणाम खंकाः कामभोगयागु
 प्रशंसा मयाःगु खः ।”

बोधिसत्वया लिसः नेनाः इन्द्रया मन खूत्तल मिकाः थथं
 घाल- “जि ऋषिगणपिनिगु परीक्षा यायेत थ्व भिस कोय्
 तथाबियागु खः । आः जि सिल-ऋषिपि शुद्धपि, पापरहितपि
 घकाः । हे ब्रह्मचारी ! थ्व छंगु भिस खः ।” व खं नेनाः
 बोधिसत्वं घाल- “हे महस्र नेत्र ! न जिपि प्याखंमो खः ।
 न ह्यितेगु ज्वलं हे, न वन्धू खः, न मित्र हे, हे देवराज ! छु
 कारणं छ ऋषिपिलिमे ह्यिताच्चं वया ?”

अले इन्द्रं क्षमा फोनाः घाल- ' हे आचार्य, खः । छ जि बी थें खः । जि दोषी खः ।' ... घड्गु आदि वचनं क्षमा फोन । बोधिसत्वं वयात क्षमा बिल ।

वस्पोल बृद्धं ह्लापायापि पण्डितपिसं थुकथं पाःफयेकाः, कामनायात त्याग यात" धकाः सत्य खं प्रकाशित यानाः उपदेश यानाबिज्यात । एव उपदेश सिधयेव उह्य उद्विग्न चित्तम्ह स्रोतापत्ति फलय् प्रतिष्ठित जुल । थन कञ्चनदेवी उत्पलवर्णा ।

थुगु जातकय् बोधिसत्त्वलिसे महान् अभिनिष्क्रमण यानाः, घोर तपस्या यानाः, पाफयेकाः, थःगु निर्दोषभाव प्रकाशित यानाः थः दाजु बोधिसत्त्वलिसे होनावःह्य उत्पलवर्णा ।

रोहन्त मिग जातक

एव जातक आयुष्मान् आनन्दयागु जीवन परित्यागया विषयय् 'आः जक मखु ह्लापा नं जिगु निमित्त आनन्दं जीवन परित्याग याःगु दु' धकाः बृद्धं ह्लापायागु बर्खं कनाबिज्यात ।

ह्लापा बोधिसत्त्व मृग योनी जन्म जुयाः सुवर्णा वर्णम्ह 'रोहन्त' धइम्ह मृगराज जुयाच्वन । वया किजा 'चिन्तक' मृग । व नं स्वर्ण वर्ण हे । अमि केहें सुतना । व नं स्वर्ण वर्ण तुं । छन्हु बोधिसत्त्व व्याघाया जालय् केन । मेपि मृगत बिसि वन । बोधिसत्त्वया किजा, केहेपि निम्ह दाजुम्हस्यां बिसिहुं धालं नं बिसि मवं । व्याघा वयाः सोत । मृग इम्ह जालय् केनाच्वन । मेपि निम्ह न्ह्योने अर्थे दनाच्वन । अपि

व्याघा वःगु खनं नं विसि मवं । व्याघां अमिगु पहः स्वयाः
 विचार यात- थपि थ्वया तहकेहेपि जुइ । थ्वइगु मायां थमिसं
 थःगु जिउयागु हे चिउताः मतसे थथे सोयाच्चन । पशु जात-
 याके ला थुलि भाया दु, जि ला मनू खः । वं थुलि विवेक
 बुद्धि छेलाः व मृगराज रोहन्तयागु जाः चानाबिल ।

गुह्यस्या कारणं थ्व जातक कनाविज्यात व थःगु प्राण हे
 पानाः दाजुयात बन्धनं मुक्त याःह्य 'चित्रक मृग' आनन्द
 जुयाच्चन । केहेह्य 'सुतना' उत्पलवर्णा ।

उत्पलवर्णा थुकथं बोधिसत्वलिसे होनावल ।

किछन्द जातक

थ्व जातक उपासकपिसं उपोसथ व्रत काःगुयात प्रशंसा
 यानाः, 'ह्लापा बान्हु जक उपोसथ व्रत पालन याःगुया फल हे
 थुकथं दु' घकाः भगवान बुद्धं ह्लापायागु खं कनाविज्यात ।

ह्लापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य यानाच्चंबलय्, अन छम्ह
 श्रद्धावान्म्ह, दान, शील तथा उपोसथ व्रत आदि पुण्य कार्यय्
 अप्रमादी जुयाच्चम्ह दु । वं मेपि अप्रमात्यपित नं दानादि पुण्य
 कर्मयागु अनुमोदना याकइ । तर पुरोहित छम्ह, छोखं बुखं
 याइम्ह, घूस्याःम्ह असत्यवादीम्ह दु । व न्यायाध्यक्ष जुल । वं
 त्याके माःम्हसित बुकाः, बुके माःम्हसित त्याकाः घुस नयाः
 मुद्दां त्याके बुकेगु यानाच्चन । छन्हु उपोसथया दिनय्
 जुजुं मन्त्रीपि सकलें सःताः नेन- 'थीं उपोसथ शील काःला?'
 मेपिसं कयागु मकयागु यथार्थ खं घाल । व भूठवादीम्ह पुरो-

हित न्यायाध्यक्षं नं शील काःपिनि सरह 'कया' घइगु भाव प्रकट यात । छम्ह अमात्यं 'अप्रसं मचवनाः नं चवना घकाः छाया भूठ खं ल्लाना ?' घकाः जोन । वं घाल- 'ल्लाचः ला जि इलय् हे भोजन यानागु खः, हनिचा थनं लिहां वनाः मोल्हुइ, उपोसथ शील काये, अले बहनी नयेमखु । अले चच्छि ला जिगु उपोसथ व्रत वान्हुयागु पालन जुल ।' छेय् लिहां वनाः वं अथे हे यात ।

यथे वान्हु जक उपोसथ व्रतय् च्वंगु पुण्यं नं व सिनाःलि वंमानिक प्रेत जुयाः, सुवर्ण वर्णगु देव-विमानय् देवकन्यापिसं चाःहुइकाः स्वर्गेश्वर्य सुखभोग यानाचवनी । द्योतुइव व ब्यावकं लोप जुयावनि । अले ह्निच्छि घूस नयाः मखुथे मुद्दा छिनय्-यानावःगुया पापं तःधिकःम्ह, विरूपम्ह, चुपि थें जाःगु ताताः हाकःगु लुसि दुम्ह प्रेत जुयाचवन । अन वं थःगु लुसि थःगु म्हय् ला फायाः फायाः चःचःपुयाः नयाः दुःख सियाचवन ।

उगु इलय् वाराणसी जुजु कामभोगय् दोष खंकाः राज्य तोताः, ऋषि प्रब्रज्यां प्रब्रजित जुयाः, गंगाया सतिक छथाय् बांलाःगु थासय् पर्णशाला दयेकाः मालाः मालाः नयेगु यानाः जीविका यानाचवन ।

छम्हु तपस्वी खुसी ह्वाःसिलाच्वंबलय्, खुसि दथुं पाकय् जुउगु अं चुइके हयाच्वंगु खन । वं लालकया वनाः अं कया-हयाः थःथाय् पर्णशालाय् तल । ह्निथ्यं तानाः ननं अं फुत । अले वयात मेगु फल साः मताल । अले व स्वाद तृष्णाया वशय् लानाः, हानं अं चुयेके हःला' घकाः खुसि सिथय् वनाः

सोवन । सोया च्वं च्वं छन्दु, निन्दु, स्वन्दु, पेन्दु, न्यान्दु, खुन्दु
 दत, अं चुइके महः । खुसि सिथय् फेतुनाः, अजाःगु निभाः,
 फय् नय'च्वंगु खुन्दु दत । ह्यन्दु दुखुनु नदी-देवीं विचार
 यात- "ध्व जुजु कामतृष्णाय् दोष खंकाः थःगु राज्य हे त्याग
 यानावलः । आः थन थजाःगु अंयागु लोभय् सिनावने तेन ।
 ध्वइत सिके विइमजिउ" घकाः व देवी वयाः आकाशय् च्वनाः
 घाल- "हे ब्राह्मण ! थजाःगु निभालय् छ याकःचा छाय् अर्थे
 च्वंच्वना ? छं छु उद्देश्य, छु कारण, छन्त छु माल, छं छु
 मालाच्वना ?"

देवीयागु खं ननाः तपस्वीनं घाल- अंयागु रङ्ग, आकार
 आकार, गन्ध, स्वाद आदि वर्णन यानाः "व अं जि ध्व खुसि
 चुइके हःगु लानाकया । आः जितः मेगु फल छु हे नये मयल ।
 उकिं हानं अजाःगु अं थन खुसिइ चूइके हइ घकाः सोया-
 च्वना ।" हानं देवीयागु नां, गोत्र, थायवाय् आदि नेन । देवी
 घाल- "हे ब्राह्मण ! छ बांलाःगु कोशी नदीया सिथय् च्वं-
 च्वन । जिगु छं व्याक्क बाःवइगु खुसिइ दथुइ, जिथाय्
 खुसित नं वइगु वावांला गु नस्वाः-नस्वाःगु स्वां, साःसाःगु
 फल नं चुइके हइगु... ।" घइगु आदि थ गू थाय् बांलाःगु
 वयान यानाः, 'थथे दुसां, हे राजन ! जिगु खं न्ये, आशक्त
 जुइगु योग्य मजुउ, गुकियात निषेध यायेमाः । छ त्याय्हा
 जुयाः नं अंयागु लोभय् वशीभूत जुयाः सीगु इच्छा यानाच्वन ।
 उकिं जि छन्त विचारवान् मभाःपा" घइगु आदि ... ।

ध्व देवकन्यायागु खं ऋषिया मनय् मत्वयाः थथे घाल-

‘पाप घइगु थजाःगु घकाः सिउपि ऋषिमुनिपिसं पापकर्म
याइमखू घकाः सिउहास्यां वांमलाःगु वचनं जितः पापयागु
दोषारोपण यानाच्चन । यदि जि छंगु थ्व खूसिसिथय् सिइसा
अवश्य जि नरकय् वनी । उकिं जि पापकर्मं लिचिला हे
च्वने, छाया घाःसा जि थन सित घायेव जितः लोकं निन्दा
याइ ।’ थ्व खं नेनाः व देवकन्यां घाल— “हे सहयाये मोथाय्
सहयाइहा राजा ! जि थ्व खं सिल । जि छन्त अया लिमें
थःत नं बिइफु । छ तोते थाकुगु कामभोगयात तोताः शान्ति-
पूर्वक घर्मय् च्वनाच्चंहा । गुगु ह्नापायागु वन्धनं मुवत जुयाः,
हानं मेगु तृष्णा वन्धनं चिउवनि । वं अघर्मं आचरण याइ अले
पाप वृद्धि जुइ । वा, छन्त उगु थामय् यंकाबिइ । गन छंगु
उत्सुकता शान्त जुइ ।” थुलि घयाः थम्हं यंकेथाय्यागु वयान
यात ।

व देवीं वयात थाय्यागु वर्णन यानाः वयात साःगु पाकय्
जुगु अं सयाच्चंगु आम्रवनय् यंकाबिल । तपस्वी अन आम्र-
वनय् अं नयाः, अं नयेगु तृष्णा कोलंकाः अनतुं विश्राम याना-
च्चन । अन वनय् चाःचाः हिला जुजु, वं व प्रेत खन । अले
वं व प्रेतयागु ह्निच्छियागु दुःख व चच्छियागु सुख स्वयाः
आश्चर्यं चायाः वयाके नेन— “छ छु कर्मं आमथे जुउगु” वं
जुजु घकाः ह्नासिइकाः वं ‘जि छःपिनि पुरोहित, जितः न्याया-
ध्यक्ष पद बियातल’ घइगु आदि थम्हं यानागु अकुशल व
कुशल कर्मया फल’ घकाः कनाः ‘थन हे च्वनाबिज्याहुं’ घकाः
प्रार्थना यात । तर ऋषि थःगु आश्रमय् हे वनेगु घाल । व प्रेतं

ह्लित्थं तपस्वीयात अं यंकाबिइगु यानाच्चन । तपस्वी व अं
नयाः थःगु हे आश्रमय् ध्यान भावना यानाः समाधि पूर्णं
यानाः ब्रह्मलोकय् वन ।

एव जातक कनाः घर्मदेशना यानाः उपासकपि श्रोतापत्ति
आदि मार्गफलय् थंकाबिज्यात । थुगु जातकय् नदी देवकन्या
उत्पलवर्णा, तपस्वी जिहे खः" घकाः आज्ञा जुयाबिज्यात ।
थुगु प्रकारं उत्पलवर्णा बोधिसत्त्वलिसे होनावल ।

जयहिस जातक

एव जातक छह्य मातृ सेवक भिक्षुया कारणं बुद्धं कना-
बिज्याःगु खः । ह्लापा कास्पित्य राज्यय् पञ्चाल नांह्य जुजु
दु । व जुजुया रानीयात ह्लापायागु जुनियाह्य न्ह्यथुं 'छं मचा
बूइवं जि नये फयेमा' घकाः कामना यानावःगुलि व यक्षिणी
जुयाः जन्म जुल । वं रानीया मचा बूको बूको कोठाय् वनाः
मचा लाकाः मांहास्या न्ह्योनेतुं मुरु मुरुं नयावनेगु यानाच्चन ।

स्वमह्यस्या पालय् कोठाय् पाः तयातःगुलि अनंतुं नये
मफयाः मचा लाकाः त्रिसिवन । व मचां थः मां भाःपा दुरु
तोन । थःगु दुरु तोंगुलि थःह्यहे मचा थें मायावन । उकि वं
व मचायात छयाय् गुफाय् तयाः लहित । वं थः नया थें मनु-
या ला नं नकाः त थिकः यात । तर व यक्षत थें अन्तरधान
जुइमफु । उकि मांमहं वयात जरिबोति छगुउ घाकाबिल ।
अले अन्तरधान जुइ सयाः मनु स्यानाः ला नयाजुल । छं काल
लिपा यक्षिणी सित, वया जरिबोति नं तन । अले वं अन्तर-

घान जुइ मफयाः खने दयेक हे मनू स्यानाः ला नयाजुल ।

उखे रानीया प्यमहा काय् बुल । उहा काय् यक्षणीपाखे
मुक्त जूम्ह जुयाः 'जयद्दिस' घइगु नां तल ।

लिपा जयद्दिस काम्पल्य राज्यया जुजु जुल । वहे जुजुया
कोखय् बोधिसत्व जन्म जुल । वया नां 'अलीनसत्य कुमार'
घकाः तल ।

छःहु जुजु शिकार वंवल्य थः दाजु यक्षरूप जुयाचवंहा
ध्वदुल । वं 'थःत नमा दत' घकाः ज्वन । अले जुजुं यक्षयात
घाल- "जि थन वयेत वयाबलय् तक्षशीलायाहा मातृसेवक
नन्द ब्राह्मणं प्यपु श्लोक नेके घाःगु, जि लिहां वयाः न्यंवये
घया वया । व श्लोक नेनाः वयात दक्षणा बिइमानिगु जिगु
ज्या दनि । व जिगु कबुल पूर्ण यानाः जि सत्य नं थन वये"
घकाः सत्य वाचा ल्लाना, यक्षयाके वचं कयाः छैय् वल ।

छैय् वयाः ब्राह्मणयात सःताः वयागु श्लोक नेनाः, वयात
दक्षणा आदि बियाः, राजकुमारयात सःताः घाल- "थी हे
छन्त राज्याभिषेक वियाः, जि यक्षयात बियावयागु वचन पूर्वकः
वने तेना ।" घयाः यक्षलिसे जुउगु खं व्यावकं कन ।

काय्म्हं मां-बौपिन्त यायेमागु थःगु कर्तव्य न्हाब्बयाः,
वीया पत्यसा थः यक्षयाथाय् वनेगु खं ल्लान्त । बौम्हं- "छन्त
जि यक्षयात ल.ल्हाये मफू, जिहे वने" घइगु आदि आपालं
कर्तव्याकर्तव्यया खंल्हाबल्हा जुजुं, काय्म्हं घाल- "यदि
अब्जु हे भायेगु जुउसा जि नं अवश्य वहे वये । अले भं भो

निम्हं सिद्धमाली, उकिं जितः वचं बियाविज्याहुं जिहे वने ।”
जुजूया वयाये ध्वयाये मदयाः काय्यात वचं विद्धमाल ।

बौम्हं ल्हाः विन्ती यानाः नां कायेफको द्योपि नां कयाः,
काय्यात रक्षा यानाविज्यायेमाल’ घकाः प्रार्थना यानाः, जि
काय् कुशलपूर्वक लिथ्यनेमा’ घकाः आशिका नं यात ।

हानं मांम्ह, केहेंम्ह, कलाःम्हं सत्यक्रिया यात ।

केहेंम्हं सत्यक्रिया याःगु- “जि प्रकट रूपं वा अप्रकट
रूपं गबलं नं, जि दाज्याप्रति क्रोध, द्वेष यानागु लुममं । हे
देवतापि ! यदि जिगु ध्व सत्य खं खःसा यक्षयाथाय् वनेत
वचं काःवयाच्चवंम्ह जि दाजू अलीनसत्य कुमारयात जिगु ध्व
सत्यक्रियाया बलं याकनं सकुशल लिथ्यनेमा ।

राजकुमारं यक्षलिसे आपालं सम्बाद यायां, वयागु र्वाः
स्वस्वं विचार यात । ध्व यक्ष जुउसा मिखा ह्याउंइमाः मिखा
फुति याइमखु, किपालु दइमखु, मूहाली (रोमांच) मखु,
चिमिसं व्वव्वदनीमखु, अन्तरघान जुइ घइगु आदि वयाके
लक्षण खंकाः, ध्व निश्चयनं यक्ष मखु । अवश्य ध्व यक्षिणीनं
यंकल घाःह्य जिमि तःबुबा हे जुइ” घका. भाःपाः थःगु विचार
पोकल ।

व पत्याः मजुउ अले राजकुमारं छह्य तःधंहा ऋषियाथाय्
यंकल । व ऋषि अमित खनेव हे- ‘काय् बौ गन वनावया’
घकाः नेन । अले वं अमिगु इतिहास व्याक्कं कन । अले राज-
कुमारं- “आः भी छैय् वने, थमं राज्य या” घकाः गुलिखे

आग्रह यात नं व मानय मजुउ वहे ऋषियाथाय प्रब्रज्या कयाः
 चवन । राजकुमार छेय वनाः बौयात नं बोनाहयाः वयात
 छथाय वांलाःगु थासय् आराम दयेकाः थःपिसं माको सेवा
 यानातल ।

वस्पोल बुद्धं पूर्वजन्मय् थःगु प्राणतकं त्याग यानाः बोया
 सेवा यानावयागु खं कनाः, मांया सेवा यानाच्चवंहा भिक्षुयागु
 गुण घर्म प्रकाश यानाः सकल परिषद्पिन्त घर्म उपदेश बिया-
 बिज्यात । 'ध्व जातकय् अलीनसत्य कुमार जिहे खः । केहें
 जुयाव ह्य उत्पलवर्णा' घकाः आज्ञा जुयाबिज्यात ।

थुगु प्रकारं उत्पलवर्णा बोधिसत्वलिसे होनावल ।

तेसकुण जातक

ध्व जातक कोशल जुजुयात राज-घर्मयागु उपदेश बिइत
 बुद्धं कनाबिज्याःगु खः ।

ह्लापा वाराणसिइ ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य यानाच्चवंबलय्,
 जुजु निःसन्तान जुयाचवन । छन्हु व जुजु थः अनुचरपि बोनाः
 उद्यान चाःहिउवन । अन चाःहिलाः मंगल शाल वृक्षया कोय्
 लासा लायाः भतिचा छन । न्ह्यलं चाय्काः सिमाय् थसोत ।
 सिमा च्वय् भग या सो खन । सिमाय् छह्य थत छोयाः सिमा
 च्वय् छु दु सोके छोत । 'व सोय् भगः मद्दु, ख्यंय् सोगः दु'
 घाल । व ख्यंय् कायेके छोयाः 'ध्व सुयागु ख्यंय् ?' घकाः
 शिकारीतय्के नेन । अमिसं ख्यंय् स्वयाः घाल- "छगः भलू-
 खायागु, मेगु मइनायागु, अले तोतायागु ।

व सोंगः ख्यंय् स्वम्हं मन्त्रीपिन्त छगः छगः बियाः घाल-
 “ध्व ख्यंय् बांलाक विचाः यानाति, ध्व ख्यंचं मचा ध्वयेव
 जितः घा, थपि जि सन्तानपि जुइ ।

ह्लापां भूलूखाया ख्यंचं मचा ध्वत । वयात ‘जि काय्’
 घकाः वेस्सन्तर नां तल । हानं मेगु ख्यंचं तोता बुल । वयात
 ‘जि म्हाय्’ घकाः कुण्डलिनी नां तल ; लिपा मइना बुल ।
 वयात ‘जि काय्’ घकाः जम्बुक नां तल । ‘जि सन्तानपिन्त
 बांलाक लालन पालन या’ घकाः अमित आपालं खर्चं बियाः,
 अरि सोम्हं, सोह्यमन्त्रीपिन्तुं ल लहानातल ।

‘निःसन्तानह्य जुजुया भङ्गःत हे सन्तान घयाजुल’ घकाः
 उहास यात । व खं जुजुं सिइकाः, ‘थमित थुइका बिइमाल’
 घकाः जुजुं छगू तःथंगु प्रवचन हल दयेकेबिल । व हल्य् दंक लासा
 लायेकेबिल । दथुइ तःजा गु आसन तल । अले थौं वेस्सन्तरया
 धार्मिक प्रश्नोत्तर प्रवचन जुइगु घकाः नायखि च्वय्केबिल ।

वेस्सन्तरयात सःतके छोयाः सभा गृह्य दुत बोन । अन
 दुहां वयाः, ‘तःजाःगु आसन थःगु’ घकाः सिइकाः थःगु आसन
 ग्रहण यात ।

जुजु त्रिजाःगु आसनय् च्वनाः, वेस्सन्तरयाके प्रश्न यःत-
 ‘हे वेस्सन्तर ! राज्य याइह्य जुजुं छु छु धर्माचरण यायेमाः ?

वेस्सन्तरं ह्लापां जुजुयाके दयेमाःगु निर्दोषता क्यनाः घाल-
 “महाराज ! राज्य याइह्य जुजुं स्वंगुउ धर्मय् च्वनाः धर्मा-
 नुसार राज्य यायेमाः’ घइगु आदि ताहाकय्क राजधर्मयागु
 व्याख्या यानाः उपदेश बिल ।

जुजुं मन्त्रीपिके नेन- “ध्व जि काय्. वेस्सन्तरयात् णु
ज्याय् तये लो ?” मन्त्रीपिसं- “महासेन रक्षक पदय् तये लो”
‘अथे जुउसा ध्वयात् वहे पद विइ’ धकाः वयात् उगु पदय्
नियुक्त यात् । वेस्सन्तरं नं व पदय् च्वनाः बौयागु ज्या याना-
च्वन ।

कुण्डलिनीयात् नं अथे हे तजाःगु आसनय् तयाः प्रश्न
यात् । वं नं राजघर्मयागु व्याख्या यानाः जुजु घट्टस्यं राज-
कोशयात् बांलाक सुरक्षा जुइकथं व्यवस्था यानातयेमाः” घइगु
आदि राजकोश सम्बन्धी उपदेश बिउगु जूउगुलि वयात् कोषा-
ध्यक्ष पदय् नियुक्त यायेगु निर्णय यात् । वं नं थःगु पदय्
च्वनाः बौयागु ज्या यानाच्वन ।

छुं दिन लिपा जम्बुक पण्डितयात् नं अथे हे तःजागु
आसनय् तया प्रश्न यात्- हे जम्बुक ! राजघर्म गुकथं यायेमाः
तथा बल मध्ये गुगु बल श्रेष्ठ ?” उह्य पण्डितं जुजुं थःके
विशेष रूपं प्रश्न याःगु वाःचायेका! थुकथं घर्मदेशना आरम्भ
यात् ।

Dhamma.Digital

‘लोकय् न्यागू प्रकारया वल दु । व न्यागुउ बलय् प्रजा
बल उत्तम’ घयाः भिपु श्लोकं प्रजा-बल आदि न्यागुउ बल-
यागु वर्णन यात् । हानं घर्माचरणया विषयय् नं भिपु श्लोकं
हे उपदेश यात् । अले अन्तिम उपदेशकथं “हे राजन ! ध्व हे
छंगु कतंव्य तथा अनुशासन खः । थमं प्रजावान्पिनिगु संगन
या । शुभ कर्म या, अले स्वयं सकतां खं सिइकि” घइगु आदि ।

थुगू प्रकारं बोधिमत्वं बृद्धं थं धाराप्रवाह रूपं उपदेश

बिउगुलि जनता खुशी जुया: दोलदोको साधुकार बिल । जूजु नं खुशी जुया: अमात्यपिके न्यना: जम्बुक पण्डितयात सेनापति पदय् प्रतिष्ठित यात । अननिसे वं सेनापति पदय् चवना: बौया ज्या यानाचवन । अले अपि स्वहं भङ्गःतय्गु आपालं सम्मान जुल ।

जूजु बोधिसत्वयागु उपदेशानुसारं दानादिपुण्यकर्म यायां आयु फुसेलि परलोक जुया: स्वर्ग भुवनय् वास या:वन ।

जूजु मद्दुसेलि मन्त्रीपिसं जम्बुक पण्डितयात घाल- “हे जम्बुक ! जूजु छन्त छत्र धारण याकि घयाथकल .” थव खं नेना: जम्बुकं घाल- “जित: राज्ययागु आवश्यकता मदु । छिमिसं हे अप्रमादी ज्या: राज्य या” घया: सकसितं शीलय् प्रतिष्ठित याना: ‘थुकथं न्याय या’ घका: न्यायधर्म लुंपतिइ चवका:, जम्बुक पक्षी वनय् वन । व स्वर्णपत्रय् चवयात:गु उपदेश चालीस हजार वर्षतक चवन ।

वस्पोल बुद्धं थव जातक कना: कोशल जूजुयात राजधर्म-यागु उपदेश बियाबिज्यात । थव जातकय् कुण्डलिनी उत्पलवर्णा, जम्बुक पक्षी जिहे ख:’ घका: कनाविज्यात । उत्पलवर्णा बोधिसत्वलिसे थुकथं होनावल ।

उम्मदन्तो जातक

थव जातक छह्य बांला:ह्य मिसा खना: मोहित जुयाचव्ह्य भिक्षुया कारणं बुद्धं कनाविज्या:गु ख: ।

ह्लापा सिवि राष्ट्रया अरिट्टपुर नगरय् सिवि राज्यं
राज्य यानाच्वन । बोषिसत्व वहे जुजुया कुलय् जन्म जुल ।
वइगु नां सिवि राजकुमार हे तल ।

उगु हे इलय् सेनापतिया नं काय् बूल । वयात अहिपारक
नां तल । अपि निह्य तचोतं जाःपि पासा जुयाच्वन । लिपा
सिवि राजकुमार जुजु जुल । अहिपारक नं सेनापति जुल ।

वहे नगरय् छह्य तःमिह्य साहुया कुलय् अत्यन्त बांलाःह्य
म्ह्याय्मचा छह्य बूल । वइत उम्मदन्ती नां तल ।

छन्हु जुजुं व मिसायागु लक्षण आदि सीकेत, ब्राह्मणत
दूत छोट । व उम्मदन्तीयात खंनेव, मिजंत मोहित जुयाः
वंय् थें जुइगु जुयाच्वन । व ब्राह्मणत नं वयात खंनेव हे वंय्
थें जुयाः, सम्मानपूर्वक खीर भोजन याकातःगु नयाच्वंपिनि
व खीर म्हुतुइ मलासे छंलय्छिलय् नेतालय् नितालय्
लाः वन । अले वं थजाःपिसं नं जिगु परीक्षा याइला” धकाः
अमित ककु तिनाः पितिकाछोट ।

अपि तं चायाः जुजुयात धाःवन— “महाराज ! व मिसा
ला मनहुस (नुगः सोह्य) खनी, छःपित योग्य मजुउ । अले
जुजुं व मिसा ल्हाके मछोट । अले बौम्हं वयात सेनापति
अहिपारकयात बियाछोट ।

कार्तिकोत्सवया घोषणा जुल । उत्सवयात नगर छाया-
पल । अहिपारकं कलाःयात धाल— “थउँ कार्तिकोत्सव, जुजु
नगर चाःहिलाः थन नि वइ । छं थःत जुजुं खंके बिइमते ।”

वं घायेतला जिउ घाल, तर मनं 'मनहुस घाःगुया बदला कायेगु मौका थ्वहे का' । वं दासीयात घयातल- "जुजु भी लुखाय थनेव जितः घा" । जुजु थने, दासि घाल' अले स्वां, स्वांमाः वार्दालि तु होलाः जुजुयात पूज्या यात ।

जुजुं उम्मदन्ती खनेव सारथीयाके नेन- "व मिसा सुया म्हाय, ब्याह जुइ धुंकुह्य ला?" । सारथीं- "अहिपारक-या कलाः" घइगु आदि खँ कन । जुजुं- "का रथ लित यंक थ्व उत्सव अहिपारकयात जक लो, थ्व राज्य नं वइत हे लो" घयाः लायकुलिइ तु लिहां वनाः, कोथाय् याकःचा खापाखिपा तिनाः पश्चाताप यानाचवन ।

अहिपारकं उम्मदन्तीयाके नेन- "छं जुजुयात थः खंके त्रिया ला?" "प्वाः थपायगोह्य, वा थपायपुह्य मिजं छह्य रयय् चवनावल, जि जुजु घकाः ह्यमसिउ, सकस्यानं जुजु वल धाःगुलि वहे जुजु जुइ घकाः स्वांनं पूजा याना ।" अले अहिपारकं 'का छं विघ्न यात' घयाः सरासर लायकुलिइ वन ।

जुजुं थः चवनागु कोथाय् सुइतं हे खापा खना मविउ । तर अहिपारकयात खापा खनाविल । वं जुजुयात अभि-वादन यानाः प्रार्थना यात । "जि छलपोलया सेवक, उम्मदन्ती छःपित हे जक लोह्य खः । उकि उम्मदन्ती छलपोलयात कया-बिज्याहुं । थुकि जितः नं सन्तोष सुख, छलपोलयात नं सुख शान्ति दइ" घइगु आदि आपालं अनुनय, विनय यात । तर राजवर्म सिउह्य जुजुयात व खँ सन्तोष मजुउ । निह्यस्या

थवं थः राजधर्मं व सेवकधर्मया विषयम् खँत्हाबल्हा जुजुं
जुजुया कामाशक्तचित्तं नं शान्तं जुल । अले जुजुं ह्लापाया
थं तुं धर्मानुकुलं राज्यं यात ।

ध्वं जातकं कने सिधय्वं बांलाःह्यं मिमायाके आशक्तं
जुयाच्चंह्यं भिक्षुं “श्रोतापत्तिं फलय् प्रतिष्ठितं जुल” घकाः
कनाःलि, उबलय्या उम्मदन्ती उत्पलवर्णा, शिवि राजा जिहे
खः घकाः कनाविज्यात ।

उत्पलवर्णां ‘थःतं मनहुसं’ घाःपिं ब्राह्मणतय्युं खँ असत्यं
यानाः जुजुयात रूपय् थःगुं व्यवित्तव हे तंगुं वाःचाय्काबिल ।
उत्पलवर्णां थुकथं बोधिसत्त्वलिसे सम्बन्धं ज्युयावःगुं जुया-
च्चन ।

सुधा भोजन जातक

ध्वं जातकं छह्यं दानीह्यं भिक्षुया विषयम् बुद्धं कना-
विज्यात । ह्लापायागुं जन्मय् ध्वं भिक्षुं तसकं नुगःस्याःह्यं,
ह्लापा जि ध्वइत् थुकथं थुइकाबिया घकाः ह्लापायागुं खँ
कनाविज्यात ।

ह्लापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं जुजुं राज्यं यानाच्चंवल्यं अनं
छह्यं तःमिह्यं साहुं खूगुउं दानशालां दयेकाः ह्लित्थं दानं पुण्यं
यानाःलि आयुं फुइव शक्रं ज्युयाः जन्मं काःवन । वया काय्-
पिसं नं बौया आजां थें दानं पुण्यं यायां न्यागुउं पुस्ता वन ।
थुपिं सिनाःलि चन्द्रं ज्युयाः, सूर्यं ज्युयाः, मातलि ज्युयाः, पञ्च-
शिखं ज्युयाः जन्मं जुउवन । खूह्यह्यं मात्सर्य-कोषं घइह्यं । वं

विचार यात— “जिमि आजु अबुजुपि मूर्खं जुयाः दुःखमिया कमाय्यानाः दान त्रियाः घन फुकाच्चन । जि थ्व घन फुकं मुंकातये” घकाः दानशाला व्याकं मि तयाः छोयकाः फोवःपित दायाः पितिनाछोयाः, सुइतं छुहे मबिउ, थमं नं छु हे साःभि मनः, थः मचाखाचा परिवारयात नं मनकू, व्याकं घन मुंका जक च्वन ।

छन्हु व पासाया छेय् वंबलय् पासाया थः परिवार मुनाः खीर नयाच्चन । वयात नं तयाबिल । तर वं ‘नकतिनि नयाः वया घकाः तोह चिनाः खीर मनः, कारण, ‘नयेव नकेमाली’ घकाः ।

वं खीर नयेगु इच्छा ला घानावःगु जुयाच्चन । उकि व गंसि जुयावन । कलाःम्हं छु जुल ? घकाः नेनं छुं मजुउ, घाल, जुउगु नं ला छुं मखु । हानं कुत्तुकुलाः नेसेलि, कारण कन । कलाःम्हं घाल— “जिउ छं थुलिमछि घन दहे दु, गुलि थ्व देशय् दकोसित गाक थुइला ?” । थ्व खं नेनाः तंचायाः बोबिल । हानं थ्व त्वाःछियात जक गाक थुइला ? हानं तंचाल । अथ्य जुउसा भी भोछिसित जक घाल । व नं मजियाः भी निहासित घाल । छंत नं छाय् ? घइगु लिसः वयेव ‘अथे जुउसा छंत गाछि जक थुइ’ घाल । अले गन च्वनाः थुइ घइगु समस्या वल । खीर थुइव बास वइ, अले ‘नये हिं घाइ’ घइगु आदि ।

अले थमं हे निर्णय यात— ‘जाकि छयो ति, दुरु भचा,

साखः, कम्ति, भतिचा भतिचा ति । थल छगः ति, जि हे जंगलय् वनाः थुयानये ।' व पोचिनाः, च्योयात जोकाः घाल-
 "छ वनाः फलानाथाय् चुच्चं जि अन वये ।"

व थः याकःचा छुं मखु थें च्वंक पिहां वनाः व थःह्य च्योः धवदुकाः निम्हं सरासर वन । ह्यथाय् खुसि सत्तिइथाय् लः नं, सिं नं दुथाय् स्वयाः थः खीर थुइत चोन । अले च्यो-यात घाल- "छ हुं कन तापाक च्वनाः स्वयाच्चं, सुं वःसा जितः भाय् यानाः घा" ।

मात्सर्य-कोष सुंमदुथाय् याकःचा खीर थुयाचोन । उगु इलय् देवराज शक्रं मनुष्य लोकय् स्वयाः थःगु ह्यापा जन्म कयागु कुलय् थः खूहाह्य छय् मात्सर्य-कोषया खीर थुया-च्चंगु खंकल । अले देवराजं थःगु कुलय् जन्म कयाः दानादि कुशल कर्म यानाः स्वर्गय् देवपुत्र जुयाच्चं पि चन्द्रादि देवपुत्र-पित सःताः थःपि न्याम्हं ब्राह्मण रूप कयाः वयाथाय् खीर फोंवनेगु घइगु निर्णय यात ।

ह्यापां देवराज इन्द्र ब्राह्मणयागु रूप कयाः वया न्ह्योने वनाः नेन- " भो ! वाराणसी वनेगु लं गुगु खे ?" मात्सर्य-कोष तंचायाः घाल- "अरे वाराणसी वनेगु लं हे मसिउहा, थुखेर छु याःवयागु, उखेर हुं" व भं वयाथाय् हे दुहां वन । व तंचायाः हाल, 'खुवाय् ला मखुला थव ब्रम्हू, उखे हुं घयां ।' इन्द्र- "थन कुं वः मि च्याः, खीर थुयाच्चन, थन ब्राह्मण-पित खीर भोजन याकइगु जुइ' घकाः दुहां वयागु ।" 'थवहे ला जि फोना हयाः (कलाःयाके फोनाहयागु भाव) थः याकः-

चित्त थुयाच्चवनागु, थन दानादन विइगु मखु । अले इन्द्रं श्लोक
 बोना: खँल्हा:बलय्, लिस: विइगु मदया: 'मोलका च्वं, थव
 बुइबलय् छधव:चा विइका' घका: फेतुकल ।

हानं चन्द्र देवपुत्र वहे भेष्य् वल । वं नं अथे श्लोक
 बोना: घाल । वइत नं अथेहे पिइकातल । थुगु हे प्रकारं सूर्य,
 मातलि, पञ्चशिख । आदि न्याम्हं भोछुकातल ।

ल्हा: सिलेत ल: कया हति, लपते कया हति, वनं हल ।
 थन थुलिचा खीर दु, गपाय्पा:गु लपते ह:गु ? चिपा:गु लपते
 कयाहल । बल्ल छधव:चा, छधव:चा तयाविल । उइल्य्
 लाक्क हे पञ्चशीख खिचायागु रूप कया: अन न्होने च्व फात
 चिचा:वन, मात्सर्य-कोषया ल्हा:तय् लात । अमिके ल: भचा'ति
 घाल । थ:त मा:गु थमं हे का: हुँरे "जि खीर विया, छिमिसं
 ल: बिउ" "दानया पलेसा दान विइगु चाला म्दु" अले वहे
 दना: खुसिइ ल्हा:सिउ वन । उलि वंतले खिचां वइगु खीरय्
 च्व फानाबिल । व तंचाया: कथि जोना: लिउवन । व सल
 जुया: भं वयात हे लिउवन । थुगु प्रकारं विभिन्न ग्यानापुपि
 सल जुया: वयात लित्तुलित । अले व ग्याना: सिइगु भयं वहे
 ब्राह्मणतय्थाय् शरण वन । अपि आकाशय् थेनेघुंकल ।
 अमिगु ऋद्धि बल आदि स्वया: 'थपि सु जुइ ?' घका: अमिके
 प्रश्न यात ।

इन्द्रं थ:गु परिचय बिल, चन्द्र आदि देवपुत्रपिनिगु परि-
 चय व स्वर्गैस्वर्ययागु वर्णन याना: थ:पिसं यानावनागु दानादि
 कुशलकर्मया फल केना: जिपि सकले छं हे आजु, अब्जुपि'

घकाः ध्वाथुइक कनाः घर्म उपदेश यात । ध्व व्याक्क खं थुयाः
 ध्व सत्उपदेश नेनाः मात्सर्य-कोष सचेत जुयाः ग्रावलि जि
 दान मबिसं लः हे नं तोने मखुत' घकाः प्रतिज्ञा यात ।

इन्द्र देवपुत्रपि बोनाः स्वर्गयुतुं लिहां वन । मात्सर्य कोष
 थःथाय् छैय् वनाः, थः याये माःसे वतले दान पुण्य यानाःलि
 छे' तोताः प्रब्रजित जूयाः हिमालय वनाः पर्णशाला दयेकाः
 फल मुनाः नयाः तपस्या यानाचवन ।

उगु समयय् इन्द्रया म्हायपि- ग्राशा श्रद्धा, श्री, व ह्री
 थपि प्यह्य देवकन्यापि अनोतप्त-सरोवरय् जलक्रीडा यानाः,
 मनोशिलातलय् फेतुनाचवन ।

उयाय्लाक्क नारद ऋषि त्रयोत्रिंश भुवनय् ह्नि छ्म्यायेत
 वन । व नन्दन वन, चित्रकूट व लता वनय् दिवा विहार
 यानाः, निभाः किकेत 'पारिछत्तक स्वानं' कुसां कुयाः मनो-
 शिलातलया चव्य थःगु निवासस्थान कञ्चन-गुहाय् वनेत
 वनाचवन । अमिसं वयागु ल्हाःतय् व स्वां खनाः अमिसं व
 स्वां फोन । व मुनि अमि कलह जुइकथं छिमि मध्यय् सु
 उत्तम वयात बिइ' घाल ।

अमिसं- "छ हे स्वयाः बिउ, छं बिउह्य हे उत्तम जुइ'
 घाल । नारद मुनि- "सु ब्राह्मणं ल्वापु दयेकःजुइ, छिमिसं
 मसिउसा छिमि अबू देवराजयाके न्यंहु" घाल ।

अमिसं न्यंवन । तर, देवेन्द्रं नं- "छिपि प्यहं जि म्हायपि

खः । जितः ला प्यम्हं हे उत्थे घयाः, हिमालय्य कोसिय तपस्वी दु । वयाथाय् जि अमृत भोजन बिइके छोय् । वं सुइतं मबिसे नइमखु । बिइत नं वं गुणवान् विचार यानाः जक बिइ । गुह्यस्या ल्हाःतय् सुधा भोजन लःल्हाना बिल वहे उत्तमह्य जूइ” घाल ।

अपि प्यम्हं कोसिय तपस्वीयाथाय् वन । शक्रं मातली-यात सःताः सुधा भोजन बिइके छोत । मातलीं ‘सुधा भोजन कयाबिज्याहु” घयाच्चन । तपस्वीनं ‘थन सु महु, याकःचा’ घकाः थःगु व्रत कनाच्चन । उथाय्लाक हे प्यम्हं देवकन्यापि थ्यंकः वयाः प्यंगुउ दिशाय् दनाच्चन ।

ह्लापां तपस्वीनं पूर्व दिशाय् च्वंह्य श्रीदेवीयाके नेन— वं थःगु परिचय बियाः थःके दुगु गुण प्रकाशित यानाः सुधा भोजन फोन ।

तपस्वीनं वं घाःगु गुणय् अवगुण खंकाः व श्रीदेवीयात आसन, जल पर्यन्तं बिइफइमखू घकाः निन्दा यात । अले व देवी अनंतुं अन्तरधान जुल । दक्षिण दिशाय् च्वंह्य आशादेवी न्हेचिलाः थःगु परिचय बियाः, थःके दुगु गुण प्रकाश यानाः सुधा भोजन फोन । वयात नं उगुहे प्रकारं घाल । व नं अन्तर-धान जूयावन । पश्चिम दिशाय् च्वंह्य श्रद्धादेवी न्हेचिलाः थःगु परिचय आदि बियाः सुधा भोजन फोन । वइत नं अथेहे लिसः बिल । व नं अन्तरधान जुल ।

लिपा उत्तर दिशाय् च्वंह्य ह्रीदेवी न्हेचिलाः ‘जि मनू-तय्सं पूजा याकाच्चनाह्य ह्री घइह्य देवी खः । जि सदां

निष्पाप प्राणिपिनिगु संगतिइ चुचोनाह्य, अमृत सम्बन्धो
 विवाद्या कारणं जि थन वयागु खः । अथे नं जि अमृत फोने
 मच्छाः, छायाघाःसा मिसातय्सं छु फोनेगु घइगु मछालापु थ
 ताः ।

ध्व खं नेनाः तपस्वी लय्तायाः घाल- “धर्मं नं ज्ञानं नं
 छं हे अमृत प्राप्त याइ, अमृत मफोनेगु हे धर्म खः । छ अमृत
 मफोह्यसितहे जि निमन्त्रणा यानाच्चवना, अमृत जक मख्
 मेगु नं छं माःसा त्रिइ । थउं छ जिगु आश्रमय् निमन्त्रित जुल ।
 छन्त पूजा यानाः ल्यंदुगु अमृत जि ग्रहण याये” ।

ऋषि षःगु आश्रमय् फेतुकाः चला छेगू लायाः ह्रीदेवी-
 यात घाल- “कल्याणि ! सुखपूर्वक ध्व आश्रमय् च्व” ।

थुलि घयाः आसनय् फेतुकाः, उह्य महामुनि ह्रीदेवीयात
 नीलखं ल्हाः सिकाः नसला बिल । न्हूगु लपतेय् सुधा भोजन
 तयाः लःल्हात । ह्रीदेवी ‘व अमृत-सुधा’ निपा ल्हाःतं कया
 कयाः घाल-“हे ब्रह्मे ! आः जि त्रिजयी जुयाः स्वर्गय् वने” ।
 अले तपस्वीयाके वचं कयाः ह्रीदेवी स्वर्गय् देवराज इन्द्रया
 न्ह्योने प्रकट जुल । वं सुधा केनाः घाल- “हे वासव ! ध्व
 सुधा खः । आः जितः त्याकात्रिउ ।”

शक्रं वयात न्हूगु आसनय् फेतुकाः, देवतापि सहित थम
 नं व सुरकन्यायात पूजा यात । हानं ध्वइत त्याकाहःगूया
 कारण नं केनेमाः घइगु विचारं मातलीयात सःताः हानं
 तपस्वीयाथाय् नेंके छोट

तपस्वीया लिसः- थन संक्षेपं- 'हे मातलो! श्री ला घनो प्रतीत हे जुल, श्रद्धा नं अनित्य प्रतीत, आशा जुल सन्दिग्ध प्रतीत, अले ह्यो ला आर्यगुण्य च्चंहा प्रतीत जुल । थथे घयाः महामुनि ह्योगु आर्यगुणयात ताःहाकय्क व्याख्या यात ।

व कोमिय आः थ्वहे भिक्षु खः गुह्यस्यां आःतक नं दान मविसे मनः । थ्वइत जि थुकथं नुगः स्याःगु चित्तयात हिइका बिया घयाः थुगु जातक कनाः घर्म देशना यानाविज्यात ।

उवल्य् अथे आर्यगुण सम्पन्नहा ह्योदेवी आः उत्पलवर्णा, देवराज शक्र बोधिसत्व । थुकथं थः बी देवराज इन्द्रं हे पूजा याये लोय्क गुण सम्पन्न जुया वःहा उत्पलवर्णा खः ।

मूगपदख जातक

थ्व जातक महाभिनैःक्रम्ययागु खंय् बुद्धं कनाविज्याःगु खः ।

ह्लापा छगुउ समयय् बोधिसत्व छहा घर्मात्मा काशीराजा-या कुलय् जन्म जुल । व मचायात तेमियकुमार घकाः नां छुत । व जुजुया सन्तान मदयाः दुःख जुयाच्चंगु इलय् दुह्य जुउगुलि लछि दसेंनिसे जुजुं थः काय्यात थःथाय् हयाः थःगु मुलय् तयाः च्वनेगु यानाच्वन ।

छंहु खंत प्यह्य ज्वना हयाः जुजुया न्होने तये हल । जुजुं अपि प्यह्यसितं प्यंगुउ हे कयं तःसकं सास्ति यानाः स्यायेगु आज्ञा बिल । व मवा पुण्यवान्ह्य बोधिसत्व जुउगुलि

मचा जुउसां वं खं फुकं थुइकल । अले व तसकं ग्यात ।

व मचायात बांलाक छायापाः, छायापासःगु हे लासाय्, श्वेतछत्रं कुयेकाः, थनातल । व मचां न्हेलं चायेकाः थस्वत । 'अहो, जितः थुलिमछि ऐश्वर्य ?' हानं विचार यात 'जि थन जुजुया छेय् गथे लाःवल ?' व मचा पारमिता पुरा यायां वयाच्चंहा बोधिसत्व जुउगुलि वयाके जातिसर ज्ञान नं दयावल । वं ह्लापायागु जन्म विचार यात । देवलोकं वयागु खंकल । वयां ह्लापायागु स्वत । नरक खन । वयां ह्लापायागु स्वःबलय् 'थ्वहे देशय् थ्वहे राजकुलय्, नीदं राज्य यानाः चयद्वःदं उस्सद-नरकय् दुःख भोग यानावयागु खंकल । अले व भन तःसकं ग्यात । आः जि अत्रु नं अथे हे नरकय् वनि, जि नं लिपा जुधु जुयाः अथे हे नरकय् वने मालि । आः जि थ्व वन्वनागारं गथे यानाः मुक्त जुइ ? थथे विचार यायां लुं थं बांलाःगु शरीर सुखू गनाः बांमलाना वन ।

ह्लापा वया गुगुं जन्मय् मां जुयाव ह्या देवता, वयागु श्वेत-छत्रय् वास यानाच्चन । व देवीं वयात आश्रासन वियाः घाल— 'हे तेमियो ! छ ग्यायेमते पुता । यदि थनं मुक्त जुइगु इच्छा दःसा छ पण्डित जुयाच्चनेमते । छ लाता जुयाच्चं, ह्वाय् जुयाच्चं । आपातिह्य थं जुयाच्चं । सकस्यां न्होने छ मूर्ख जूयाच्चं । अले सकस्यानं छन्त हेला याइ, षृणा याइ । थुकि छंगु उद्देश्य सफल जुइ ।

व देवीयागु वचन नेनाः बोधिसत्त्वं व देवीयात 'मां'घकाः सम्बोधन यानाः वयागु वचन शिरोपर यानाकाल ।

तेमिय राजकुमारं नरकया भयं ग्यानाः देवीयागु उपदेश
 अनुसारं खोयेगु, सनेगु आदि छुं मयासे सुंक च्वनेगु यात ।
 जुजूया तःसकं घन्दा जुयाः वयात खोय्केत, संकेत दुरु मतोंकेगु
 आदि यक्को उपाय याकल, पित्याय्व खोइ घकाः तर
 नरकयागु भयं वं पित्याःगु नं सहयानाच्वन । खोनं मखो,
 संनं मसं । काय्यात पित्याक तयातःगु मांम्हं सहयाये मफयाः
 जुजूं मखंक दुरु तोंकइ, तोंकेबिइ । थुगुहे प्रकारं परीक्षा यायां
 व मचा तःघिकः जुजूं वयाच्वन ।

वयात पासापि न्यासःह्य, व बूउखुनु हे बूउपि पासापि
 तयातःगु दु तर वयात सुइगुं वास्ता मदु, छुकियागु नं प्रयोजन
 मदु । वयात ह्लिइके, हाय्के, खोय्के, संके घइगु उपाय व्याकं
 व्यर्थ ।

छन्हु, निन्हु घाघां भिखुदं दत । अले मिसातय्गु लोभ
 केनेगु आदि आपालं उपाय यात । व नं बिफल जुल ।

जुजू दिकदार जुयाः ह्लापा कुमार बूउवल्य् बयान याःपि
 ब्राह्मणत सःताः घाल- 'ह्लापा छिमिसं वया वयान यात, आः
 ला स्व ! जितः गजाःह्य काय्मचा दत, आः छुयायेगु थ्वइत ?'
 अमिसं उघरी खं हिइकाः घाल- "थ्व छुं मख्, प्रार्थना यानाः
 दुपि मचात 'मनहुस' जुइ' तर थ्व खं घाल घायेव जुजूया
 मन खिन्न जुइ घकाः मघया ।' 'आः छुयाये माल अले ?'

थ्व कुमारयात छेय् तयेव स्वंगुउ विघ्न जुइगु खनेदु ।
 जीवनय् वा छत्रय् अथवा महारानीयात छुं नं छुं भय वइगु
 सम्भव दु । उकि थ्व कुमारयात अमङ्गल रथय्, अमङ्गलपि

हे सल तथाः वयात व रथय् तथाः पश्चिम द्वारं पितिना
द्धोयाः, कच्चा श्मशानय् थुंके छोयेमाः ।

जुजु अजाःगु बिघ्न भयं ग्यानाः जिउ घकाः व खं
म्वीकार यात । थ्व खं रानि सिया न्ह्यवः थाति तथातःगु वर
फोन घइगु आदि ।

सारथि पश्चिम द्वारं घकाः यंकुगु पूर्व द्वारं लात । रथ
लुखाखरुइ थ्वाक्क हाःगुलि सः वयाः बोधिसत्त्वं स्वत । अले
वं थुल 'आः जिगु मनकामना पूर्णं जुइगु जुल' घकाः हर्ष
नाल । रथ देवानुभावं स्वकोय् तापाक थेंके यंकल । अन
जङ्गलय् सारथी कच्चा श्मशान थें ताल । वं अन लं सिथसं
रथ दिकाः राजकुमारयागु तिसा फुकं तोकाः पोचिनाः छथाय्
तल । भचा तापाक ज्या छिथाय् वनाः गाः म्हुउ वन ।

बोधिसत्त्वं विचार यात— आः जिगु समय वल । भिखुदें
तक मसंकागु थ्व ल्ला. तुति आदि संके फुला मफुला ? घकाः
ल्हाः निपा ल्हना स्वत । अले ल्हाःतं ल्हाःतय्, तुतिइ बोय्-
बोय् स्याना स्वत । गनं न संके मजिउगु मदु । थथे थःगु
समर्थ स्वयाः रथं कोहां वल । उखें थुखें न्यासि वना स्वत ।
'आः ला जि ल्लि सच्छिगुउ योजन नं न्यासि वने फइ' घइगु
आंट यात । हानं यदि सारथीलसे त्वायेमाल घाःसा त्वाये
फइला मफइला स्वयेत रथ ल्हना स्वत । मचातय्गु ह्यितेगु
रथ थें घस्वाकाबिल ।

बोधिसत्त्वया थःत छायेपेगु विचार वल । वयागु विचार

इन्द्रं सिद्धकाः, विश्वकर्मा स्त्रीयाः स्त्र्याय् पिके हल ।

मानों देवराज इन्द्र थें च्वंक स्त्र्याय्पातःह्य राजकुमारं गाः
म्हुयाच्चंह्य सारथीयात, थःत कोफायेत म्हुयाच्चंगु गाःया
सिथसं दनाः धाल- ' हे सारथी ! छं स्त्र्याय् आम गाः म्हुयाः-
च्वनागु?' सारथि च्वय् थहे मस्वस्य धाल- "जुजुया लाताह्य,
ख्वाँय्ह्य, आपातिह्य, खूम्ह काय् बूल । वयात थन गालय्
थुनेत थ्व गाः म्हुयाच्चनागु ।

व राजकुमारं- "जि लाता नं मखू, ख्वाँय् नं मखू
आपाति नं मखू, खू नं मखू । जिगु ल्हाः स्व, तुति स्व, जिगु
सः न्यँ, यदि जितः थन थुनाथकल धाःसा छं अघर्म यात ।"

'थ्व थःगु थमनं बयान यानाच्चंह्य सु जुइ' घकाः सारथि
थस्वत । वयागु सौन्दर्य स्वयाः वयात ह्यासिइके मफयाः नेन-
"छ सु ? देवता ला ? गन्धर्व ला ? देवेन्द्र ला ? छ सु ?
सुया काय् ? जि छन्त गथ ह्यासिइके ?

वोधिसत्वं- "जि देवता आदि सुं मखू । जि काशीराजा-
या काय्, गुह्यस्या निर्मित छं आम गाः म्हुयाच्चन । वहे जि
खः ।" घइगु आदि थःगु परिचय बियाः ' छं अघर्म ज्या
यायेमते" घका. घर्म उपदेश बिल नं व पत्याः मजुउ ।

वोधिसत्वं विचार यात- थ्वयात थुइके बिइमाल ।
वं थःगु सुमधुर स्वरं वन हे थ्ववक हे सुनन्द घकाः
सारथीयागु नां कयाः भिपु श्लोक बोनाः उपदेश बिल
नं पत्याः मजुयाः रथ नि स्वःवन । रथय् तिसा आदि ज्वलं

खन । अले व द्यो थें छायापातःह्य कुमारयागु ख्वाः नं बांलाक स्वत । वं 'राजकुमार हे खः' धकाः बांलाक ह्यसिल । अले वं पालि भोपुयाः क्षमा फोन ।

सारथि प्रार्थना यात- "हे राजकुमार ! आः भी छेंय लिहां वने नु" । बोधिसत्त्वं- "जि छेंय वयेगु मखू । थन हे प्रब्रजित जुयाः च्वनेगु " सारथि- "जि नं थन हे प्रब्रजित जुयाः च्वने ।"

सारथीयात आः तूं थःथाय् तये मजिउगु खं विचार यानाः बोधिसत्त्वं घाल- "हे सुनन्द ! आः थन तिसा, रथ, सल आदि जुजुयागु ऋण दनि, ग्राम ऋण पुलाः उऋण जुया-वा । ऋषिपिसं ऋणं मुक्तेगु प्रब्रज्यायात प्रशंसा याइ ।" थ्व खं नेनाः वया मनय् अदोल जुल । यदि थ्व थनं मेथाय् गनं वन घाःसा जि जुजुयात केने फइमखु अले जुजुं जितः छु याइ, गुगु याइ घइगु भयं वं थनं मेथाय् गनं मवनेगु कबुल याकल । बोधिसत्त्वं व खं स्वीकार यानाः छोट ।

इन्द्रं विश्वकर्मा छोयाहयाः बोधिसत्त्वयात परणशाला, वल्कल आदि ऋषि प्रब्रज्यायात माःगु ज्वलं ताःलाकाविल ।

सारथी लाय्कू थ्यँसेलि कुमारयागु ब्याक्क खं सकस्यानं सिल । जुजु, राजकुमारया न्यासःह्य पासापि आदि आपालं परिवार मुंकाः काय्या ख्वाः स्वःवन । काय्यात छेंय लित ह्येगु खं न्हात । व खं मजुल । बरु काय्यागु उपदेश नेनाः जुजु स्वयं थःहे प्रब्रजित जुल । जुजुया परिवारपिसं नं जुजु-

यागु हे लंपु ज्वन । थुगु प्रकारं मेमेगु देशयापि नं जुजुपि,
पर्जापि आपालं बोधिसत्वयाथाय ऋषि प्रब्रज्या जुयाः चतु-
ब्रह्म विहार आदि भावना याताः ब्रह्मलोकगामी जुल । अन
ऋषिपिके श्रद्धा दुपि सल, किसि आदि पशूत हे नं कामावचर
स्वर्गलोकगामी जुल ।

तथागतं थ्व घर्मदेशना याताः 'आः जक मखु भिक्षुपि !
ह्लापा नं जि राज्य तोताः महाभिनिष्क्रमन याता' घकाः
आज्ञा जुयाबिज्यात ।

थ्व जातकया सदस्य परिवारपि नं आः थपि थपि घयाः
छत्रय् च्वनाः आश्वासन बिउह्य देवता आः उत्पलवर्णा घकाः
आज्ञा जुयाबिज्यात ।

थुकथं उत्पलवर्णा बोधिसत्वयात पारमिता पूर्ण यायेगुली
ग्वाहालि यात ।

१- थ्व भिपु सूत्र- 'मेत्ता निसंस सुत्त' घकाः महापरि-
त्राण सफुतिइ दुथ्याकातःगु दु ।

Dhamma.Digital

महाजनक जातक

थ्व जातक नं महान् अभिनिष्क्रमनया विगय्य हे कना-
बिज्याःगु खः ।

ह्लापा विदेह राष्ट्रया मिथिला नगर्य महाजनक राजां
राज्य याताच्वन । व जुजुया कायपि निह्य दु, अरिट्ट जनक व
पोल जनक । बौह्य मनुसेलि दाजुह्य अरिट्ट जनक जुजु जुल ।

छन्हु जुजू लडाईंलय् वनेत थः गर्भवती महारानीयात-
 'जि यदि लडाईंलय् सित घाःसा छं आम गर्भ रक्षा या'
 घयाथकल ।

महारानी सुनानं ह्यमसिइक भेष हिइकाः लाय्कुलि पिहां
 वयाः मेगु देशय् बिसिवन । अन छथाय् गामय् छह्य घर्मात्मा-
 ह्य ब्राह्मणं थःह्यहे केहेँ घयाः लहिनातल । अन हे उह्य
 महारानीया कोखं बोधिसत्व जन्म जुल । मांम्हं थः काय्यात
 प्राजायागु नां कोकयाः महाजनक घकाः हे नां छुत ।

व मचा त.घक्रः जुसेलि पासापिसं- "छं अबु सु ?"
 घकाः हाय्कइगुलि मांयाके कुत्तुकुलाः नेनाः थः ह्यह्य जुजुया
 काय् घकाः सिइकल ।

बोधिसत्वं विदेश वनाः कमाय् याः वनेगु विचार यानाः
 मांयाके छुं खर्च दुला ? घकाः नेन । मांम्हं थःमं सुचुका हइगु
 मूवंगु ज्वारात आदि बिल । उकिइ मचा थःत खर्च माःछि
 कयाः बेपार यायेत माःमाःगु वस्तु न्यानाः स्वर्णभूमिइ व्यापार
 याःवनिपि व्यपारीतय् लिसेँ- स्वर्णभूमिइ वनेत डुङ्गाव्
 चवनाः वन ।

समुद्रय दथुइ ध्यंवल्य् डुङ्गा तज्यानाः लख्य कुतुंवनाः
 सकलें सित । बोधिसत्व छह्य मिथिला नगर 'थुगुहे दिशाय्
 जुइ' घकाः उगु दिशा स्वस्वं लालकयाः वनाचवन ।

थुगु प्रकारं बोधिसत्व लालकयाः वनाचवंगु ह्यय्हु दत ।
 अले समुद्रय् सुं सत्पुरुष दुःखसियाचवंपि दःसा रक्षा यायेत

नियुक्त यानातःह्य समुद्र-देवकन्यां खंकाः याकनं वनाः वया च्वय् आकाशय् च्वनाः वयागु परीक्षा यायेत थथे घाल- “थ्व सु ? थजाःगु अन्त हे खने मदुगु समुद्रय् छाय् प्रयत्न याना-च्वना ? छं छु खँ सिइकाः थथे प्रयत्न यानागु ?” ।

वं आकाशय् थस्वयाः घाल- “हे देवी ! लोकय् कर्तव्य व प्रयत्न विचार यानाः थ्व समुद्रया अन्त हे खनेमदुसां थथे प्रयत्न यानाच्वनागु खः ।

वयाके घर्मदेशना नेनेगु इच्छां हानं देवीं थथे घाल- “अपाय्चो उलिथूलि घइगु हे सिइमदय्क गा.वंगु, इताथिता खनेमदुगु, समुद्रय् छं प्रयत्न यानाच्वगु सिति वनि । हे पुरुष! छु समुद्रया दथुइ हे सिइ ।”

बोधिसत्वं- “गुह्य मनुखं थःगु कर्तव्य यानाच्वनि वं, थःथितिपिनिपाखें, देवतापिनिपाखें तथा पितृ-ऋणं नं मुवत जुइ । अले वयात अनुताप दइमखु ।”

हानं देवीं घाल- “गुगु प्रयत्न यानाः नं असाध्यगु, गुकिया छु हे फल मदुगु, गुकिया परिणाम दुःखया दुःख, केवल मृत्यु जक, अजाःगु प्रयत्न यानाया छु लाभ ?” ।

थ्वयागु खँ नेनाः बोधिसत्वं देवीयागु खँ बलूसे च्वंकेत थथे घाल- “हे देवी ! थ्व उद्देश्य पूति अत्यन्त असम्भव घकाः सिउसानं थ्व प्रयत्न तोतेगुला जिगु मानसिक दुर्बलता खः । ज्या यासेलि सफल नं जुइफु, विफल नं जुइफु । जिगु थ्व कर्मया फल नं छु छं साक्षात्कारं मखंला ? मेपि सकलें लखय्

दुन । जि आः नं लालकयाच्चना तिनि । हानं छंगु दर्शन नं
लात तिनि । उकिं जि यथा-शक्ति यथा बल समुद्रं पारं वनेगु
प्रयत्न याये । जि मनुखं यायेमाःगु कर्तव्य याये ।

देवीं वयागु दृढ प्रतिज्ञा नेनाः वयागु प्रशंसा यानाः
घाल- “छं थपाय्धंगु गम्भीर समुद्रे नं थःगु घामिक प्रयत्न
कर्म मतोतू “हे पण्डित महापराक्रमी! छ गन वने न्ह्याः अन
तयाविइ, घा ?” “मिथिला नगरय् ।” वं बोधिसत्वयात
स्वांमाःद्वंथे निपा ल्हातं ल्वाचाक्क ल्होनाः मामं मचायात
बूइथे बुयाः आकाशमार्गं मिथिलाय् यंकल । वया देवतायागु
स्पर्शं याउंक न्ह्यो वल । व देवीं वयात आम्रवनय्, मङ्गल-
शिलाय् जवं चुइकाः थेना थकल ।

अन मिथिलाय् पोलजनक सिइ धुकूगु जुयाच्चन । वया सुं
काय्मचा मदु । अन जुजु माले मालाः मङ्गल रथ तोता
हल । व रथ अन हे आम्रवनय् मङ्गलशिलाय् देनाच्चंहा
बोधिसत्वया न्ह्योने एवाक्क दिकेहल । वयात अमात्यपिसं थना
यंकाः नेनेमाको प्रश्न नेनाः ब्याक्क प्रश्नया उत्तर थिक जुसेलि
वयात राज्याभिषेक विद्याः मिथिला जूजु यात । थव मिथिला-
या निह्यह्य महाजनक जुजु जूल ।

अन व जुजुं घमनुसारं राज्य यायां सकलें मन्त्रीपिं
मुंकाः आम्रवन चाहिउ वंवलय् अं सःगु मा अं खानाः ननं तो-
तो थूलाः सेंकातःगु व अं मसःगु छुं हे मजुइक घस्वानाच्चंगु
स्वयाः दुःख घइगु छुं दतकि जूइगु, यदि छुं मदुसा दुःख नं छुं
दइमखूगु जूयाच्चन घकाः तायेकल ।

जुजू थथे विचार यानाः थ्व राज्यं भं आपालं दुःख
दयावद् । उकिं थ्व राज्य त्याग यायेमाल घकाः लिहां वना-
कथं सरासर तलय् घहां वनाः दकलय् च्वय् थः याकःचा जक
च्वनाः श्रमण घर्म यानाच्वन ।

अन च्वं च्वं वं भिक्षा विज्याःह्य प्रत्येकबुद्ध लुमंकल,
वसपोलया निवासस्थान लुमंकल । थः न अर्थेहे प्रब्रजित
भेष कयाः सुनानं मांसइक सरासर थ गु राज्यं पिहां वनाः
हिमालय वन ।

थ्व जातक कनाः ह्लापा नं महाभिनिक्रमन यानागृ खं
कनाबिज्यात । थन समुद्र रक्षक देवी उत्पलवर्णा खः । थुकथं
उत्पलवर्णा बोधिसत्त्वलिसे होनावल ।

साम जातक

भगवान् बुद्धया शासनय् छह्य साहुया काय्, अत्यन्त
श्रद्धां प्रब्रजित ज्ञयाच्वन । वया बौह्य तःमिह्य खः । तर
व्यपारं दानाः घन फुक फुनाः नयेहे मखनाः फोनाः नयेमाल ।
व खं व भिक्षुं सियाः थमं भिक्षा वनाः मां-बौपि लहित ।
अले व भिक्षुया थः नयेगु चाःमचाः जुयाः गंसि जुल । पासा-
पिसं गंसि जुउगु कारण नेन । वं थःगु खं व्यावकं कन ।
अले अमिसं भिक्षुपिनि पात्रं गृहस्थ लहिइ मजिउ घइगु
विनयया खं कनाः न्वानाः वयात भगवान् याथाय् पंकल ।
बुद्धं वयाके नेन- 'खःला भिक्षु ?' । 'खः भन्ते' । 'छं
सुइत सुइत लहिनागुले ?' । 'जि मां-अबुपिन्त' । बुद्धं

वयात प्रोत्साहन बिडकथं थथे भ्राज्ञा जुल “साघु साघु” घक्काः सोको साघुकार विद्याः “जि नं ह्वापां मां, बौपिनिगु सेवा याना, प्राः छं नं जि थें हे यात” । थुलि घयाः ध्व जातक कनाविज्यात ।

ह्वापा छगुउ गांयापि, मां, वी, काय्, स्वम्हं वल्पलघारी श्रमण रूप्य् प्रब्रजित जुयाः, हिमालय्य् च्वनाः, मैत्री ध्यान भावना यानाः, फलमूल आदि नयाः जीविका यानाच्वन । अमिगु मैत्री ध्यान भावनाया प्रभावं अमित अन जङ्गलय् नं सुं वनजन्तुतय्गु भय मदु ।

ह्वात्थं थें वनय् फलमूल खाःवंबलय् विषालु सर्प छह्वा-स्यां सासः ल्हाःगु मिखाय् लानाः मांह्य व बौह्य निह्वास्यां मिखा कां जूल । काय्म्हं मांबौपिन्त माःकथं माको सेवा यानाच्वन । वया नां स्वर्णमाम । अन च्वपि चलात वयागु निमित्त सात थें खः । माःमाःगु कोबुइका ह्ये नं जिउ । लः घः नं अमित कोबुइका हःसां जिउ ।

छन्हु व सामकुमार लः घः निगः चलातय् ह्यय् दिकाः थमं ल्हाःतं ज्वनाः लः काःवनंत खुसिपाखेर स्वयाः वना-च्वन । उगुहे इलय् शिकार वःह्य जुजु छह्य चाःचाः हिउ-हिउं अन थेंकाः सिमाय् सुलाः शिकार यायेत स्वयाच्वंगु जुयाच्वन ।

वं अमित खनाः विचार यात— थन जङ्गलय् थुलिमछि चाःहिला वयेघून आःतक छह्य नं मनू मखं, ध्व सुजुइ’ घक्काः

कौतुहलबस वं विष दुगु वाणं कयकल । व वाण सामकुमारया
 ल्हाःतय् कयाः पिने फोचालावन । वं कयकूमह सुं मखनाः
 जितः थव सुनां कयकल ? जि थन बेरी सुं मदु । जिगु थव
 ला, हि, सुइतं ज्याय् खेले दुगु नं मखु, जितः स्यानां छु
 याये ? जिला सिइगु हे जुल तर जि मिखां मखंपि मांबौ-
 पिसं दुःख सिइगु जुल घकाः खोखों फिदी भचा माथं वंकाः
 मांत्रौ दुपाखेर फुस लाकाः गोतुल ।

व खोःगु , वइगु दुःखया खँ नेनाः सुलाच्चंहा जुजुं सह-
 यानां सहयाये मफयाः न्ह्योने वनाः जि कयकागु घयाः थःगु
 परिचय विद्या क्षमा फोन । वं नं थःगु परिचय विद्याः जुजुयात
 थः मांवीपि लहीमाःगु खँ ल्हाल्हां व बेहोश जुल । व जुजुं
 सामया ह्य छम्हं थिया स्वयाः सित घकाः भाःपाः लाय्ला-
 बूयाः खोल ।

उगु इलय् गन्धमादन पर्वतय् बहुसोदरी घइह्य देवकन्या
 दु । व स्वर्णसामया ल्हयगुउ जन्म ल्हापायाह्य मां जुयाच्चन ।
 वं ल्हापाया जन्मयागु पुत्र स्नेहं ह्लित्थं वइगु चिउताः तया-
 च्वंगु खः ।

उखूनु नं वं अन स्वःवलय्, अनयागु स्थिति ब्याक्कं
 खन । अले व देवकन्या जुजुं मखंक आकाशय् च्वनाः जुजुयात
 सम्बोधन यानाः घाल- “छं त थंगु मखुथे दुष्कर पापकर्म
 यात । आःखूनु शीलय् च्वनाः” सुकर्म यानाः स्वर्गय् वनेगु
 स्व । वया मिखां मखंपि मांबौपिन्त सेवा याःहुं ।”

आकाशवाणी जुयाः घाःगु देवताया वचन नेनाः 'खः'
घकाः भाःपाः तुरुन्त लः घः जोनाः पर्णशालाय् वन । लुखाय्
पलाः तयेव हे बौम्हं काय्या पलाः मखू घकाः सिङ्काः नेन ।
जुजुं खःगु खं कनेहे माल । मांबौ निम्हं खोखो जुजुया त्हाः
ज्वनाः काय्याथाय् बल ।

मांम्हं काय्या ह्यछम्हं थियास्वत । नुगःपा ववाःनिगु
चायेकल । जि काय् मसिङ्नि, बिषं जक बेहोश जुयाच्चंगु
घकाः सिङ्काः ह्यपु श्लोक बोनाः सत्यक्रिया यात । बौम्हं
नं वहे शब्दं सत्यक्रिया यात । अले साम मूपुलाहल ।

स्वयं देवकन्यां नं थुगु प्रकारं सत्यक्रिया यात— “जि ध्व
गन्धमादन पर्वतय् वास यानाच्चनागु ताकालं दत । थुलिमच्छि
थन च्वनागु इलय् ध्व सामति योह्य मेह्य जि सुं मदु,
यदि जिगु ध्व वचन सत्य खःसा ध्व सत्यवचनया प्रतापं
जि काय् स्वर्णसामयाके च्वंगु विष याकनं नाश जुइमा’
घकाः करुणादं स्वरं सत्यक्रिया यासेलि स्वर्णसामकुमार
वाथाक्क दन ।

देवकन्या उत्पलवर्णा, स्वर्णसाम जिहे खः घकाः आज्ञा
जुयाबिज्यात । थुकथं बोधिसत्वयात ग्वाहालि यानावल ।

खण्डहार जातक

देवदत्तं अजातशत्रुयात कु-सल्हा वियाः बौ विम्बिसार-
यात स्याकेघुंकाः हानं वं बृद्धयात नं स्यायेगु ग्वसाः ग्वया-
च्चंगु खं ल्हानाच्चंगु तायाः वसपोल बुद्धं ‘आः जक मखू

भिक्षुपि, ह्लापा नं व देवदत्तं जितः स्यायेतेगु दु' घयाः ध्व
जातक कनाबिज्यात ।

ह्लापा छगुउ समयय् वाराणसीयात पुण्यवती घाइगु
जुयाचवन । अन वसवती जुजुया काय् एकराज घइम्हं राज्य
यानाचवन । वं थः तःधिकःह्य काय् चन्द्रकुमारयात उपराजा
यानातल । 'खण्डहार' घइह्य ब्राह्मण पुरोहित जुयाचवन ।
वइत 'पण्डित' घकाः न्यायाधीश नं यानातल । वं घुस नयाः
त्याके माःह्य बूकाः, बूके माःह्य त्याकाः निसाफ गायेगु
यानाचवन ।

छन्हु मुद्दां ब्रुउह्य मन् छह्य अन्याय जुल घकाः न्याया-
धीशयात वोविब्युं वयाचवन । वं जुजुया सेवाय् वनेत वयाचवंह्य
युवराजयात खनाः पालि भोपुयाः खोयाः थःगु खं ब्याक्कं
कन । राजकुमारं न्यायालयय् बोनायंकाः मुद्दा सोयाः वइत
त्याकेमाःगु खंकाः त्याकाबिल । अथे बांलागु निर्णय जुउगुलि
सकलें खूशी जुयाः, साधुकार बिन्निउं वयाचवन । अपि हालाः
साधुकार बियावःगु सः तायाः जुजुं नेनाः खं थुइकाः राज-
कुमारयात हे न्यायाधीश यानाबिल । अननिसें राजकुमार
खण्डहारया शत्रु जुल ।

जुजुं ह्यगसय् स्वर्ग खन । स्वर्गयागु वा बांलाःगु थाय्,
अनेनेगु सुख सम्पत्ति आदि स्वयाः, स्वर्ग वनेगु इच्छा जुयाः
'छु दान पुण्य या.सा स्वर्ग वने दइ' घकाः खण्डहारयाके
नेन । वं विचार यात- 'आःतिनि जिह्य वरी मोचकेग
उपाय दत ।' अले वं जुजुयात घाल- "महाराज ! अति दान

बियाः, भ्रवध्यपिन्त बध यानाः पुण्यवान्पि स्वर्ग वनि ।”

जुजुं— “अति दान घड्गु लू ? ध्व लोक्य् भ्रवध्य घड्गि सु ? ध्व गथे खः जितः बालाक कं, जि यज्ञ याये, दान बिड ।”

वं मतिड् लुड्कल— ‘युवराज छह्रासित जक घाल घायेव तंमोयाः घाःथं च्वनि,’ घकाः आपाःसित वयंक घाल— ‘हे राजन् ! ध्व ज्या याकु, ह्लापां थः योपि तःघिकःपि काय्पि, अथेहे कलाःपि, म्हाय्पि, देशवामी भिपि गृहपतिपि, अथेहे भिभिपि सल, किसि, दोहं आदि दको प्यह्य प्यह्य माः । थुपि फुक स्यानाः यज्ञ यायेमाः ।”

मूर्खह्य जुजुं स्वर्ग वनेगु आशं यज्ञ यायेत आज्ञा बिल । खण्डहारं मन् दुहां पिहां जुड् मजिड्क वालं चिके बिल । तः-धंक यज्ञ दयेके बिल । यज्ञ यात ।

सर्वप्रथम युवराज चन्द्रकुमारयात स्यायेत यज्ञया न्होने तयेयंकल । थथे दाजुयात स्याये त्यंगु खनाः दकलय् चिघि-कःह्य शैलीकुमारी घड्गु मचां सहयाये मफयाः दाजुयात स्याकेमते घकाः बीया पालिड् ग्वारातुलाः खोल । हानं चन्द्र-कुमारया काय् वासुल नं बाज्याया पालिड् भोसुनाः अनेक प्रकारं बन्ति यानाः खोल । अले जुजुया नुगलं सहयाये मफुत । थः छय् घय्पुनाः घाल— “खोय्मते पुता ! छं बीयात तोता बिड” घयाः “कुमारपि तोता बिउ, जितः काय्पि बलि बिड-माःगु यज्ञया आवश्यक मडु ।”

ध्व सः तायेव खण्डहार वाथाक्क दनावयाः तमं जुजुयात घाल- "जि ह्लापाहे घयाः 'ध्व यज्ञ याये थाकु' घकाः । छको काय्पि जोना हइगु, हानं तोता छोइगु, थजाःह्य ग्याफर नं स्वर्ग वनिला, यज्ञ यायेगु ई जुल का नु" घकाः जज्ञ यायेथाय् तये यंकल ।

युवराजया कलाः चन्द्रादेवीं सत्यक्रिया यानाः व परिषद् चाःचाः हिहिउं विलाप यानाच्चन । थूगु घटना इन्द्रं खंकाः क्वाःगु नंग्वारा जोनावयाः जुजुयात ख्यानाः वन्दीत फुक तोतके बिल ।

जुजुयागु ब्रन्धन मदुसेलि मनूत सकलें दुहां वनाः सकस्यानं चा छर्पांचं छर्पांचं जक कय्काःहे स्यानाबिल । हानं जुजुयात नं स्यायेत वंबलय् युवराजं घय्पुनाः स्याके मबिउ । सकलें तंचायाः हाल- "स्याके बिइ मखूसा राज्यला याके बिइमखु । ध्वइत चाण्डाल यानाः चाण्डाल वसतं पुंकाः शहरं पितिनाः, चाण्डाल त्वाल्य् वाये यंकेमाः ।" सकलें जानाः वयात राजकीय वसः तोकाः चाण्डाल वसतं पुंकाः छेल्य् ह्यासुगु म्वाथलं चिकाः देशपिने चाण्डाल त्वाल्य् वाये यंकल ।

वसपोल बूद्धं ध्व जातक देशना यानाः व खण्डहार देवदत्त खः । चन्द्रकुमार जिहे खः घकाः भ्राज्जाजुयाः मेपिनिगु नं नां कंकं शैलकुमारी उत्पलवर्णा घकाः कनाबिज्यात । थुकथं उत्पलवर्णाया बोधिसत्त्वलिसे दाजु केहेया सम्बन्ध दुगु खं कनाबिज्यात ।

भूरिदत्त जातक

छन्हु उपोसथया दिनय् उपोसथ शील कयाः, धर्म श्रवण याःवःपि उपासकपिके भगवान् बुद्धं “उपोसथ व्रत कया-पिला ?” घकाः नेनाविज्यात । अमिसं खः भन्ते घकाः लिसः बिइव “साधु साधु घकाः साधुकार बिद्या, “आःला उपदेश बिइह्य बुद्ध द्गु ई, त्हापा बुद्ध शासन मद्गु इलय् नं पण्डित-पिसं उपोसथ व्रत पालन यानाच्चन” घकाः ध्व जातक कना-बिज्यात ।

त्हापा छगू समयय् छह्य राजकुमारया नागिनीया ले समुद्रजा' घइह्य-न्ह्याय् छह्य दत्त । वं व समुद्रजायात महा-प्रतापीह्य धृतराष्ट्र नागेन्द्रयात्त विल । वहे नागकुलय् बोधिसत्व नाग जुयाः जन्म जुल । बोधिसत्व समुद्रजाया निह्यह्य काय्, वइत दत्त घकाः नां तल । लिपा देवराज इन्द्र वइगु प्रज्ञा-ज्ञान खनाः खुशियुयाः वं भूरिदत्त नां तल ।

बोधिसत्व क्रोधी स्वभावगु नाग योनिइ जन्म जुयाः नं वं थःगु शील तनी घकाः न्ह्याह्यस्यां न्ह्यागु धाःसां छु हे मयासे सहयानाः उपोसथ व्रत पालन यानाच्चन । तर नागभुवनय् ध्यान भावना यायेत अनुकूल मजुउ । अन नृत्य, गीत, वाद्य आदियागु सःजक आपालं ताय्दयाच्चनिगु । उकि व भूरिदत्त मनुष्य लोकय् वयाः छथाय् एकान्तगु प्ररष्यय् तःमागु सिमा छमाया कोय् चवनाः ध्यान भावना यायेगु यानाः उपोसथ व्रत पालन यानाच्चन ।

छन्हु छह्य सपेरो खंकाः वइन जोनाः, दायाः, हानं तप्यंक
 तयाः गेलेगेले यानाः, छु यानाः सने मफइ उकथं सास्ति यात ।
 बोघिसत्वं 'थःगु उपोसथ व्रत त्वाःदली' घकाः भतिचा जकनं
 ऋघ पिमकासे 'जित। ला कूक तानाः, दायेका नःसां मिखा
 कनेमखू' घकाः अघिस्थान यानाः, शारीरिक कष्ट सहयानाः,
 थःगु पारमिता लुमंकाचवन । सपेरां आःला थ्व सने मफुन
 भाःपाः थःगु थलय् सोथनाः, गां-गामय् त्वाःत्वालय् सर्प प्याखं
 वयंजुल । भूरिदत्तां, थ्वं घनया लोभं थथे याःगु घकाः थुइकाः
 थ्वइत तःमि यानाबिइ घकाः सपेरां घाःघा.थं त सक तःघिकः
 जुयाः, चिइघिकः जुयाः, ह्याउं वाउं आदि रङ्गीचङ्गी नाना
 रङ्ग जुयाः गोगः छर्चो दुह्य जु घाल वोगः हे छर्चो दुह्य जुयाः
 विविध रूपं प्याखं हुयाकेन । नागयागु अजागु चमत्कार
 सोयाः सकलें लय्तायाः सकस्यानं यको यको दां तयाबिल ।
 वं लखंलख् दां कमाय् यायेधुंकल । आःला तोताबिइ जुइ
 घइगु आशा जक जुल । तर वं अर्भं लुंयागु थल दयेकाः उको
 नाग तयाः थःनं वांबांलाःगु वसतं पुनाः चाःषाः हुहुं लाय्कु-
 लिइ ध्यंक वन । *Dhamma.Digital*

उखेर मांह्य समुद्रजां—' भूरिदत्त मवःगु लच्छि दत घकाः
 काय्पिन्त खोयाः घाल '। प्रले भूरिदत्तया दाजू छह्य, किजापि
 निह्य, स्वह्य दाजूकिजापिसं दिशा दिशाय् वनाः माःवनेगु खं
 कोछित्त । दाजूह्य सुदर्शनं विचार यात— "प्रब्रजितपि मनूतय्
 यो, श्रद्धाभक्ति तइ" । वं ऋषि भेष कयाः मनुष्य लोकय्
 वनेगु यात । अमि अर्चो-मुख घइह्य चमाजूया म्हाय् केहे

दु । वया दाजु भूरिदत्तयाके अत्यन्त स्नेह दु । वं घाल-
 “दाजु ! जि नं वये” “छ गथे वनेगु जि ऋषि भेष कयाः वने
 तेना” “जि चिच्चाधिकःह्य व्याचिया मचा जुयाः छंगु जताय
 दुने च्वनावये” । जिउ घयाः बोनायंकल ।

सुदर्शन नेन्यं वं वं लायकुलिइ थन । गन सर्प प्याखं केने
 तेंगु छः । सर्पत गरूड दुयाय ग्यानाः प्याखं हुइमख्, थः थितिपि
 दुयाय मछालाः प्याखं हुइमखुगु जुयाच्चन । वं थः दाजु
 सुदर्शन खनेवं व्वां वनाः दाजुया पालिइ ग्वाराग्वारातुलाः
 खोल ।

अलम्बनं (सपेरां) लिक वनाः नेन- “न्यातला ?”
 ‘मन्याः’ घयाः सुदर्शनं ‘विष हे मदुह्य सर्प’ घकाः हेबाय् चबाय्
 यात । अले व अलम्बन तं चायाः ‘छन्त ध्व नागं न्याकाः भस्म
 यानाविइ’ घकाः फूति यात । सुदर्शनं- “जि नं छन्त उग्र
 तेज दुह्य अर्ची-मुख घइह्यस्यां न्याकाः भस्म याये” । थुलि
 घयाः जनताया न्ह्यांने थःगु ल्हाःतं जताय् पिया, “हे अर्ची-
 मुखी ! पिहां वा” घकाः थः केहे सःतल । दाजुया सः तायेव
 अर्ची-मुखी जताय् दुने च्वनाः तं म्वको ब्यां सलं हालाः पिहां-
 वयाः दाजुया बोहल्य जुत अनं पाल्हातय् तिन्हुया वयाः स्व-
 फुति विष ल्होयाः दाजुया पाल्हातय् तयाः जतायत् सुउवन ।

सुदर्शनं व विष ल्हाःतय् तुं तयाः नेन, का आः ध्व विग
 गन तयेगु ? न्ह्याथाय् हे तःसां थुकि भस्म याइ, जलय् थलय्
 गनं नं तयेमजिउ । तर अन ध्व याये घइगु लिसः सुइगु मदु ।
 अले सुदर्शनं गाः स्वगाः म्हुइके बिल । छगालय् सी थन,

मेगुलिइ दिव्यौषधि थन, दथूगु गालय् सकतां वासः थनाः
उकिइ बिष तल । व बिष तिक्कि ननेव हे मि ज्वाला जुयाः
थहां वल । अले सौ दुगु गालं ल्हानाबिल । हानं मि थहां वल ।
अले दिव्यग्रीषधि नं जुक्क छोयेधूसैलि बल्ल मि सितः ।
अलम्बायन मिया भचा तापाक दनाच्चंहा वइत व बिष छोगु
मिजलं ववानाः ह्यय् छेंगू चोतुलाः कुष्ठरोग जुल । अले व
यानाः “नागराजायात तोताबिइ” घकाः स्वँको चिल्लाय्
दनाः हाल ।

बोधिसत्व व रत्नमय सुवर्णपिलां पिहां वयाः बांलाक
तिसा वसतं तियाः देवराज इन्द्र थं च्वक दन । सुदर्शन व
अर्ची-मुखी नं अथहे दन । अले सुदर्शनं जुजुयात धाल-
“महाराज ! जिपि ह्यासिउला सुया काय्पि ?” जुजुं “हाम-
सिउ” । “जिमि ह्यासिउ सा, काशीराजया म्हाय् समुद्रजा
धृतराष्ट्रयात बिउगुला लूमनि जुइ” । “लूमं वला जिमि केहँ
खः” । “जिपि वया हे काय्पि खः, छि जिमि पाजु” । एव
थनं तुं दिके-

Dhamma.Digital

वसपोल बुद्धं एव जातक कनाः, ह्लापा यः क्रोध स्वभावगु
नागयोनी जन्म जुयाः नं क्रोध भचाहे पिमकासे उपोसथ शील
पालन याना घकाः उपोसथ व्रतयागु गुण वर्णन यानाः उपोसथ
शालय् च्वपि उपासकपिन्त उपदेश बियाबिज्यात । एव
जातकय् अर्ची-मुखी उत्पलवर्णा खः । थुकथं उत्पलवर्णा
बोधिसत्वसिसे होना वल ।

महा उम्मग जातक

भिक्षुपिसं तथागतया विविध प्रज्ञायागु प्रशंसा यानाः खं
लहानाच्चंगु नेनाः धसपोल बुद्धं- “हे भिक्षुपि ! तथागत आः
जक प्रज्ञावान् मखू. ह्लापा बुद्धत्व लायेत प्रयत्नशील जुयाच्च-
बलय् नं प्रज्ञावान्” धयाः ह्लापायागु थूगु जातकया खं कना-
बिज्यात ।

ह्लापा मिथिलाय् वेदेह घइह्य जुजुं राज्य यानाच्चन । व
जुजूया प्यह्य पण्डितपि दु- सेनक, पुकुस, काविन्द, देविन्द
धयापि ।

छन्हु जुजुं अद्भुतकथं ह्यगसय् खन । जुजुं पण्डितपि
सःताः नेन । सेनकं स्वप्न लक्षण स्वयाः घाल । घन्दा कया-
बिज्याये मो, छःपिन्त भिगु हे जुइगु खः, जिपि प्यम्हं बुलुसे
चोंक ज्वाल्ल थिइह्य मेह्य न्याह्यह्य पण्डित उत्पत्ति जुइ ।
जुजुं नेन- “गन, गथे, गबलय् उत्पत्ति जुइगु ? । थउं
मांया गर्भय् च्वनला, अथवा मांया गर्भं पिहां वल ला ?”

मिथिलाय् प्यंगुउ दिशाय् प्यंगुउ गां दु । व प्यंगुलिइ
प्राचीन यव मज्झक घइगु गामय् श्रीवर्धन घइह्य महाजन
दु । वया कलाः ‘सुमनादेवी’ घइह्य दु ।

बोधिसत्त्व त्रयोत्रिंश भुवनं च्यूत जूयाः सुमनादेवीया
कोषय् च्वं वःगु जूयाच्चन । गुगु इलय् जुजुं स्वप्न खंगु खः ।

भिला दसेलि सुमनादेवीं यारुंक हे काय्मचा बुइकल ।
व मचाया ल्हाःतय् वासः म्हूचिनातःगु दु । मांम्हं ‘ध्व छु’

घकाः सोत । मचां घाल- “ध्व वासः मां, ध्व वासः
 न्हागु रोगयात नं जिउ । पुलांपुलांगु रोग हे लाइगु खः” ।
 (बोधिसत्त्वं ब्रह्मं खं ल्हाःगु स्वंगू जन्मय् दुगु जुयाच्चन) ध्व
 खँ श्रीवर्धनयात कन । व तसकं खुशी जुल । वया ह्यय्दंतक
 नं मलाःगु छ्चोस्याःगु त्वय् नं लात ।

श्रीवर्धनं- थोइत कुलवंशकथं नां छुइ माःगु हे मखु
 थमं हे नां जोनाःवगु दु’ घकाः ‘महोषघकुमार’ घकाः नां
 छुत ।

व मचायागु जान्या पहः स्वयाः, महाजनया मतिइ थथे
 लुल- “ध्व मचा साधारणह्य मखु । ध्व याकःचा जक ब्रुउगु
 खइमखु । ध्व गामय् ध्व ब्रुउखूनु सुया सुया मचा ब्रुउगु दु”
 घकाः छेँखालिसे स्वके छोट । वहे दिनय् व गामय् दोछिह्य
 काय्मचात ब्रुउगु जुयाच्चन । थुपि सकलें जि काय्या पासापि
 घकाः अपि दोछिह्यसितं थः मचाया ज्वरां तिसा वसः दयेकाः
 बिइके छोट ।

मचात तःघिकः जुजुं वल । अपि छथासं हे ह्यितइगु
 जुल । ह्यिताच्चनिबल्य् वा वइ, फय वइ, अले ब्वां ब्वां
 ब्रिसिउं जुइमाः । महोषघं ह्यितेत तःघंगु हल छगू दयेकेगु
 विचार यात । कःमि नायो सःताः घाल । तर कःमि न योलं
 दयेकुगु नक्सा वइत मयो, उकि थमंहे थःपिन्त माःमाःगु ज्वलं
 थाय्-थासय् तयाः नक्सा दयेकाः तःघंक ‘हल’ दयेके बिल ।

अन अपि मचात ह्यिताच्चनिबल्य् सुं त्वाना वःसा

महोषधया मिखा हिते तोताः अमिपाखेर वनिगु । अमिके
 न्यनेनिने यानाः त्याःबू नं सिद्धदयेकाबिद्गु जुयाच्चन ।
 महोषधया निर्णय बांलाःगु खनाः अन गांयापि मनूतय् सुंलिसें
 ल्वापु ज्लकि अन वयाः ल्वापुया खं कं वद्गु । वं खं बांलाक
 नेनाः ल्वापु कोछिनाबिद्गु । अथे जुजुं व थाम् ह्यात्यगु थाय्
 जक मखसे न्यायालय थें जूल ।

जुजुया थः म्हंगु खं लूमन । अले जुजुं प्यह्य पण्डितपि
 प्यंगुउ दिशाय् छोयाः न्याहह्य पण्डित गन बुउगु दु मायेके
 छोत । पूर्वं द्वारं पिहां वनाः माःवंह्यस्यां महोषधं दयेकातःगु
 ह्यात्यगु थाय् खन । व पण्डितं व थाय् स्वस्वं—‘अहो! ध्व थाय्
 सु जक पण्डितह्य कलाकारं दयेकुगु जुइ’ षकाः अन न्ह्योने दुपि
 भनूतय्के नेन । अमिसं “फलानाया काय्, फलानाम्हं थःत
 माःकथं थमं हे नक्शा क्रियाः थःपिनि ह्यात्यगु थाय् दयेके
 बिउगु, व मचा तसकं हे पण्डितह्य । वं थुकथं थुकथं ल्वापु
 ज्यंकइगु” घइगु आदि खं कन । पण्डितं नेन “ब मचा गोदंति
 दत ?” अमिसं— “न्ह्यदं दत” घाल ।

पण्डितं जुजुया म्हंगु दिन त्याःख्यानाः व दिन नं ह्य्यदं
 हे दुगु जुउगुलि पक्का ध्वहे मचा न्याह्यह्य पण्डित जुइ षकाः
 विचार यानाः ब्यात्रक खं तथाः जुजुयात पौ ख्वत ।

शास्त्रअनुसारं स्वप्न लक्षण तप्यंक केनेचुंकुह्य सेनक
 पण्डितं थःगु प्रधान पण्डितत्वय् किचलं दाइ घइगु विचारं
 ‘थुलि यायेवं पण्डित जुइला, उलि सिइवं नं पण्डित जुइमखु’

घड्गु आदि खँहानाः महोषघयात पण्डित नालेगुलिइ न्हेपना-
चवन ।

जुजुं अनेक प्रश्न यानाः परीक्षा यायेगु कुतः यात । प्रश्न थुकथं
सात बाल- प्रश्न १, गद्रभ- प्रश्न २, उन्नीस- प्रश्न ३, कक-
ण्टक- प्रश्न ४, श्री कालकण्ठी- प्रश्न ५, मेण्डक- प्रश्न ६,
श्रीमन्द- प्रश्न ७, छत्रपथ- प्रश्न ८, रत्न आदि प्यंगू चोर-
प्रश्न ९, खद्योत पनक- प्रश्न १०, भूरि- प्रश्न ११, देवता-
प्रश्न १२, पञ्च पण्डित- प्रश्न १३, आदि ।

थुगु प्रकारं जुजुं महोषघयागु तीक्ष्ण बृद्धि परीक्षा यानाः
वइत आपालं मान पदवी वियाः ऐश्वर्य्य तयातल । वं नं
माको जुजुयागु सेवा यानाचवन । वं थःगु प्रज्ञावलं देशयागु
रक्षा जुइकथं, लाय्कूयागु रक्षा जुइकथं, जुजुयागु रक्षा जुइ-
कथं माःमाःगु थासय् माःमाःकथं सुं शत्रु वये मफइकथं
व्यवस्था यात ।

उगु इलय् चुलनी ब्रह्मदत्त जुजुं जम्बूद्वीपय् थःगु एक छत्र
राज्य यायेगु इच्छां, विदेह छगु तोताः मेगु व्यावक देश त्याकाः
जुजुपि सकलं थःगु अधीनय् तयेघुकल । महोषघ पण्डित
दुगुलि अन त्वाःवये मछालाचवन ।

लिपा केवट्ट पण्डितयागु अनुमति, सल्हा कयाः थः अधीनय्
दयेघुं कुपि सच्छिह्य जुजुपि अनुयायी बोनाः, थःगु सैन्यपि व
अमिगु सैन्यपि आदि आपाः सैन्यबल जोनाः चुलनी ब्रह्मदत्त
जुजु मिथिलाय् विदेह नगरं भचा तापाक छाउनि दयेकाः
चवनाः पौ छोयाहल ।

महोषधं देशय् शत्रु दुहां वये मफइकथं थायथासय्
भा.कथं व्यवस्था यानातःगु दुगुलि अपि ग्यानाः बिसिबने
माल ।

हानं लिपा चुलनी जुजुं विदेह जुजुयात थः म्हाय् बियाः
सन्धि थायेत सन्धिपत्र छोयाहल ।

व नं महोषधं गुप्तचरपाखें षडयन्त्र घकाः सिद्धकाः सन्धि-
पत्रया लिसः बांलाक च्चयाः, जुजु यंकेत ह्यापां थःनि घनाः
छेनि दयेकःवन ।

अन केवट्टया सल्हाकथं स्वयम्बर सभाय् विदेह जुजु व
महोषध पण्डित निम्हं स्वायेगु रघसाः रवयातःगु जुयाच्वन ।
व खं महोषधं सिद्धकाः वहे स्वयम्बरयागु ज्याया अलमलय्,
जुजुया मां, जुजुया कलाः नन्दादेवी, काय् पञ्चाल चण्ड,
म्हाय् पञ्चाल-चण्डी आदि प्यम्हे स्वयम्बर सभाय् वनेगु
घकाः सुरंगं यंकाः दुने बांलाक छायापातःगु कोठाय् तयाः थः
जुजु सःतः वन ।

विदेह जुजुयात सेनक आदि पण्डितनापं सुरङ्गय् दुत
यंकाः पञ्चाल-चण्डी जुजुया ल्हातय् लःल्हानाः 'गृह्यस्या निति
छःपि बुलिमछि दुःखसियाः थन बिज्याःगु खः वहे पञ्चाल
नरेश चुलनीया म्हाय् थव पञ्चाल-चण्डी खः' धयाः लःषाः
हायेकाः अभिषेक बियाः 'थव छःपिनि ससःमां, थव ससःषजि,
थव ससःकिजा, थव छःपिनि रानी हे जुल' घकाः परिचय
बियाः थमिन थः मां, थः किजा थें बांलाक बिचाः याना-
बिज्याहुं बयाः सुरङ्गया गुप्त द्वारं पित यंकाः खुसितक थः नं

लिउलिउ वन । अमित डुङ्ग'य् तथा: विदेह्य् छोया: थ:थ:गु
निवासस्थानय् याउँक खवन ।

कह्लय्कुन्हु सुथ'निसें चूलनी जुजु कवचंकिवचं पुना:
तलवार आदि जोना: थ: शत्रुपि विदेह जुजु व महोषधं निम्हं
स्यायेगु मौका दत धका: हर्ष यानाचवन । अन अजा:गु स्थिति
सोसों थ: चोनागु बारदलिइ इधुउ थिधुउ जुजुं महोषधं जुजु-
यात हेबाय्चबाय् याना घाल- “हे राजन ! आम घनुष,
तलवार आदि छु यायेत ? छं षडयन्त्र सिइधुकल, आम
गर्जना सिति वन” घइगु आदि वइगु अपशब्द नेना:, तन चूर
जूया: अवश्य थवं विदेह जूजूयात विसिके छोयेधुकल जुइ,
थन थनेधुकुहा शत्रुयात विसिकेछोत । निहासिगु वण्ड
थवइत हे बिइगुका घया: “थवइत ल्हा:, तुति, ल्हाय्पं आदि
घेना: दायेके वह:गु ला थें थवइगु ला नं दायेकि” घाल ।

महोषधं- “यदि जित: थथे या:सा विदेह जुजुं छं काय्-
यात, छं म्हाय्यात, छं कला:यात, छं मांयात नं अथेहे याइ”
युलि घया: वं जूजूया ख्वा: स्वया: विचार यात, नन्दादेवीयागु
रूपया वर्गान यात । हानं अमित यंकागु सुरङ्गया वर्गान यात ।
उहा नन्दादेवीसहित राजमाता, राजपुत्रपि नं जि थन बोना
हयाबिइ धका: आश्वासन बिल ।

जूजूया मन भचा थातय् व: थें च्वंगु सिइका:, नन्दादेवी
बोनायंकागु सुरङ्ग सोबिज्याये ला ? घया:, सच्छिह्य जूजू
लिसें चूलनी जूजूयात सुरङ्ग केने यंकल । अन अलंकृत कोठा,

सभागृह आदि सुरलोक थें च्वंक बांलाःगु थाय्-थासय् क्यँक्यं थनं हे विदेह जूजु छःपिनि परिवारपि बोनाः मिथिला बिज्याःगु घकाः विदेह जूजु वगु लँ फुक केन । अन स्वस्वं वँगु खँ नेनाः चूलनो जूजु मनय् तल । थजा ह्य पण्डित दुगु विदेह नगरवासी-पि अति हे भाग्यमानी घकाः पण्डित महोषघयात चूलनी जूजु येकल ।

प्रज्ञावान्ह्य महोषघं जूजुयागु मनस्थिति विचार यानाः थमं लुखाया कोसं दिकातइगु तरवार ल्होनाः जूजुया ल्हाः ज्वनाः जूजुयात ख्याये थें यानाः घाल- “थव व्यावक जम्बुद्वीपय् राज्य सुइगु ?” जूजु ग्यानाः, “पण्डित ! राज्य छंगु” हानं अभय नं फोन । वं तरवार जूजुयात बियाः घाल-“महाराज ! यदि जितः स्यायेगु इच्छा दःसा, अभय बिइगु इच्छा दःसा अभय बियाबिज्याहुं ।” “पण्डित ! छुं चिन्ता काये मो, जि छन्त ह्यापाहे अभय बिइधुन” घयाः निम्हं परस्पर द्वेषरहित जूयाः निह्यस्यानं तलवार थियाः पाःफ्यकल ।

चूलनी जूजु महोषघयात थःथाय् हे वा घकाः यको आग्रह यात । तर महोषघं विदेह जूजुयात तोताः वयेगु खँ मन्यं । अथे जूउसा जूजु परलोक जूइव वा घाल, म्वाना-च्वंसा जिउ घयाः महोषघ विदेहय् लिहां वल । अन थंकाः चूलनीया परिवारपि स्वम्हं सम्मानपूर्वक लित छोयाहल ।...

पाञ्चाल-चण्डीया काय् भिदं नं दत, विदेह जूजु परलोक जुल । महोषघं भिदं दुह्य राजकुमारयात राज्याभिषेक बियाः थः चूलनी जूजुयात वचं बियावया थें उत्तर पाञ्चाल वनेत

बिदा काःवन । मचाह्य जुजु, मांह्य पञ्चालाचण्डी निम्हं
गुलिखे हालं खोलं नं थःगु कबूल पूर्वके माः घइगु विचारं
थः परिजन मुंकाः उत्तर पाञ्चाल वहे वन ।

महोषघ वःगु खनाः गथे घया अथेहे थःगु वचन पूर्वकः
वल घकाः चूलनी जूजु खुशी जुल । वइत मान सत्कारपूर्वक
स्वागत यानाः बांलाक तयातल ।

उगु समयय् अन भेरी घइह्य परिव्राजिका पण्डिता,
विदुषो छह्य लायकुलिइ ह्लित्थं भोजन याकातःगु दु । छन्हु व
भोजन यानाः पिहां वःह्य, महोषघ जुजुया सेवाय् वःह्य अपि
निह्य चुकय्सं घोदुल । अमिसं थिथि ह्यमसिउनि, नां जक
नेनातःगु दु । महोषघं प्रव्रजित खंगूलि नमस्कार घात । भेरीं
पण्डित घा ह्य थोहे जुइ यदि थ्व पण्डित खःसा थूइका काइ
घकाः ल्हाः भाषं नेन- वं पण्डितयात थःगु ल्हाः चर्ककाः हानं
म्हुचिना केन । पण्डितं ल्हाः म्हुचिन । हानं वं थःगु छेनय्
ल्हाःत पिल । वं थःगु प्वाथय् पित्तुपिल । थुलि ल्हाः भाषं
खं ल्हानाः परिव्राजिका थःगु आश्रमय् वन । महोषघ जुजुया
सेवाय् वन ।

नन्दादेवीया महोषघ खनाः तंमोगु मलंनि । उकि वं
भ्याह्य राजप्रिया मिसातय्त- “छिमिसं महोषघयागु दोष
मात्तुमालाः व दोष केनाः जुजुया मन हीकाबिइगु” ज्या
धानातःगु जुयाच्चन । उकि अमिसं महोषघयागु चो माला जुजुं
अमिगु ल्हाःभाय् खं इयालं खंगु जुयाच्चन । वहे खं जुजुयात
थुगु प्रकारं छौन- “महाराज ! महोषघ छःपिनि शत्रु न्है,

अपि निहासिगुं खं जीलाःगुलि जुजुं थमिगु खं सत्य खः घकाः
थुइकल ।

अनंनिसं महोषघयात सेनापति पद बियाः व्याक्क ज्या
खःल्हानाः आपालं घनसम्पत्ति बियाः, विशेषरूपं सुख ऐश्वर्यय
तल ।

महोषघयात संखा जुल, "जुजुं जितः छकोलनं ह्याय्
थुलिमछि ऐश्वर्यं बिउगु जुइ । जूजु घइपिसं स्यायेगु विचारं
नं थथे याये यः, थव गथे खः बांलाक सिइकेमाल" घकाः
विचार यानाः, परिव्राजिकाया आश्रमय वनाः थःगु संखाया
खं कन । परिव्राजिकां- "जि विचार याना सोये" घया-
हल ।

कह्लय्खुनु परिव्राजिका भोजन सिघय्काः फेतुनाचवन ।
जूजु वयाः प्रणाम यानाः छसि लिनाः फेतुत । परिव्राजिका
घाल- "महाराज ! जि छगुउ दुसल्हा यायेमाःगु दु ।" जुजुं
सकलं पितछोत । वं घाल- "जि छगुउ खं नेने महाराज" ।
"जिउ आर्य, सिउगु खं खःसा लिसः बिइ ।" अले वं घाल-
"यदि छि थःमां, थः कलाः, थः किजा, थः मित्र, पुरोहित व
महोषघ, थपि बोनाः इङ्गाय् चवनाः गम्भीरगु समुद्र छिनाः।
वन घाःसा अन समुद्रय् यदि मनुष्य भोग काइहा जलराक्षसं
उवन घाःसा छि थपि मध्ये गुम्हनिसें जलराक्षसयात बियाः
थः रक्षा जुइगु महाराज ?" जूजु थुकथं लिसः विल- "यदि
अजाःगु अवस्था जुल घाःसा जि मांयात, कलाःयात, किजा-
यात, मित्रयात, ब्राह्मणयात, खुह्हा स्वयं जि थःत हे बलि

विद्मः । तर महोषधयात 'बलि' विद्मस्वु ।

परिव्राजिकां अपि न्याह्यसिगुं गुण वर्णन यात । अले
नेन- "धुलिमच्छि गुण दुपि 'बलि' विद्मगु ? हानं यपायधंगु
ऐश्वर्यं श्रीसम्पत्तियागु चिउता: हे मतसे थ.गु अमूल्य जीवन
पर्यन्तं त्याग याना: ब महोषधयागु छु गुण सोया: वदत रक्षा
यायेमा:गु ?" ।

जुजुं- "गवलेसंनिसें व जिगु ल्ला:तय् बल अबलेसंनिसें
जि वडगु छगू नं दोष मखना । यदि वया न्ह्यो जि सित घा:सा
जि काय्, छय्पित तक नं सुख ज्ञान्ति दइ । थधे अनागत व
वर्तमानयागु सकतां खं विचार याना: जिगु जिउ दतले जि धव
महोषधयात जल-राक्षसया लहा:तय् लहल्हायेमस्वु घयाचवना ।"

परिव्राजिकां विचार यात- "थपायधंगु सुभाषित वचन
जि जक नेनां छुयाये, धव ला समस्त देशवासीपित नं नैकेमा:
घका: राजाङ्गनय् लासा लायेके बिया:, सकल नागरिकपि
मुंका:, थ: तजा:गु आसनय् चवना:, सकस्यां न्ह्योने ह्यापाया
थेतुं जल-राक्षसयात बलि विद्मस्वु खे नेन । जुजुं नं ह्यापामा
थेतुं लिस: बिल ।

अले ब विदुषी परिव्राजिकां सकल नगरवासीपित सम्बो-
धन यात- "हे पाञ्चाल नागरिकपि ! चुलनी जुजुयागु सुभा-
षित वचन न्ह्ये, व पण्डितयागु जीवन रक्षा यायेत थ:गु अमूल्य
जीवनतकं त्याग यायेगु संकल्प यात । धवस्पोल जुजु गुलि
जक गुण सिउह्मा गुणी ख: । गुण घइयु गुणि हे जक सिइ ।

‘प्रज्ञा-ज्ञान’ धइगु अत्यन्त कल्याणकारी, अर्थ सिद्धि, मान वृद्धि, इह लोक्य हित सुख जुइगु, परलोक्य सुख शान्ति दइगु खः ।” थुगु प्रकारं रत्नयागु छेय् मणियागु गजुउ तये थें वं बोधिसत्त्वयागु गुण न्यंकाः देशना कोचायेकल ।

भगवान बूद्धं भिक्षुपित प्रजापारमिताया विषयय् थ्व जातक कनाबिज्यात । थ्व जातकय् ‘पण्डिता भेरी परिव्राजिकः उत्पलवर्णा, महोषध जि हे खः’ धकाः अ जा जुयाबिज्यात ।

उत्पलवर्णां बोधिसत्त्वयात थुगु प्रकारं स्वाहालि याना-वःह्य जुयाचवन ।

महा वेस्सन्तर जातक

थ्व जातक तथागत सर्वप्रथम कपिलवस्तु विज्यानाः निग्रोधारामय् विहार यानाचवना बिज्याःवल्य् अन सकले थःथितिपि, शाक्यपि मुंवल । उगु इलय् अन कमल-वर्षा जुल । वहे वर्षाया विषयय् थः ह्लापा वेस्सन्तर कालय् दान पारमिता पूर्णं यानावयाबलय् नं वड्क वनय् थःथितिपि मुंवल्य् नं थथेहे वर्षा जुल धकाः कनाबिज्यात ।

(कमल वर्षा धइगु थःत प्याकें योह्यसित प्याइगु, मयोह्य-सित मप्याइगु । अजाःगु वर्षायात पुष्कर वर्षा नं धाः ।)

ह्लापा सिवि राष्ट्रया जेनुत्तर नगरय् सिवि राजां राज्य यानाचवन । व जुजुं थः काय् सञ्जययात राज्य ल.त्हायेगु इच्छां मद्र राज्ञाया म्हाय् फुसतिदेवीलिसे विवाह यानाः

सञ्जययात राज्याभिषेक बिल ।

बोधिसत्व त्रयोत्रिंश देवलोकं च्युत जुयाः फुसतिदेवीया
गर्भय् च्वंवल । बोधिसत्व गर्भय् च्वंसेनिसे वया दान बिइगु
जक मन जुल । वं व खं जुजुयात धाल । जुजुं वइत वया
इच्छा जुउथे दान बिइके बिल । बोधिसत्वयागु पुण्यया प्रभावं
घनसम्पत्ति अनं वः थनं वः मदयेक जायावल ।

भिला दसेलि वया नगर चाःहिउ वनेगु इच्छा जुल ।
जुजुं व खं सिइकाः वइत माःगु व्यवस्था यानाः नगर चाःहुयेके
छोत । नगर चाःहुहुं वैश्यपितिगु त्वाल्य् थन । अन वया
व्यया नं जुल । अन त्वाल्य् हे प्रसूतिका-गृह दयेकाः माःगु
ज्वलं ताःलाकाबिल । अनतुं फुसतिदेवीं काय्मचा बइकल ।

व मचां मांया प्वाथं पिहां वयेवं हे ल्हाः चकंकाः मां-
यात “मां, दान बिइ, छु भचा ति” धाल । मांम्हं “ना माको
दान या” घयाः दोछि दां दुगु ह्याचा ल्हाःतय् तयाबिल ,

बोधिसत्वं उम्मग्ग जातकय्, ध्व जातक व अन्तिम जन्मय्
थये बुइवं खं ल्हाःगु सोकोः दुगु जुयाच्वन । व मचा वैश्य
त्वाल्य् बुउहा जुउगुलि वइत वेस्सन्तर घकाः नां छुत ।

वेस्सन्तर राजकुमार भिखुदं दत । जुजुं वइत राज्य
लःल्हानाबिइगु मनय् तल । उकि वइत मद्रराजकुलया
म्हाय्मचा माद्रा राजकुमारीलिसे विवाह यानाः वेस्सन्तर
राजकुमारयात राज्याभिषेक बिल । वं थः राजगद्दि च्वनेव
त्ति खुगुउ लाख त्याग यानाः दान बिइगु यात । थुगु प्रकारं

दानपुण्य याना च्वर्ची माद्रिदेवी काय्मचा बूडकल । व मचा-
यात लुंयागु जाली फयाकाःगुलि वइत 'जालीकुमार' थकाः नां
छुत । छुं दं लिपा हान म्हाय् बूल । व मचायात हाकुहा
चलाया छ्यंगुलिइ फयाकाल । उकि वइत 'कृष्णाजिनी'
थकाः नां छुत ।

वेस्सन्तरं दान बियाः शील पालन यानाः धर्मानुकुल
राज्य यानाच्वन । उगु इलय् कलिङ्ग राष्ट्र्य् अनावृष्टि
जुयाः मनूतय् नयेहे मखनाः हाहाकार जुया. दुःख सियाच्वन ।
अन कलिङ्ग जुजुं यको धर्मकर्म याकल नं वा मवः । व जुजु
"वेस्सन्तरयाके ह्य छम्हं तोइसेच्वंहा मङ्गलकिसि द, व
किसि फोना हये दःसा भीथाय् वा वइ" धइगु खं सिल ।
उकि कलिङ्ग जुजुं व किसि फोके हल ।

वेस्सन्तरं दान मबिइ धइगु छुं मदु । थःगु छधलनिसें
अङ्गप्रत्यङ्ग, जीवन पयन्त दान बिइत लिफः सोइहा मखु ।
वं याचर्कपि सुं नं दान मबिसे लित छोइमखु । धाःह्यसित
धाःगुतक थःके दुगु मबिसे लित छोइमखु । अजाःह्य दाता
थकाः सिइकाः हे व किसि फोके हःगु खः । वं नं थःके दुहा
थःह्य मङ्गलकिसि दान बियाछोट ।

व मङ्गलकिसि दान बिउगुलि सिबि राष्ट्रया नागरिकपि
कोप जुयाः सञ्जय जुजुयात तं पोंकः वन । थःपिमि जनताया
बल केनाः हयाच्वः नं बिल । अले सञ्जय जुजुं विचार यात—
"यदि थमिगु खं मनेन धाःसा थमिसं वेस्सन्तरयात स्याना बिइ

छूछु" घइगु भयं वरु थः काय्यात हे पतिना छांयेगु निर्णय
यानाः वंक पर्वतय् च्वंहुं घकाः सिवि राज्यं पतिनाछोत ।

माद्रिदेवीं नं मचात निम्हं ज्वनाः जुजुलिसें वङ्क वनय्
वन । लंय् दान बिबिउं वंवं अन थ्यंबलय् थःपि प्यहा हे
जक ल्यंदनि । अन फलमूल नयाः ऋषिमुनिपि थें जीविका
यानाचवन ।

छन्हु निर्दयीह्य, ज्याथह्य ब्राम्हू छह्य ल्यासे कलाःया तं
स्वये मफयाः थःथाय् छेय् ज्या याकेत वेस्सन्तरयाके मचात
निम्हं फाँवल । मांह्य फलमूल खाःवनाचवन व लिथेनेव
बिइ घाल व क्रोधिह्य ब्राम्हू—“छ दान बिइह्य मखु, तोह जक
चिनाच्वंह्य” घकाः तंचाःगुलिं मांह्य मदुसां मचात निम्हं दान
बियाछोत ।

छन्हु सिवि जुजु सञ्जयया थाय् घूलंघालं ग.पि, खोया
खाःवःपि मचात निह्य जोनाः ब्राम्हू छह्य वल । जुजु अपि
ह्यमसिउगुलिं नेन— “गनं वयागु ? थपि सु ?” घइगु आदि
अले वं वेस्सन्तरयागु खँ व्यावकं कनाः मचातयगु नं परिचय
बिल । थव खँ नेनाः अन दुपि अमात्यपि सकलें हाल “का का,
सो ‘दान’ घइगु सल, किसि, रथ, दास, दासी घकाः बिइगु,
का सो, थजाःपि बालक नं बिइगु ला ?” घइगु आदि घयाः
चेस्सन्तरयात निन्दा यानाचवन । अथे थः बौयात निन्दा याना-
च्वंगु सहयाये मफयाः जालीकुमारं घाल— “यो अजा ! अन
जङ्गलय् सल, किसि, रथ, दास, दासी आदि छुं मदु । अन छु
बिइ वं ?” अले कृष्णां घाल— “यो अजा ! थव ब्राम्हून्

जिमित सा चिद्धे चिनाः दायाः, लूतुमतु लूयाः, च्योतय्तं
 बोबियाः सास्ति यानाहःगु जिमित । थ्व ब्रम्हू ये जक च्वंहा
 अजा, थ्वला लाखय्का, जिमित नइका थ्वंला स्यू अजा ।”
 मचातय्गु खं नेनाः जुजुया नुगः मछिकाः घाल- “छिमि
 मां राजपुत्री, छिमि वौ राजपुत्र, छिपि छाया ग्रामकन तापाक
 च्वं च्वना, थन जिगु मुलय् च्वंवा” । जालि घाल- “जिमि
 मां राजपुत्री खः, जिमि वौ नं राजपुत्र खः तर जिपि थ्व
 ब्रम्हूया च्वो, र्वाति उकि जिपि थन तापाक दनाच्वना” ।

छय्पिनिगु खं न्यंन्यं जुजुया नुगः तयांतये मफयाः घाल-
 “गात पुता ! जिगु नुगः तज्याइ थें च्वन । जि छिमित
 लिपयाना काये । छिमि अबुं छिमिगु मू तयाहःगु दुला ?”
 जालि- “दु जिगु मू दःछिदां, कृष्णाया मू सल, किसि, सा,
 दास, दासी आदि व्याक्क सच्छि सच्छि” (बोघिसत्वं बांलाःह्य
 म्हाय्मचा जुउगुलि मेपिसं मू पुलाः न्याना यंकइ घकाः
 दुनियां न्याये मफइकथं कृष्णाया मू तयाहःगु जुयाच्वन) ।

जुजुं तुरन्त कर्मचारीपिन्त ज्या वानाः दां दोछि व मेगु
 सकतां सच्छि सच्छि मू पुलाः मचात लिपयाना काल ।

निन्हु प्यन्हु लिपा जुजु सकल थःयिति, इष्टमित्र, काय्-
 या पासापि, थः पासापि, प्रजागण आदि आपालं व्यक्तिपि
 मुंकाः उगु वङ्क वन हे तोपुइक लसकर ज्वनाः काय्याथाय्
 वन । उगु इलय् अन वङ्क वनय् बियोग दुःख व संयोग सुख-
 यागु कोलाहलं थ्वयाः भूमि कम्प जुल । अले अन पुष्कर
 वर्षा नं जुल । थ्वहे घटना वसपोल बुद्धं परिषद्विन्त कना-

विज्याःगु खः ।

ध्व जातकय् उत्पलवर्णा कृष्णाजिनी जुयावःह्य- थुगु प्रकारं उत्पलवर्णा वेस्सन्तरया म्हाय् जुयाः जङ्गलय् च्वनाः दुःखसियाः, पूजक ब्राह्मणं वङ्क वननिसें लुत्तु लुइकाः, चिका., दायेकाः, कसा नयाः बीया थः मचात दान बियाः दान पारमितां पूर्णा यायेत दान ज्वलं जुयाः, बोघिसत्वया पारमिताय् र्वाहालि यानावल । ध्व उत्पलवर्णया अतीत कथा ।

उक्त जातकया कथा स्वय तथागत कनाबिज्यात । आः थन आर्या उत्पलवर्णा स्थविरां थमं हे कनाबिज्याःगु स्थविरापदानय् वयाच्चंगु अपदानयागु खं संक्षेपं न्हेषने ।-

‘उत्पलवर्णा स्थविरापदान’

ऋद्धिइ पारंगत जुयाबिज्याःह्य उत्पलवर्णा भिक्षुणीनें भगवान् शास्ताया चरणकमलय् बन्दना यानाः थथे घयाबिज्यात-

“हे महामुनि ! जि ध्व जाति संसारं तरे जुइघुन । जि व्याक दुःख क्षीण यानाः अमृतपद लायेघुन । थन छलपोलयया शासनय् प्रशन्नपि गुलि परिषद् मुनाच्चपि दुगु खः, थुगु प्यंगु परिषद्या न्ह्योने जि ध्व कनाः, छलपोलययाके क्षमा फोनाच्च्वना । भो शास्ता ! यदि जिगु छुं अपराध दःसा क्षमा यानाबिज्याहुं । थन अपयवा ध्व संसारय् चाःचाः हुहुं गुगुं जन्मय् गुगुं कालय् गबलें छुं अपराध यानागु दःसा अजाःगु व्याकक अपराध क्षमा यानाबिज्याहुं ।”

वसपोल बुद्धं भ्राजा जुयाविज्यात्त- “शंका निवारणया निर्मित्थ्व जिगु प्यंगू परिषद्दया न्होते छं ऋद्धि क्कं ।”

उत्पलवणी भिक्षुणीनं- ‘हे महाप्राज्ञ ! जि छलपोलया म्हाय् खः । जि ह्लापा यको थाकुक्क चर्या यानावयेधुन । आपालं जन्मय राहुल व जि छलपोलया काय्, म्हाय् जुयाः दुःखसियाः छगूहे संकल्पं चर्या यानावया । आः जि छलपोलयागु हे भ्राजां थूगु सभाय् ऋद्धि केनेत्यना । भगवान् शास्ता ! अनुकम्पा तयाः स्वयाबिज्याहुं ।” थूलि घयाः स्थविरां विविध प्रकारं ऋद्धि केनाबिज्यात ।

‘पद्मोत्तर बुद्धया शासन काल’

छगू लाल कल्प न्ह्यो पद्मोत्तर बुद्धया जोवमान शासन कालय् जि मकल कन्यापिनि मध्ये ज्ञानीह्वा घइगु सर्वसम्मति पास जुयाचवनाह्वा विमला घइह्वा नागकन्या जुयाचवना । अन बुद्ध शासनय् अत्यन्त श्रद्धा दुह्वा महानागराजां पद्मोत्तर बुद्धया भिक्षु, भिक्षुणीसहित महासंघ निमन्त्रणा यानाः भोजन याकल । जि नं भोजन आदि दान यानाः नागतय् श्रेष्ठोत्तमगु ‘अरुण’ घइगु पत्यस्वानं ससंघ लोकनायकयात पूजा यानाः लिपा जि थ्व पत्यस्वां थें बांलाःह्वा जुयाः जन्म जुइ दयेमा घकाः फोना ।

भोजन सित्रयेकाः पुण्यानुमोदना यानाबिज्यात । जि वसपोलयागु शान्त-दान्तगु, प्रशन्नगु रूप स्वस्व जिगु मन प्रफुल्लित जुल । श्रद्धा जायावल । जिगु क्वातुसेच्चंक्क श्रद्धां भय्

भयं विउगु प्रशन्न चित्तयात खंकाः वसपोल बुद्धया ऋद्धिइ अग्रह्य 'जलजुत्तमा' घइह्य भिक्षुणीनं ऋद्धि प्रातिहार्यं केना-
 बिज्यात । पण्डिता भिक्षुणीनं केनाबिज्याःगु अनेक प्रकारयागु
 ऋद्धि खनाः जि अति प्रमुदित जुयाः बुद्धयाके नेना- "भो
 भन्ते ! वसपोल आर्यायागु ऋद्धि प्रातिहार्यं स्वयेघुन । हे
 वीर ! गथे वसपोल अपायसकं ऋद्धिइ निपुण जुया-
 बिज्याःगु भन्ते ?"

वसपोल बुद्धं थुकथं कनाबिज्यात- 'वचनरूपी घमं'
 बुउह्य जिह्य म्हाय् थ्व मह्धिका, जिगु शासन पूवकूम्ह
 जुउगुलि थथे ऋद्धिइ सुविख्यात जुउगु खः ।'

बुद्धयागु वचन नेनाः जि थथे प्रार्थना याना- "भो
 लोकनाथ ! जि नं अनागत कालय् वसपोल आर्या थें हे ऋद्धि-
 मती जुयाः सुविशारदा जूइफयेमा" घकाः वसपोल पद्योत्तर
 तथागतयाके फोनाः ।

वहे सुकृत कर्मया फलं व चेतना प्रणिषीया वलं जि देवं
 मनुष्यय् मनुष्यं देवय् जन्म जुजुं गवलें प्रत्येकबुद्धपिन्त भोजन
 आदि दान याना । गबलें लोकय् सम्म्यकसम्बुद्धयागु शासन
 दुबलय् संघसहित तथागतयात भोजन आदि दान यानाः
 पुण्यकर्म यानाचवना ।

थ्वहे भद्रकल्पय् काश्यप तथागतया पालय् जिपिं ल्लय्ह्य
 तह्केहेपिं बिहाः मयासे वाल ब्रह्मचारिणी जुयाः काश्यप
 बुद्धयागु सेवा यानाः दानादि पुण्यकर्म यानाचवना । जिपिं

ह्यम्ह तहकेहेंपिनि नां थुकथं-श्रमणी, श्रमणगुप्ता, भिक्षुणी, भिक्षुदायिका, घर्मा, सुघर्मा व संघदायिका । जिपि ह्यम्ह राजकन्यापि बीसहजार वर्षं कौमारी ब्रह्मचर्यं पालन यानाः हर्षं सुखं मदिवक वसपोल काश्यप बृद्धयागु उपस्थान याना-चवना । थन जि निह्याह्य म्हाय् 'श्रमणगुप्ता' घइह्य खः ।

थूगु प्रकारं जि संसारय् चाःचाःहित्युं सुख दुःख भोग यायां छलपोलया कारणय् जीवन तर्कं त्याग याना । आः थव अन्तिम जन्मय् श्रावस्ती नगरय् जन्म जुया ।

ऋद्धि प्यह्य सल दुगु रथ दयेकाः, अकम्म्य लोकनाथ बृद्धयागु पादपद्मय् वन्दना याना ।

जिके थजाःगु गूण दुगु खंकाः शास्ता सन्तुष्ट जुयाः जितः "ऋद्धिमती भिक्षुणीपिनि मध्ये अग्रस्थानय् तयेगु" घइगु खं परिपद्या न्होने घोषणा यानाबिज्यात ।

गुकिया निमित्त छे° स्वःताः प्रन्नजित जुयाग् खः जिगु व ज्या पूवन । व्यावक भव संयोजन नं क्षय जुइधुकल । बृद्धयत् जि ह्यसिल । बुद्ध शासन पूर्वकेधुन । इयातुगु कु दिकेधुन । भवजालयात बांलाक हे चफुइधुन ।

बुद्धया न्होने जितः स्वागत हे दु । स्वंगू विद्या प्राप्त यानाः जि बुद्ध शासन पूर्वका ।

प्यंगू प्रतिसंभिदा, च्यागू विमोक्ष व खुगू अभिज्ञातर्कं प्राप्त यानाः जि बुद्ध शासन पूर्वकागु दु ।"

अन्धवनय् मारं ह्याःवःगु

उत्पलवर्णा भिक्षुणी भोजन सिधयेकाः दिवा विहार यायेत बांलाक स्वां ह्याच्चंगु अन्धवनय् वनाः छमा शाल-वृक्षया कोय् दनाच्चन । उथाय्लाक हे मारकायिका देवपुत्र वयाः श्लोक बोनाः यथे घाल- “ध्व सुपुष्पित वनय् छ याकःचा वयाः थन सिमाकोय् दनाच्चन । छ पासा नं सुं दुगु मखु । हे मूर्ख ! थन घूर्तत वइ धकाः ग्याये मोला छ ?” ।

यथे श्लोक बोनाः घाःगु नेनाः उहा मिक्षणीनं विचार यात- “ध्व सु जुइ ? मनुष्य ला, अमनुष्य ला ?, हानं मनं खंकल- ध्व पापी मार जुइ ।” थुलि विचार यानाः उत्पल-वर्णा भिक्षुणीनं श्लोकं हे यथे लिसः बिल- “हे पापी मार; छ थें जाःपि धर्तत सलंसः, दोलदो वःसां जिगु चिमिसं छपु हे चबुइके फइमखु, छ याकःचिगु ला छु खं, उकि जि याकः-चासां ग्यायेमाःगु छुं मदु ।

मारं घाल- “जि थयें अन्तरधान जुयावनेफु । छंगु प्वाथय् दुहां वनेफु । छंगु ह्यातिकाय् च्वंवनेफु । अय्नं छं जितः खके फइमखु ।”

“जिगु चित्त थःगु वशय् दु । ऋद्धि नं बांलाक भाविता जुउ । व्याक्क वन्धनं मुक्त जुइधन । उकि हे आबुसो ! जि ग्यायेमो ।”

अले पापी मार, उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं जितः ह्यासिइकल घाघां दुःखी जुयाः नुगः मछिकाः अनंतुं अन्तरधान जुयावन ।

अग्रस्थान

“एतदगं, भिक्खवे, मम साविकानं,
भिक्खुनीनं इद्धिमन्तिनं. यदिदं उत्पलवण्णा”

“ध्व अग्रस्थानय् हे भिक्षुपि ! जि श्राविका, ऋद्धिमती,
भिक्षुणीपि मध्ये अग्रह्य उत्पलवर्णा खः । ”

थुगु प्रकारं वसपोल बूद्धं उत्पलवर्णा भिक्षुणीया ह्तापा-
यागु गुण व आःयागु गुणया खं प्रकाशित यानाः ऋद्धिमतीपि
भिक्षुणीपि मध्ये ‘अग्रह्य’ घकाः अग्रस्थान वियाः सकल भिक्षु-
पि, भिक्षुणीपि, उपासक, उपासिकापिन्त खं ध्वकाः— “ध्व
उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं यको न्ह्यवनिसें आपालं जन्मय् दान,
शील, भावना आदि माको पुण्यकर्म यानाव.गु दु । आः नं
ध्व शील, समाधि, प्रज्ञायागु वलं प्रतिसम्भदा आदि ज्ञान
लानाः अरहत्व लात” घकाः उत्पलवर्णा भिक्षुणीया गुण
वर्णान यानाविज्यात ।

Dhamma Digital

दापू

“हे आर्या ! छिपि छं त्वःताः प्रव्रजित जुयापि जुउसा,
‘क्षेमा व उत्पलवर्णा’ थें जुइ फयेकेमाः, उद्योग यायेमाः” घयाः
अग्र श्राविकापिनिगु दापुतिइ दाये फयेकेमाःगु केनाविज्यात ।
थुकथं गुण विशेषताया दापुतिइ दानाः— “जिगु शासनय्
भिक्षुणी श्राविकापि मध्ये क्षेमा व उत्पलवर्णा ‘अग्र’ श्रावि-
कापि खः” घकाः अग्रस्थानय् तयाः केनाविज्यात ।

ऋद्धिया छं खँ

भगवान् बूद्धं श्रावस्तिइ गण्डव्व वृक्षया कोय् तिरथीय-
तय्गु घमण्ड तोथुलेत "घमक प्रातिहार्यं" केनाबिज्यात ।
उवलय् उह्य स्थविरां "जि न ऋद्धि केने" घयाबिज्याःवलय्
बूद्धं "मोल, छंगु ऋद्धिवल थुलि दु घकाः जि सितु" घया-
बिज्यात हं । उकि हे सिइदत- उत्पलवर्णा स्थविराया ऋद्धि-
वलया खँ भीसं वयान यायेमाःगु मखुत ।

छको भगवान् बूद्ध चन्द्रभागा नदीया सिथय् वरमाया
कोय् च्वनाबिज्याःवलय् महाकप्पिन जुजु वल । अन व जुजु-
यात प्रन्नजित यानाबिज्यात । अन हे वया महारानी, अनोजा-
देवी नं दोछिहा परिवारसहित अन वयाः बूद्ध भगवानयागु
उपदेश नेनाः, बूद्ध शासनय् अत्यन्त श्रद्धा वनाः अन हे वयाः
प्रन्नजित जुइगु इच्छा जूयाः वं प्रन्नज्या फोन । अले बूद्धं
"उत्पलवर्णा थन वःसा जिउका" घकाः मतिइ जक तया-
बिज्यात । अन आर्या उत्पलवर्णा भिक्षुणी उलिमछि योजन
तापाःगु चन्द्रभागा नदीया सिथय् थ्यंकः बिज्यायेघुंकल ।
अन हे वसपोल बूद्धं सपरिवार अनोजादेवीयात उत्पलवर्णा
भिक्षुणीया लहात्त प्रन्नजित याकाबिज्यात घइगु आदि खँ भीसं
त्रिपिटक ग्रन्थं सिइकाच्वना । थुकथं उत्पलवर्णा स्थविरां
माःमाःवलय् माःकथं थःगु ऋद्धिवलयात छेलाः बूद्ध शासनय्
सेवा यानाच्वंगु खनेदु ।

भीत सुख यो, दुःख मयो, उकि दानादि पुण्यकर्म यानाः

सुखया ज्वलं धन सम्पत्ति, जन सम्पत्ति, रूप सम्पत्ति आदि फोनी । अर्थहे उत्पलवर्णा भिक्षुणीनं यको ह्यापा ह्यापांसिं जन्म-जन्मय् सम्यक्सम्बुद्धपिन्त, प्रत्येकबुद्धपिन्त, श्रावकसंघ-पिन्त भोजन आदि दान यानाः, उफोस्वां आदि स्वांनं पूजा यानाः “जि अनागत कालय् उफोस्वां थें बांलायेमा” घकाः प्रार्थना यानावःगु दुगुलि, वहे पुण्यबल व मनोकामनाया बलं जन्म-जन्मय् उफोस्वां थें हे बांलाःह्य जुयाः जन्म जुल । नां नं रूपअनुसारं उत्पलवर्णा हे विशेष यानाः नां छुइगु जुया-च्वन ।

सम्पत्ति घइगु संसारय् च्वनेत मदयेक हे मगाःगु खः । तर सम्पत्ति गबले दुःख नं बिइयो । उत्पलवर्णायात वहे रूप सम्पत्ति यानाः आपालं दुःख नं जुल । थःत जक दुःख जुउगु मखू, उत्पलवर्णा उम्मदन्ती नांहा जुयाः जन्म जुयाच्वंबलय् ला व बांलाःगुलि वइत खंखपि मिजंत वय् थें जुइगु हं । अले व पिलूइ मजियाः छंय् शुलाच्वनेमाल । उकिं ‘अति’ घइगु नं मजिउगु हे जुयाच्वन । वहे रूपं यानाः अरहन्त जुइ-घुंकाः तक नं मिजंतय्सं लिच्छुलिकाः जुइमाल, लोकापवाद फयेमाल, बलात्कार तकं याकाच्वनेमाल ।

बुद्धं अन्धवनयागु घटना नं ब्याक्कं सिउ, ‘अरहन्तपिके कामराग दइमखु’ घकाः नं सिउ । अय् नं वसपोल बुद्धं उत्पलवर्णायाके थथे नेनाविज्यात— “छं काम सुखयागु स्वाद कया ला ?” वं लिप्तः बिल— “जि स्वाद मकया भन्ते !” बुद्धं थुकथं तप्यंक हे न्यनाविज्याइगु जुयाच्वन ।

छःहु ध्वहे उत्पलवर्णायागु अन्धवनया घटनाया विषयय्
 धर्मसभाय् भिक्षुपिनि छलफल जुयाचवन । अन भगवान् बुद्ध
 विज्यानाः “छु खं जुयाचवंगु ?” घकाः नेनाः, व खं घकाः
 सिइकाः अमिगु शङ्का निवारण यायेत थुगु इलोक बोनाः धर्म
 सभाय् उत्पलवर्णायात ह्यसिइकेकथं यथे उपदेश याना-
 विज्यात-

चारि पोक्खर पत्तेव, आरगे रिव सासपो ।

येन लिन्पति कामेसु तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं ॥१६॥

पत्तेस्वाया हलय् लःफुति मथाइथे, मुलु चोकाय् ईकागो
 मथाइथे कामभोगय् लिप्त मज्जुइह्य व्यक्तियात्त जि ब्राह्मण
 चाये ॥१९॥

ध्व गाथा धर्मपदया ब्राह्मणवर्गय् उत्पलवर्णया कारणे
 कनाविज्याःगु खः । बुद्धे अरहन्तपिन्त ब्राह्मण घइगु आदि
 वचनं सम्बोधन यानाविज्याइ । कुल परम्परां जक ब्राह्मण
 जुयाचवंपिन्त ला ‘भो वादी’ घइगुकथं जक धयाविज्याइ ।
 धात्थे ब्राह्मण ला गुणकथं जक लेयाविज्याइ ।

थुकथं उत्पलवर्णा भिक्षुणी काम सुखभोग यायेगु तृष्णा
 हे क्षीण जुइधुंकूमह ‘क्षीणाश्रव’ घकाः लोकजनपिन्त थुइकाः
 उणदेश यानाविज्यात ।

उत्पलवर्णा स्थविराया पाजुया काय् नन्द घइह्यस्यां
 उत्पलवर्णा गृहस्थिबलय्निसे हे उत्पलवर्णायाके प्रतिबद्ध
 चित्त जुयाचवंगु जुमाचवन । तर गृहस्थकालय् एकान्तय् लाके

मफयाः वं वहे ईव्यः सोयाच्चंगु जुयाच्चन ।

उबलयत्क 'भिक्षुगोपि याकःचा जङ्गलय् च्वने मजिउ'
घइगु विनय नियम मदुनि । उत्पलवर्णा स्थविरा जनपदय्
चारिका यानाः लिहां वसेल श्रावस्तीं सतीगु अन्धवनय्
कुटिचा छगुउ दयेकाः खाताचा छगुउ तयाः, कापःया घकिनं
खूयाः अन याकःचा एकान्तं च्वनेगु यानाच्चन । छन्हु ह्लिनय्
भिक्षा वनाः लिथ्यं कथं ह्लित्थं थं कुटिइ दुहां वनाः खाताय्
फेतुत । व कामाशक्तह्य नन्दं स्थविरा भिक्षु वंगु सिइकाः
लिहां वइगु ई ताःतयाः ह्लापा हे कुटिइ दुहां वनाः खाता
तःजय् सुलाच्चंगु जुयाच्चन । स्थविरा खाताय् फेतुइवं व
दुष्ट नन्द खाता तःलं स्वात्त पिहां वयाः सीकं ज्वनीथे ज्वन ।
नकतिनि निभालं तिनिमिनि घायेकाः दुहां वःह्य स्थविरां
मिखां छुं मखंनि । व पापी नन्दं ज्वनाकथं थःगु इच्छा साध्य
याये लाके घुंकल । स्थविरां "हे मूर्ख ! अपराध यायेमते,
विनाश जुइमते" घकाः गुलिखे हाल नं व मूर्ख अपराधी उगु
सदउपदेश मन्यं । थःगु मनोकामना पूरा यानाः हे वन ।
स्थविरां थःत जुउगु घटना तुरन्त भिक्षुणीपिन्त कन । अले व
खं भगवान्याथाय् नं थेन ।

तःघंगु पापया फल थन याना थनंतुं याकनं हे सइगु
जुउगुलि व पापी, स्थविरां खनेमदयेव हे अपाय्मछिजाःगु
मेरु, सुमेरु पर्वत तथा अपाय्-अपाय्मछिधंगु सागर समुद्र
आदि कोबुइ फुगु पृथिवीनं थव स्वकु हाकःह्य पापी नन्द
तचोतं इयातुयाः भूमि फयेमफुन । व पापी लंय् वनाच्चंथाय्

भूमि तज्यानाः व पापी नन्द भूमि कुतुंबनाः अपाय् गतिइ-
 नरकय् दुःखभोग याःवन घाल । थ्व खं भिक्षुपि मुनाः खं-
 ल्हानाच्वंगु तायाः वसपोल बुद्धं थुगु श्लोक बोनाः उपदेश
 बियाबिज्यात-

मधुव मञ्जाति बालो याव पापं न पचचति ।

यदा च पचचति पापं, अथ बालो दुखं निगच्छति । १० ।

‘वम्मपद बालवग्ग’

गवल्यत्क पापकर्मया फल सइमखुनि अवल्यत्क मूर्खं
 व्यक्ति कस्ति थें साक्क सवाः कयाचवनी, पापया फल सइ-
 बल्यत्तिनि पापीं पापया फलं दुःखसिइ ।

थुगु प्रकारं वसपोल बुद्धं उत्पलवर्णा स्थविरायागु
 व्यक्तित्व न्ह्यबोयाः अजाःह्य निस्पाप व्यक्तियात ‘दूषण’
 याःह्य व्यक्तियागु दुर्गतिया खं नं कनाः सकल भिक्षु भिक्षुणी,
 उपासक, उपासिकापिन्त घर्म उपदेश यानाबिज्यात ।

छन्हु भगवान बुद्धं प्रसेन्जित कोशस राजायात सःतके
 छोयाः धथे आज्ञा जुयाबिज्यात- “महाराज ! याकःचा
 जङ्गलय् एकान्त चवनीपि भिक्षुणीपिन्त रागचित्तपि पापी
 पुरुषयिमं अनेक प्रकारं दुःख वियाः ब्रह्मचर्ययात नापं हानि
 यानाबिल । उकिं भिक्षुणी संघया निम्ति नगरं सतिक छयाय्
 अनुकुलगु थामय् याकः चवने छिगु थाय्या व्यवस्था याना-
 बिइमाल ।”

भगवान्यागु अभित्राय थुइकाः कोशल जुजुं भिक्षुणीपिन्त

नगरया सिथसं एकान्तगु थाय् लेयाः वांलाक सुरक्षित जुइक
याकः याकः च्वनाः ध्यान भावना यायेत लोय्क थाय् दयेका-
विल ।

ह्लापा भिक्षुणीपिन्त भिक्षुपिसं विनय सेंके छोइगु जुया-
च्वन । उत्पलवर्णा भिक्षुणीया शिष्या छह्य भिक्षुणीनं ह्यदं-
तक विनय वोनं नं सयेके मफु । व खं बृद्धं सिइकाः 'भिक्षु-
णीपिन्त भिक्षुणीपिसं हे विनय सेनेगु यानाविइ माल' घकाः
उत्पलवर्णा स्थविरायात भिक्षुणीपिन्त विनय बोकेंगु ज्या
बियाबिज्यात ।

भिक्षुणीपिनिगु समस्यां यानाः विनयया नियम आपालं
दयेकेमाल । छगुउ दयेकूसा हानं मेगु जुल, मेगु दयेकूसा मेगु
जुल । थुकथं विनयया नियम तंतं वंवं भिक्षुपिनि निसः व
चाःचू खात । भिक्षुणीपिनि स्वसः व चाःचू दत । थुगु प्रकारं
विनयपिटक ग्रन्थ तःधं जुयावल ।

भिक्षुणीपिनि विहारय् उपदेश विइत संयम, शीलस्वभाव
दुपि भिक्षुणि लेयाः लेयाः भिक्षुणीपिन्त उपदेश विइके छोइगु ।
अपि संयमी भिक्षुपिनि घाःसा वने न्ह्यालीगु मखू, ह्याः घाये
मछालाः जक वनीगु । मेपि वने न्ह्याःपिन्त घाःसा छोइगु
मखू । गुलि मिजंत मिसात खनाः ग्याः, गुलि मिजंत मिसात
खनाः मग्ग्याः । उकि जिमि पीभत ज्ञानप्रभां बरोबर घया-
च्वनादिइ "गुपि खनाः भी ग्यायेमो अपि भी खनाः ग्याः,
गुपि खनाः भी ग्यायेमाः अपि भी खनाः मग्ग्याः" घकाः

मिसा जुयाच्चनागुलि मच्छिगु खं न्ह्यथनाः विक्क तायाः हाला-
च्चनादिइ । मिसातय् जीवन विभिन्न समस्यां चाःहिलाच्चंगु
खः । उकि वसपोल बुद्धं आज्ञा जुयाविज्यात- 'इत्थि भावो
दुक्खो' घकाः ।

“चक्षु व रूपयागु सहवासं रागपुत्र बुइकइ, द्वेषपुत्र बुइ-
कइ, मोहपुत्र बुइकइ, उकि उगु सहवासयात पनेमाः” घया-
विज्यात । तर मनुखं अथे मयात । उकि उत्पलवर्णा स्थविरा-
या रूपय् मिजंतय् मिखां सहवास यानाः रागपुत्र बुइकल ।
अले वसपोल क्षीणाश्रव स्थविराया उपरय् अयोग्य व्यवहार
जुल ।

वसपोल स्थविराया रूपय् रागदृष्टि सोगु गृहस्थपिसं
जक मखु, 'उदायी' घइह्य भिक्षु हे नं वइगु कोय्यागु अङ्ग
सोयेगु इच्छां स्थविरायाके अन्तरवासक (लुङ्गी) फोंगु
जुयाच्चन । “स्थविरां यःके न्याता हे जक चीवर दु” (भिक्षु
पिनि स्वता, भिक्षुणीपिनि न्याता चीवर विहारं पिहां वनेत
मदयेक मगाःगु वस्त्र खः) “उकि जि अन्तरवासक विइमफु
भन्ते” घकाः घालं नं अनेक खं लहानाः ध्याचुउ नकाच्चंगुलि
व भिक्षुं गृगु अङ्ग सोयेगु मनय् त गु खः व वइगु इच्छा पूर्ण
मजुइकथं छोने न्ययेगु गां बांलाक हिनाः अन्तरवासक तोया
विधाः यःपि चरनेगु थासय् लिहां विज्यात । विहारय् थनेव
भिक्षुणीपिसं “छःपिनि अन्तरवासक गो” घकाः नेन । वसपोलं
व्याक्क खं कन, सकस्यानं व भिक्षुयात धिक्कार यात । थव
खं सकम्भानं सिल । भगवानयाथाय् नं थेन । अले हानं

विनयया नियम, उपनियम आदि दयेकेमाल । थुगु रूपं उह्य उदायो भिक्षुयागु नां त्रिपितकय् बांमलाक च्वं वन ।

ध्व राग आदि अकुशल चित्त घइगु मिजंतय्के जक वइगु मखु, मिसा, मिजं सकले पृथग्जनपिके वये यःगु चित्त खः । मिखां रूप खनी, ह्लादपनं सः ताइ, ह्लासं नं ताइ, में सवाः काइ, शरीर स्पर्श याइ, अले ध्वहे रूपादिया संयोगं राग, द्वेष, मोह घयापि मचात बइकइ । थजाःपि अयोग्यपि मचात बुइकेमते घइगु वसपोल बूद्धयागु उपदेश खः । व मचातय्सं मभिगु ज्या याइ अले ध्व लोकय् जक मखु सिनाःलि पर-लोकय् तक नं जन्म-जन्मपतिकं दुःखसिइ मालेयो, उकि भीसं बूद्धपिनिगु उपदेशअनुसारं आचरण यायेमाल ।

थजाःगु व्याकक खँ लुमकाः गङ्गा तिरीय थेरपिन्त जुउवःगु घटनाया नं विचार वन जुइ । ध्व नं ला मिसायात जुउवःगु समस्यायागु हे खँ खः । अले मांहा खनाः वसपोल स्थविराया करुणा वन । हानं विचार वल जुइ; ध्व ला काम वासनाया दुष्परिणाम खः । उकि वसपोलं थःगु थेरी गाथाय् ह्लापां अिगु खनि न्ह्यथनाविज्यात । (ध्व खँ 'नेपाल' ऋतुपी, ने. सं. ११०७ वसन्त, थ्यं त्याः ४२ अङ्कय् 'पतित माता' घइगु च्वमुइ च्वयेघुंगु दु) ।

थथे कुव्ववहार जुउवःगुलिइ घृणा यानाः अमि मांहास्यां 'उभो माताच बीताच...' घइगु गाथा वोनाः कामवासनायात धिक्कार यानाच्चन । वहे खँ नेनाः वसपोल स्थविरां थनं नं व गाथा वोनाः कामवासनायात घृणा यासे थःगु थेरी गाथाय्

ध्व गाथा स्वपु ल्लापां बोनाबिज्यात । उकि धेरी गाथा
सफुतिइ उत्पलवर्णा भिक्षुणी स्थविराया गाथाय् ल्लापां हे
अमिगु उक्त स्वपु गाथानि न्ह्योने लानाच्चन ।

मिसा जन्म कयाः लोक्य् चाःहिलेगु अःपुगु खँ मखू, अथे
नं उलिमच्छि स्थविरापि, ग्यां दुपि मिसातय्सं मिसा जुइगु हे
प्रणिधान यानाः पारमिता पूर्णं यानाः ज्ञान लानाबिज्यात ।
व ज्या तसकं थाकुगु खः । यदि सकलें मिसात अथे थाकु
चाःगु जुउसा बोधिसत्व आदि महापुरुषपिन्त बूइकइपि मांपि
नं गनं दइ ? उकि मां जुइगु अॉट दुपि मांपिन्त यको हे
वन्दना याःसां ह्योहे जक जुइ । थुगु रूपं मिसा जुयाः संसारय्
चाःहिलाः दुःख सुख भक्तमान यानाः बोधिसत्व, महासत्व-
पिन्त तकं उपकार यायेफुगु मनोबल दुपि साहसी विदुषीपि
घन्य खः ।

ध्व संसारय् राजभय, चौर भय आदि अष्ट महाभय ला
सकस्यातं दहे दु । हानं पण्डितजनपिसं भययागु व्याख्या
यानाः यथे नं घयातल- मिसायात फय्या भय, स्वांयात
शिशिर ऋतुया भय, पर्वतयात वज्रया भय. तर सज्जनपिन्त
दुर्जनपिनिगु भय दु । ध्व ला निखलःसितं दुगु हे जुल । ध्व
स्वयाः नं मिसातय् निमित्त रागचित्तं उन्मत्तपि मिजंतय्गु
भय तचो । थजाःगु मिसातय् अवस्था स्वस्वं जिमि मां ज्ञान-
लक्ष्मीं वरोबर घयाच्चनादिइ- “ध्व पतासि ध्वात्तु ध्वाना
जुइमाःगुलि पपुउ महुह्य भङ्गः थें छैय्तुं च्वंच्वनेमाल, ध्व
पतासि सिनाजुइ मोगु जुउसा पपुउ दुह्य भङ्गः थें हरं बोयाः

माःभा.थाय् वने दङ्गु" घङ्गु आदि खं ल्हानाः दिक्क
तायादिइ ।

राजकुमार मिद्धार्थ बोधिसत्त्वं बोधिजान लानाः वसपोलं
शाक्यमुनि बूद्ध बूद्धगयां ऋषिपतन, मृगदावनय् विज्यात ।
अन पञ्चभद्रवर्गीय भिक्षुपिन्त प्रथम धर्मचक्रयागु उपदेश
बियाः अमिसं चतुरयं सत्ययात थुङ्का कासेलि वसपोलिपि
भिक्षुपि बोनाः क्रमशः राजगृह आदि नगरय् चारिका यायां
दोलंदो भिक्षुपि मुंकाः थःगु जन्मभूमि कपिलवस्तु नगरय्
ध्यंकाःविज्यात । अन न्यग्रोध शाक्यया उद्यानय् चवना-
विज्यात । कल्लयकुन्हु भिक्षुगण लिउ लिउ तयाः कपिलवस्तु
नगरय् भिक्षा विज्यात । अन शूद्धोदन महाराजां थः काय्
अथे छेखापत्ति भिक्षा कयाः विज्यानाच्चंहा बूद्धयात खनाः
थःथाय् निमन्त्रणा यानाः भोजन याकल । भोजन सिधयेकाः
'वम्मं चरे, सुचरितं...' घङ्गु गाथा बोनाः धमं उपदेश बिया-
विज्यात । वसपोल बूद्धयागु उगु उपदेश न्यनाः अन्तिम देह-
घारी, राजर्षी शूद्धोदन महाराजा सकृदागामी फलय् ध्यंका-
विज्यात । अथे हे महाप्रजापति गौतमी महारानी नं श्रोतापत्ति
फलय् ध्यंकाविज्यात ।

अले सकृदागामी- आर्य पुद्गल- शूद्धोदन जुजुं बूद्धं
कनाविज्याःगु शूद्ध धर्मयात बांलाक, शंखा मदयेक थुउगुलि
बूद्ध शासनय् अत्यन्त श्रद्धा वनाः शाक्यगण मुंकाः थथे आज्ञा
जुयाविज्यात- "भी शाक्यपिनि छेखां छह्य छह्य कुमारपि
बूद्ध शासनय् प्रब्रजित यायेया निम्ति देछ्छाये दःसा अत्यन्त

उत्तम जुइ ।" थूगु जूजुयागु अभिप्राय थूइकाः शाक्यपिसं
छेलां छह्य छह्य काय्मचा भगवान बूढयात दोहलपेगु
कोछित । उघरी दोछिह्य प्रब्रज्या काइपि शाक्य कुमारपि न
खात । दोछिह्यं प्रब्रजित नं यात ।

छुं काललिपा शूद्धोदन महाराजा म्हं मफुत । व खं
सिइकाः तथागत राजकुलय् विज्यानाः श्वेतछत्रया कोय्
विज्यानाच्चंहा शूद्धोदन महाराजयात घर्मउपदेश न्यंकाः
अरहत्वय् प्रतिष्ठित यानाविज्यात । अरहत् जूयाः छवाःया
दुने हे वसपोल परिनिर्वाण जूयाविज्यात । (अरहत्पि गृहस्थ
रूपय् ह्यय्नुइ अपो म्वानाच्चनी मखुगु जूयाच्चन, उकि
परिनिर्वाण जूयाविज्याःगु जूयाच्चन ।)

शूद्धोदन महाराजा मदुसेलि गौतमी महारानी छेय्
चवने म्हाःलाः तथागतयाथाय् वनाः प्रब्रज्या फोवन । तथा-
गतं 'प्रब्रजित जूइगु खं ल्हायेमते' घकाः स्वकीतक नं लित
छोयाहल । अले खोखों लाय्कुलिइ तुं लिहां विज्यात ।

भक्का लिपा कपिलवस्तुया शाक्यपि व कोलीय शाक्यपि
लःयागु खंय त्वापु यानाच्चंथाय् तथागत विज्यानाः अमिके
'लःयागु मू गुलि वं क्षत्रीयपिनिगु गुलि वं ?' घकाः नेनाः
'लःया मू भतीचा जक वं, क्षत्रियपिनिगु मू अनर्छ' घायेव
'छाय्ले भतीचा मूवंगुया निमित्त अनर्छ मूवंपि क्षत्रीपि फुकेगु
ला ?' घयाः अमित घर्मउपदेश बियाविज्यात । बूढयागु
अमृतमय उपदेश न्यनाः निखलकं शाक्यपिनि घर्मय् अत्यन्त
श्रद्धा वनाः छखेरं निसःत्या निसःत्या, निखेरं यानाः न्यासः

शाक्यपि प्रब्रजित जुल । अपि न्यासःह्य भिक्षुपि बोनाः छन्हु
कपिलवस्तु नगरय्, छन्हु कोलीय नगरय् भिक्षा वनेगु यानाः
कपिलवस्तु नगरय् च्वनेगु यानाविज्यात ।

न्यासः भिक्षुपिनि छेय् छेय् गृहिणीपि दनि । अमि
नुगः तये मज्जि । अमि थःथः भाःतयात पौ च्वयाः छेय्
लित कायेगु उपाय यानाच्वन । गुलि लिहां वने नं त्यन ।
अमिगु अजाःगु स्थिति सोयाः महाकारुणिक बूद्धं अमित
हिमालय पर्वतय् यंकाः चतुरार्यसत्ययागु धर्मउपदेश वियाः
आर्य मार्ग-फलय् प्रतिष्ठित यानाविज्यात । विहारय् लित
हयाः नं मदिक्क ध्यान भावना याकाः अरहत फलय् थ्यंके
बियाविज्यात । अले न्यासःह्य अरहन्त भिक्षुपिसं छेय् च्वंपि
मिसातय् 'थः लिहां वयेगु अवस्था मखयेधुंकल' घकाः ह्यति-
ह्यति पौ च्वयाछोत ।

सम्यक्सम्बुद्ध जुइपि बोधिसत्त्वपिसं बोधिज्ञान लानाः
बुद्ध जुइगु इलय् पुण्य संस्कार दुपि व्यक्तिपिन्त थःथःगु पुण्य-
बलं सात्तसालाः हे जन्म कायेके हइगु जुयाच्वन । गधे
न्यासःह्य भिक्षुपि अरहन्त जुइगु पुण्य दुपि खः अथे हे अपि
न्यासःह्य मिसात नं ह्यापा यानावःगु पुण्य संस्कार दुपि जुया-
च्वन । उकिं अमि चित्तय् नं विरक्ति बल । अपि न्यासःह्यं
गौतमी महारानीयाथाय् वन ।

बसपोल श्रोतापत्ति मार्ग-फलय् थ्यंहा आर्या गौतमी
महारानी ला स्वयं विरक्ति जुयाच्वने धुंकूम्ह हे जुल । तथा-
गतं मिसातय्त् प्रब्रजित यायेगु बचं मविउगुलि जक निराश

जुयाच्चंहा । अर्थिजाःह्य आर्या गौतमीं नउ सःतके छोयाः सं
 खानाः भगवानयागु उद्देशण यानाः, काषायवस्त्रं पुनाः
 लाय्कुलिइ तुं प्रब्रजित भेषं चवन । उपि न्यासःह्य भौमचा-
 तयत् नं उगु हे भेषय् तल ।

उगु बेलाय् बुद्ध भगवान् कपिलवस्तु तोताः चारिका
 यायां वंशालिइ थ्यंकाः अन कूटागार विहारय् चवनाबिज्याना
 चवन । अन थ्यंक हे (८०) चय्दं दुह्य गौतमी महारानी
 प्रब्रजित भेषय् न्यासःह्य शाक्य कुलबधूपि लिउ लिउ तथाः,
 शाक्य राजापिसं यान आदि ताःलाकाः यानय् चवनाबिज्याहुं
 घकाः आपालं अनुरोध यात नं उगु खं स्वीकार मयासे
 (५१) न्येछगु योजन दुगु लं न्यासि वनाः हे थ्यंकःविज्यात ।

अग्र महिषी जुयाच्चंहा, गब्रलं न्यासि जुइ मननिह्य
 गौतमी महारानी न्येछगुउ योजन तापाःगु वंशालिइ थ्यंक
 न्यासि वंगुलि तुति मनावल । पालि हि सोसो वल । ह्य
 छम्हं धुलं गल । अजाःगु रूप जुइकाः भिक्षुणी भेषय् गौतमी
 महारानी कूटागार विहारया लुखाय् दनाचवन । उगु रूपं
 लुखा न्होने दनाचवह्य गौतमी महारानीयात अनन्द स्थविरं
 खन । वसपोल आश्वर्यचायाः खँल्हावल्हा यानाः कारण-
 सिइकाः, तथागतया न्होने वनाः “नारीवर्गपित्त नं प्रब्रजित
 जुइगु अनुमति वियाबिज्याहुं” घकाः प्रार्थना यानाबिज्यात ।
 तर तथागत व खं स्वीकार यानाबिमज्याः । “मिसात प्रब्रज्या-
 श्रमय् दुकाल घायेव बुद्ध शासनया आयु चिहाकः जुइ” घइगु
 आदि कारण वयनाबिज्यात । अनन्द स्थविरं मिसातयत्

प्रब्रजित यायेमाः गु खं लहात्हां थथे नेनाबिज्यात- ' भन्ते !
छे तोताः अनगारिका जुयाः तथागतया घर्मं विनयय् प्रब्रजित
जुइपिं मिसातय्सं श्रोतापत्ति फल, सकृदागामी फल, अना-
गामी फल तथा अरहन्त फल साक्षात्कार याये फुला ?”

“तथागतया घर्मं विनयय् प्रब्रजित जुयाः मिसातय्सं नं
श्रोतापत्ति फल आदि साक्षात्कार यायेफु आनन्द ।”

“अथे जुउसा भन्ते ! छलपोलयात आपालं सेवा यानाः
लहिनातःह्य उपकारिका, छलपोलया चिघिमां गौतमीयागु
इच्छाअनुसारं मिसाजातिपिन्त नं तथागतया घर्मं विनयय्
प्रब्रजित यानाबिज्याःसा अति उत्तम जुइ ।

अष्ट-गुरु-धर्म

“आनन्द ! यदि महाप्रजापति गौतमीं च्यागुउ- अष्ट-
गुरु-धर्मं पालन यायेगु स्वीकार यात घाःसा वहे वइगु उप-
सम्पदा जुइ । च्यागुउ गुरु-धर्मं थथेः-

- १) उपसम्पदा जुयाः सच्छिदं द्रुह्य भिक्षुणीनं नकतिनि उप-
सम्पदा जूउह्य भिक्षुयात नं अभिवादन आदि यायेमाः ।
थ्व घर्मं (=नियम) यात सत्कारपूर्वक, गौरवपूर्वक
मान तथाः, पूजायानाः- जन्मकाछि उल्लंघन यायेमजिउ
(थ्व भिक्षु संघयागु मान गौरवया खं खः ।)
- २) “भिक्षुणीपि च्वनेगु थासं ह्योनि बागुउ योजनतिया दुने
भिक्षुपि मद्गु थासय् भिक्षुणीपि वर्षावास च्वने मजिउ ।
अर्थात् उपदेश विइपिं मद्गु थाय्” घइगु अर्थ खः । थ्व

धर्म-नियमयात नं सत्कारपूर्वक... जन्मकाःछि उल्लंघन याये मज्जिउ । (भिक्षुणीपिनिगु सुरक्षा व उपदेशया निर्मित्थ व्व गुरु-धर्मय् दुथ्याःगु जुइ ।)

- ३) भिक्षुणीनं वाःछि वाःछिइ भिक्षुसंघय् निगुउ धर्म (=कारण) यागु प्रतिक्खा यायेमाः- उपोसथ गवन्नय् ? घकाः नेनेत वनेगु । ध्व धर्म-नियमयात नं सत्कारपूर्वक जन्मकाःछि उल्लंघन याये मज्जिउ । (ध्व निरन्तरता खः ।)
- ४) वर्षावास च्वने सिघःह्य भिक्षुणीनं- “खनागु दःसा, तायागु दःसा, शंका जुउगु दःसा घयाबिज्याहुँ” घकाः स्वको, स्वंगुउकथं पवारण (=प्रार्थना) यायेमाः । ध्व धर्म...यात नं सत्कारपूर्वक... जन्मकाःछि उल्लंघन याये मज्जिउ । (ध्व थःगु शीलय् छुं त्रुति दुला' घकाः न्यनेगु थःत बांलाःगु हे खँ खः ।)
- ५) 'गुरु धर्म' (=भानु दोष) दुह्य भिक्षुणीनं निगुलि संघ (...भिक्षु संघ व भिक्षुणी संघ) याके 'पक्षमानत्तं' कायेमाः । ध्व धर्म... यात नं सत्कारपूर्वक... जन्मकाःछि उल्लंघन याये मज्जिउ । (ध्व विनय नियमया खँ खः ।)
- ६) 'निदंतक खूगुउ धर्म-शिक्षा सेनेघुंकुह्य शिक्षमाणां निगुउ संघय् उपसम्पदा जुइमाः । ध्व धर्म...यात नं सत्कार-पूर्वक... जन्मकाःछि उल्लंघन याये मज्जिउ । (ध्व उप-सम्पदाया सांघिक नियम जुइ ।)

७) भिक्षुणीनं भिक्षुयात छुंकथं नं बोविइग्, हिस्यायेगु याये मजिउ । ध्व घर्मयात नं सत्कारपूर्वक... जन्मकाछि उल्लंघन याये मजिउ । (ध्व थःगु स्वभाव बांलाइग् खं खः ।)

८) 'थनिनिमै भिक्षुपिनि प्रति भिक्षुणीपिनि वचन वन्द जुल । तर भिक्षुणीपिनि प्रति भिक्षुपिनि वचन वन्द मजुउ । ध्व घर्म... यात नं सत्कारपूर्वक... जन्मकाछि उल्लंघन याये मजिउ । ('ध्व वचन वन्द' धइगु भिक्षुपिसं भिक्षुणीपिन्त प्रातिभोक्ष शील आदियागु उपदेश विइमाः । तर भिक्षुणीपिसं भिक्षुपिन्त अथे छुं प्रकारं नं उपदेश विइमदु' धाःगु हँ ।)

'ध्वहे च्यागुउ थाकुगु घर्म-विनय-नियम पालन याये' घकाः महाप्रजापति गौतमी महारानीं स्वीकृति वचं त्रिया-छोत । उगु नियम पालन याःह्य गौतमी महारानी, बृद्ध वचनानुसारं उपसम्पन्न जुज ।

अथे महाप्रजापति गौतमी महारानीं मिसातय्त प्रब्रजित जुइगु लँ चायेकाबिज्यात । वहे लंपुं प्रब्रज्याश्रमय् दुहां वनाः क्षेमा, उत्पलवर्णा अग्रश्राविका, महाश्राविका धायेकल । उकि थन वसपोल उत्पलवर्णा स्थविरायात न्ह्योने बोये खगु खः ।

भगवान् बृद्धं भिक्षु, भिक्षुणीपिन्त थें गृहस्थपिन्त विनय नियमं चिनातःगु मदु । अथेनं श्रद्धावान्पि उपासक, उपासिकापिसं गृह विनयया शिक्षाअनुसारं थःथःगु शील स्वभाव

वांलाकाच्चंगु दु । हुनाबना यायेगुलिइ नं थकालिकथं, मिसा,
मिजंकथं, उत्तम, मध्यम आदि लोकमान्यकथं नं गुकथं
यायेमाःगु खः उकथं हुनाबना यानाच्चंगु दु । उगु व्यवहार
बौद्धपिके आःतक नं मतनि । थ्व हुनाबनाया खंय् विशाख
उपासक लुमंकेबहः जुउ ।

विशाख, छह्य सम्पन्नह्य गृहपति, गृह्य विम्बिसार जुजुया
अत्यन्त विश्वासीह्य पासा जुयाचवन । जुजु लिसेलिसें भगवान
बुद्धया उपदेश नेन्यं विशाख उपासक अनागामी फलय् प्रति-
ष्ठत जुल । अनागामी व्यक्तियाके काम राग घइगु दइगु हे
मखुगु जुइगुलि उह्य विशाख उपासक वहनी ननिमवासे बेलि
यानाःयाकःचा मेगु कोठाय् छं वन । अले कलाःह्य घर्मदिनाया
मनय् धौबजि वाल । विचार गाःह्य मिसा जुउगुलि कल्लय्
कंस यायां बुलुहुं कारण कुत्तुकुलाः नेन ।...

कारण थुसेलि घर्मदिना थः प्रब्रजित जुइगु इच्छा यात ।
बुद्ध, घर्म, संघयात वांलाक ह्यसिउह्य आर्य पुद्गल विशाख
उपासकं घर्मदिनायागु वांलाःगु भिगु विचार नेनाः अत्यन्त
खुशी जुयाः स्वीकृति बिल । याकन विम्बिसार जुजुयात सूचं
बियाः जुजुयाके लुंयागु सुखपाल फोनाः उकिइ तयाः जात्रा
यानाः भिक्षुणीपिनि आश्रमय् यंकाः घर्मदिनायात प्रब्रजित
याकल ।

थः लिहां वनेत विशाख उपासकं नव-प्रब्रजिता घर्म-
दिना भिक्षुणीयात “आर्या ! च्वनाबिज्याहुं न्हे” घयाः
वन्दना यानाः लिहां वन हं । थ्व गुलि तःधंगु शिष्टाचार ।

यदि गुणकथं स्वतः सा, गृह्य ला अनागामी फल्य् ध्यं ह्य, मिजं ह्य । धर्मदिना भिक्षुणी जुउसां पृथक्जनतिनिह्य, मिसा-ह्य । तर, बृद्धधर्मयात बांलाक दुनेनिसे थृउह्य विशाख उपासकं थःके दुगु व्यक्तिगत गृण व सांघिक गुण, उकिसनं काषाय् वस्त्रघारी संघ,- बृद्धसहित निगुलि संघ घायेवल्य् दानादि पुण्य पिइगु दकल्य् उत्तमगु पुण्य 'क्षेत्र' घाइ, थुजोगु पुण्य क्षेत्र्य् दुध्याये धं कुह्य पुण्यक्षेत्र धकाः थम्हं हनेमाः गु वाः चायेकाः हे विशाख उपासकं धर्मदिना भिक्षुणीयात्त वन्दना याः गु जुइ ।

पद्मोत्तर बृद्धया शासनकाल्य् धर्मदिना भिक्षुणी छह्य उपासिका जुयाः बृद्धसहित संघ दान आदि पुण्यकर्म याना-च्चन । अन वसपोल पद्मोत्तर बृद्धं छह्य भिक्षुणीयात् 'धर्म कथिकापि मध्ये अग्रह्य' घयाः कनाबिज्यात् । व खं नेनाः उपासिकां 'जि नं लिपा अथेहे जुइ दयेमा' घकाः प्राथं ना यानावल । वहे पुण्यं थवसपोल गौतम बृद्धया पाल्य् प्रब्रजित जुयाः गुलिचां मदुवं प्रतिसम्भिदासहित अरहत्त्व प्राप्त यानाः 'धर्मकथिकापिनि मध्ये अग्रह्य' घाये लीयकल ।

छह्यु विशाख उपासकं धर्मदिनायागु परीक्षा याये घकाः मतिइ तयाः भिक्षुणीपिनि आश्रमय् वनाः, वन्दना यानाः, छसिलिक फेतुत् । उह्य कोमिलु स्वभावह्य उपासकं धर्मदिना भिक्षुणीयाके छसिनिसे धर्मयागु खं नेन । उह्य धर्मदिना स्थविरां विशाख उपासकं याः गु प्रश्न व्याक्कं छगुउ हे मसिउ घाये भोक्क व्याख्या यानाः लिसः बिल । अले विशाख उपासक

अनं लिहां वनाः थःपिनि जुउगु न्ह्यसः लिसःया खं बूद्ध
भगवानयात विन्ति याःवन ।

अमिगु शुद्धगु धर्मया विषय्य जुउगु न्ह्यसःलिसःया खं
नेनाः वसपोल बूद्धं थथे आजा जुयाबिज्यात- “पण्डिता,
उपासक, धर्मदिन्ना ! आम न्ह्यसः जिके न्यंसां जिं नं आमथे
हे लिसः बिइगु खः ।” धकाः धर्मदिन्ना भिक्षुणीयात
‘धर्मकथिका भिक्षुणीपि मध्य्य अग्रम्ह’ धकाः अग्रस्थान बिया-
त्रिज्यात ।

थूकथं धर्मदिन्ना स्थविरा नं उत्पलवर्णा स्थविरा थें हे
पद्मोत्तर बूद्धया न्ह्योने हे प्रणिधान यानावःह्य खः । थःथःगु
इच्छाअनुसारं उत्पलवर्णाया ऋद्धि पराक्रम्य अग्र जुइगु प्रार्थना
धर्मदिन्नाया धर्मकथिका जुइगु प्रार्थना, थूलि हे जक पाःगु
खः ।

हानं काश्यप तथागतया शासन काल्य नं किकी जुजुया
म्ह्याय्पि जुयाः दोछिदंतक कुमारी ब्रह्मचर्यं जीवन हना-
वःपिल्य जुजुया निह्यह्य म्ह्याय्पि ‘श्रमणगुप्ता’ घइह्य
उत्पलवर्णा, जुजुया खुह्यह्य म्ह्याय् सुधर्मा’ घइह्य धर्म-
दिन्ना जुयाचवन । थथे पद्मोत्तर बूद्धया पालनिसें प्रार्थना
यानाः पारमिता पूर्णं यानाबिज्याःपि वसपोल स्थविरापि
खः । अथे तःघंगु पदवि, अधिकार घइगु छगुउ निगुउ जन्म-
यागु प्रयासं दइगु मखु । कल्पान्कल्पनिसें यानावःगु कुशल-
कर्मया फल खः । अपि ह्यय्म्ह राजकन्यापि थःथःगु प्रणिधि
बल दुपि जुउगुलि ध्वसपोल गौतम बूद्धया शासन्य प्रब्रजित

लायेमाःगु पदवि लानाः मुक्त जुयाबिज्याये धुंक्ल ।
 ध्व सुनानं बियां बिडफुगु पदवि मखु थःगु हे परिश्रमं प्राप्त
 यानाकाःगु खः ।

भिक्षु संघ दतले लोक्य बुद्ध शासन खनेदयाच्चनी ।
 परमार्थकथं ला आर्यं संघयात संघ घाइगु खः । व्यक्ति-
 व्यक्तियागु याकः वल स्वयां संघवल वल्लाः घइगु अर्थ जुइमाः
 वसपोल बुद्धं पौद्गलिक स्वयां पृथकजन हे जुउसां भिक्षु
 संघयात 'सम्भृति संघ' घकाः लोकमान्यता वियाथकाबिज्यात ।
 थुगुकथं संघ दुगुलि आः भूसिं "संघ घइगु थुकथं, संघपिनि
 नियम थथे, संघपिन्त थुकथं दान बिइगु" घइगु आदि घामिक
 ज्या नं याये सल । ध्वहे संघयागु माध्यमं बुद्ध-धर्म संघ थुकथं
 घकाः नं थुल ।

बुद्धपिसं घर्मया आयु ताहाकः यायेत भिक्षु, भिक्षुणी-
 पिन्त विनय नियम वन्धनं चिनातःगु जुइ । अथे विनय नियम
 दयेका वियाविज्याःगु दत नं, मिसातय्त थःपिनिगु हे अवस्थां
 मबियाः भिक्षुणी सघ ह्नावन ।

प्रब्रज्या 'उपसम्पदा' यायेत संघ खाकेमाः । देश्य् थाय्-
 थास्य् शासकपिनि ल्वापुं यानाः भिक्षुणीपि छथासं मुने
 मखन । अले सांघिक ज्या याये थाकुल । उपसम्पदा यायेत
 उपसम्पन्नपि भिक्षुणीपिनिगु संघ, गोह्य माःगु खः वःह्य मुने
 मफुत । कालं पिइका मतः, दुपि नं मदयावन । अले सघया
 अभावं (कोरम मखानाः) प्रब्रजित याये मखन । भंभं पाः
 जुजुं वनाः ह्ना हे वन । उकि आः उपसम्पन्न भिक्षुणीपिनिगु

पुसा हे ल्यं मन्त । ध्व मिसातय्गु दुर्भाग्य लः ।

ह्लापा गाक्क पुष्य यानावःगु पुष्यबल दुर्पि उत्पलवणा
स्थविरा थें ज्याःपि स्थविरापि सकलें उपसम्पन्न जुयाः अरहत्त्व
प्राप्त यानाः संसार सागरं पार जुयाबिज्याये धुंकल । आः
पुष्यबल मगाःनिपि भि जक इता न थिता जुयाच्वन ।

मनुष्य जन्म दुर्लभ, मनुष्य जन्मय् नं मिजं जुयाः जन्म
जुइगु उत्तम । मिसा जुयाः, मिजं जुयाः जन्म जुइगु घइगु
ह्लापाया जन्मयागु संस्कारकथं वा थःथःगु इच्छाकथं नं, हानं
थःथःगु कुशलाकुशल आचरणया प्रभावं नं जुइगु थें च्वं ।
छाय् घाःसा- ध्वहे जन्मय् 'मिजंया मिसा, मिसाया मिजं'
जुल घइगु खं- "अत्थसालिनी" घइगु "धम्मसंगणित्पकरणट्ट
कथा" या "उपादारूप कथा" लय् ४-६४ त्याखय् थथे
च्वयातःगु दु-

' तेन खो पन समयेन अञ्जातरस्स भिक्खुनो इत्थि लिङ्गं
पातुभूतं होति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जातरिस्सा भिक्खुनिया पुरिस
लिङ्गं पातुभूतं होति ।'

(वि-३.३५) ति ।

भावार्थ- "उबलय् छह्हा भिक्षुया मिसा जोलं दयावल
(मिसा जुल) । उबलय् छह्हा भिक्षुणीया मिजं जोलं दयावल
(मिजं जुल) ।" ध्व खंयागु व्याख्या विभङ्ग ३.३५ त्याखय्
दु' घयातल । तर व सफुउ जि स्वये खंगु मखुनि ।

हानं ४/६५ त्याखय् थथे च्वयातल-

“इमेसु पन द्वीसु पुरिस लिङ्गं उत्तमं, इत्थि लिङ्गं हीनं ।
 तस्मा पुरिस लिङ्गं बलब अकुसल कम्मेन अन्तर धायति ।
 इत्थि लिङ्गं दुब्बल कुसलेन पतिट्ठाति । इत्थि लिङ्गं पन
 अन्तर धायन्त दुब्बल अकुसलेन अन्तर धायति,
 पुरिस लिङ्गं बलब कुसलेन पतिट्ठाति । एवं उभयंपि
 अकुसलेन अन्तर धायति, कुसलेन पतिट्ठाती निबेदितब्बं ।”

भावार्थ— “ध्व निगुलिइ पुरुषभाव उत्तम, स्त्रीभाव
 हीन । उकिं पुरुषभाव बल्लाःगु अकुशल कर्मं अन्तरघान जुइ,
 स्त्रीभाव बमलाःगु कुशलकर्मं प्रतिष्ठित जुइ । स्त्रीभाव
 अन्तरघान जुइगु ला बमलाःगु अकुशल अन्तरघान जुइ, पुरुष-
 भाव बल्लाःगु कुशलं प्रतिष्ठित जुइ । थुकथं निगुलि हे
 अकुशलं अन्तरघान जुइ, कुशलं प्रतिष्ठित जुइ’ घकाः सिइके
 माल ।’ (ध्व कुशलाकुशल कर्मया फल जुल ।)

हानं मेगु खँ— निह्य पासापि लंय् वयाच्चंपिसं महा-
 कात्यायन भन्तेयात खन । छह्य बूद्ध घर्मय् श्रद्धा दुह्य, मेह्य
 घर्मय् वास्ता मदुह्य । महाकात्यायन भन्ते तःसकं बांलाःह्य
 जुउगुलि उह्य कुशल अकुशल धर्मं घइगु मसिउमह मनूया
 मनय् भन्तेयागु रूपय् सराग लोभचित्त उत्पन्न जुल । अले
 वं— “यदि ध्व मिसाम्ह जुउसा जि ध्वयात...” घइगु आदि
 अकुशल चिन्तना यात । अथे अरहन्त स्थविरायागु रूपय् राग
 चित्त तयाः थःगु चित्तयात सेकाच्चंगु चैतसिक अकुशल कर्मं
 वया पुरुषभाव अन्तरघान जुयाः मिसा जुल । अले मछालाः
 व थः याकःचा जक, पासा तोफिइकाः, पासां मखंक मेगु

देश्य वन । अन मिजं छहल्लिसे व्याहा यानाः मचा निह
दत ।

छन्हु वं थः पासा नापलानाः थःगु परिचय बियाः दुःख-
या खं कन । पासाहस्यं कात्यायन भन्तेयाथाय यंकाः क्षमा
फोके यंकल । वं थःगु मनं यानागु पापकर्मया खं कनाः क्षमा
फोन । वसपोल स्थविरं क्षमा बियाः उपदेश बियाबिज्यात ।
अले वया मिसाभाव लोप जुयाः व मिजंतुं जुल । अले वयात
घर्मसंवेग प्राप्त जुल । व प्रव्रजित जुल ।

वया ह्लापा मिजंवल्य नं निह मचात दु । लिपा मिसा
जुयाः नं निह मचात दत । वयाके भिक्षु पासापिसं नेन-
“छं बौ जुयाः दुपि मचातय्के माया आपाः वं लाकि, मां
जुयाः दुपिके आपाः वं ?” वं लिसः बिल- “मां जुयाः
बुइकापि मचातय्के माया आपाः वं ।” थ्व खं बौयाके स्वयां
मांयाके मचातय्गु माया आपाः दु' घइगु खंय् वयाच्चंगु खं
जुयाच्चन । वयात ला छगुउ हे जन्मय् निगुलिं खं अनुभव
जुल ।

Dhamma.Digital

बुद्धपिनिगु उपदेश, प्यंगुउ आर्यसत्ययात थुइकाः थ्व भव
संसार दुःखं मुक्त जुयाः निर्वाण पद लायेगु खः । उकिं बुद्धं
अरहत्वयात प्रशंसा यानाबिज्याइ । अभिज्ञा आदि ज्ञान लानाः
अरहत्व प्राप्त याःपिन्त ला भं त्वःत्वःगु पद बियाः प्रशंसा
यानाबिज्याइ । अरहन्तपिन्त, बुद्धं थगु वचनरूपी घर्मं जन्म
जुउह्य घकाः 'जि काय्, जि म्हाय्' घकाः थः सन्तान नाला-
बिज्याइ ।

अथेहे बृद्धपुत्री जुयाविज्याःह्य उत्पलवर्णा स्थविरा थःगु
हे इच्छां जन्म-जन्मय् मिसातुं जुयाः पारमिता पूर्णा यानाःलि
अन्तिम जन्मय् पञ्चभिज्ञा आदि व्यावक अभिज्ञा लानाः
ऋद्धिइ अग्रस्थान प्राप्त यानाविज्यात । थुकथं लोकय् नां
कायेबहहा जुयाः बृद्ध शासन पूर्वकाविज्यात । अले वसपोल
उत्पलवर्णा स्थविरायात “मिसा-मिजं” घइगु मछिगु समस्या
नं मन्त । सम-रस, सम-सुख अनुभव यानाः तृष्णां रहितगु
निरोध निर्वाण पद लानाविज्यात । थुकि सिद्धत थव “मिसा
मिजं” घइगु भेदभाव थव इन्द्रिय लोकय् जक खः । थव लोक
पुलाः वने धुनेव मन्त ।

